

หนังสืออ้างอิง
(REFERENCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

การศึกษาเชิงวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการจดเว้น
จากการตีตราและเมรียตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

พระสุชีพ วรญาโณ (อินทร์สำราญ)

การศึกษาเชิงวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วย

ธ 294.3013
ส763น
2558

600100058572

ขอเลขตัวกลาง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พฤษภาคม 2558
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

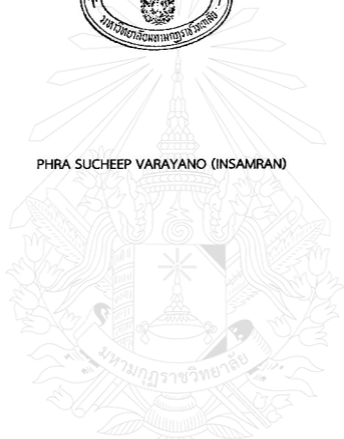
ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร

ไว้รคว่ามาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอขอบคุณ

AN ANALYTICAL STUDY OF SOCIAL QUALITY DEVELOPMENT BY ABSTINECE
FROM INTOXICANTS CAUSING HEEDLESSNESS ACCORDING TO
THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

PHRA SUCHEEP VARAYANO (INSAMRAN)

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
FACULTY OF RELIGION AND PHILOSOPHY
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
MAY B.E. 2558 (2015)
(Copyright of Mahamakut Buddhist University)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์
ของ พระสุชีพ วรญาโณ (อินทร์สำราญ) ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย ได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

(พระราชปริยัติวิมล, ดร.)

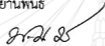
..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(พระมหาประภาส ปรีชาโน, ดร.)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหกษेत्रินทร์ ปุริสุตโตโม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

..... ประธาน

(พระราชปริยัติวิมล, ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาประภาส ปรีชาโน, ดร.)

..... กรรมการ

(พระโกศลรุ่ง ปลอดภัยโร, ดร.)

..... กรรมการ

(ดร.วิเชียร แสนมี)

..... กรรมการ

คณะศาสนาและปรัชญา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของมหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย

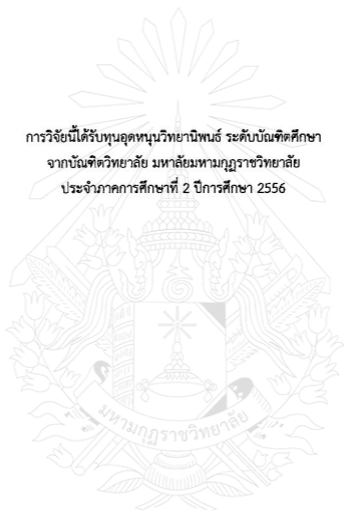

(พระศรีมงคลเมธี, ดร.)

..... คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

วันที่ 23 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2558

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา
จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556

5520750211009 : สาขา: พุทธศาสนาและปรัชญา; ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)

คำสำคัญ : ศึกษาการพัฒนาคุณภาพสังคม/การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย/
พุทธปรัชญาเถรวาท

พระสุชีพ วรรณานันท์: การศึกษาเชิงวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท (AN ANALYTICAL STUDY OF SOCIAL QUALITY DEVELOPMENT BY ABSTINENCE FROM INTOXICANTS CAUSING HEEDLESSNESS ACCORDING TO THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: พระราชปรีดีวิมล, Ph.D., พระมหาประภาส ปรีชาโน, Ph.D. 79 หน้า ปี พ.ศ. 2558

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทและ เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากพระไตรปิฎก หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบงานวิจัย ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การงดเว้นสุราและเมรัยนั้นประสงค์ให้ตระหนักอยู่เสมอถึงความทุกข์อันเกิดแต่การบริโภคอย่างไม่มีสติ งดเว้นไม่ใช้แอลกอฮอล์หรือของมีเมาอย่างอื่น ดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อตัวเองและสังคม ในพุทธปรัชญาเถรวาทได้วางแนวทางในการพัฒนาสังคมด้วยการพัฒนาด้านเองเสียก่อน คือ การประพฤติตนตามอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งแยกออกเป็นการฝึกอบรมความประพฤติ (ศีล) การฝึกอบรม (สมาธิ) และการทำปัญญาให้แก่กล้ามีความสามารถรู้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง การใช้ศีลข้อ 5 ของบุคคลในสังคมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ย่อมทำให้การทำที่เป็นอกุศลที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจเสื่อมถอยไป อันเป็นเหตุให้การกระทำต่างๆ ที่ไม่ตั้งงามกลับเป็นความประพฤติที่ดีงาม และเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติเอง กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้น และยังให้เป็นผู้รู้จักตนเอง มีทักษะเรียนรู้เท่าทันต่อกิเลสตัณหา รู้จักในการสำรวจตนเอง และสามารถประเมินตนเอง และรู้จักดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้อง

5520750211009 : MAJOR: BUDDHISM AND PHILOSOPHY; M.A.

(BUDDHISM AND PHILOSOPHY)

KEYWORDS: ANALYTICAL STUDY OF SOCIAL QUALITY DEVELOPMENT/
ABSTINENCE FROM INTOXICANTS CAUSING HEEDLESSNESS/
THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

PHRA SUCHEEP VARAYANO: AN ANALYTICAL STUDY OF SOCIAL QUALITY DEVELOPMENT BY ABSTINENCE FROM INTOXICANTS CAUSING HEEDLESSNESS ACCORDING TO THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY. ADVISORY COMMITTEES: PHRARAJPARIYATTIVIMOL, (Dr.); PHRAMAHAPRAPAS PARIJANO, (Dr.). 79 P, B.E. 2558

This thesis serves the purposes to study abstinence from intoxicants following Theravada Buddhist philosophy, to study social quality development following the above approach, and to analyze social quality development by abstinence from intoxicants following the same. It is based on the qualitative methodology, of which all data are obtained from secondary sources. Findings are presented through the analytical description.

Outcomes of research findings: The abstinence from intoxicants is to let ones raise their current self-awareness about their hardship incurred by unconscious consumption, refrain from consuming other alcoholic drinks, and look after their physical and mental health by careful consumption for the sake of their own benefits and social benefits. In Theravada Buddhist philosophy, it lays the approach that social development must begin with oneself first. Precisely, it is for those behaving themselves well following The Noble Eightfold Path that is divided into three groups. Each of them is observing precepts, undergoing concentration and developing the absolute wisdom so that ones can perceive conditioned things as they really are. By applying 5th precept as the base of leading ones' lives in the society, it is likely that unwholesome acts generating through bodily, verbal and mental doors due to intoxicants will gradually diminish. In doing so, the fifth precept holders turn a bad course of actions into a good one, thereby reaping the benefits to those who observe it. Certainly, wholesome deeds yet to arise definitely occur. In addition, they are fully aware of their own, possessing skills, realizing how to keep abreast of defilement and craving, recognizing how to survey their own states that enable them to assess themselves and know of how to live their lives correctly.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากสถาบันศึกษาหลายท่าน หลายฝ่ายด้วยกันที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำ และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบคุณทุกท่าน ทุกฝ่าย ดังนี้

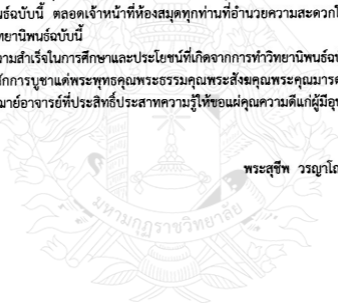
งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงด้วยดีโดยได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และขออนุโมทนาขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านในบัณฑิตวิทยาลัยผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ต่อผู้วิจัยตลอดมา

กราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณพระราชปริยัติวิมล, ดร. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตธร้อยเอ็ด ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก กราบขอบคุณ พระมหาประภาส ปริชาโน, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และกราบขอบคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกรูป/ท่าน ที่ควบคุมการสอบแนะนำให้งานวิจัยนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ จึงขออนุโมทนาขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ขออนุโมทนาขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่คอยประสานงานในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าหาข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

อนึ่งความสำเร็จในการศึกษาและประโยชน์ที่เกิดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาแด่พระพุทธรูปคุณพระธรรมคุณพระสังฆคุณพระคุณมารดาบิดา และบูชาพระคุณครู อุปถัมภ์อาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้ขอแผ่คุณความดีแก่ผู้มีอุปการคุณทุกท่านในโอกาสนี้ด้วย

พระสุชีพ วรญาโณ (อินทร์สำราญ)

สารบัญคำย่อ

พระไตรปิฎกที่ผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการวิจัย สำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ คือ พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับหลวง พุทธศักราช 2525 คำย่อและคำเต็ม ชื่อของคัมภีร์ พระไตรปิฎก และอรรถกถา มีดังต่อไปนี้

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระวินัยปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ	=	คำเต็ม
วิ.ม.	=	วินัยปิฎก มหาวคค

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระสุตตันตปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ	=	คำเต็ม	
ที.สี.	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย สีลขจนวคค
ที.ม.	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวคค
ที.ปา.	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎิกวคค
ม.มู.	=	สุตตันตปิฎก	มขุฉิมนิกาย มูลปณณาสก
ม.ม.	=	สุตตันตปิฎก	มขุฉิมนิกาย มขุฉิมปณณาสก
ส.นิ.	=	สุตตันตปิฎก	สยัตตนิกาย นิทานวคค
ส.สหา.	=	สุตตันตปิฎก	สยัตตนิกาย สหายตนวคค
อง.ติก.	=	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย ติกนิปาต
อง.จตุกก.	=	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย จตุกกนิปาต
ขุ.ขุ.	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ขุททกปาฐ
ขุ.ธ.	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ธมมปท
ขุ.สุ.	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย สุตตนิปาต

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระอภิธรรมปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ	=	คำเต็ม
อภิ.สง.	=	อภิธรรมปิฎก ธรรมสงคณี

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก (ภาษาไทย)

คำย่อ	=	คำเต็ม
อภิ.สง.อ.	=	อภิธรรมปิฎก อภุฏฐาสลีนีธมมสงคณี อภุฏฐกถา

สำหรับการอ้างอิงเลขที่อยู่หลังชื่อของคัมภีร์ ดังนี้
แบบ 3 ตอน คือ พระไตรปิฎกในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้การอ้างอิงแบบ 3 ตอน ได้แก่
ชื่อคัมภีร์, เล่ม, ข้อ, หน้า เช่น อง.ติก., เล่มที่ 20, ข้อ 576, หน้า 368 หมายถึง องคุตตร
นิกาย ติกนิปาต เล่มที่ 20 ข้อที่ 576 หน้าที่ 368 เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
ประกาศศุภณูการ.....	ค
สารบัญคำย่อ.....	ง
สารบัญ.....	จ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.6 ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	7
2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	7
2.2 ประวัติของสุราในพระไตรปิฎก.....	10
2.2.1 พระไตรปิฎกที่กล่าวถึงสุรา.....	11
(1) สุราในพระวินัยปิฎก.....	11
(2) สุราในพระสุตตันตปิฎก.....	13
(3) สุราในพระอภิธรรมปิฎก.....	14
2.3 วัตถุประสงค์ของการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย.....	16
2.4 เกณฑ์การตัดสินการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย.....	18
2.5 องค์ประกอบของสุราเมรัยและมิชชะ.....	19
2.6 สรุป.....	20
3 การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	21
3.1 ความหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	21
3.2 ธรรมชาติของมนุษย์.....	26

สารบัญ (ต่อ)

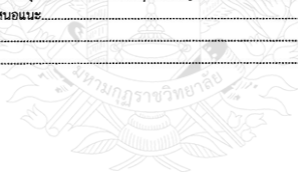
บทที่

3.3	จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณภาพสังคมไทยยุคปัจจุบัน ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	28
	1. หลักสากล.....	30
	2. หลักประยุกต์.....	30
3.4	การพัฒนาสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11.....	32
	1. ความนำ.....	32
	2. การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ... ..	33
	3. แนวคิดและทิศทางพัฒนาประเทศ.....	38
	4. วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายแผนพัฒนา ฉบับที่ 11.....	40
	5. ยุทธศาสตร์การพัฒนา.....	41
	6. การบริหารจัดการแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติ.....	49
3.5	การพัฒนาสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	51
3.6	การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	52
3.7	สรุป.....	53
4	วิเคราะห์การพัฒนาสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนว พุทธปรัชญาเถรวาท.....	55
	4.1 วิเคราะห์การพัฒนาสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	55
	4.2 สาเหตุการดื่มสุราและเมรัย.....	56
	4.3 ประเภทและความรุนแรงของสุรา.....	56
	4.4 การออกฤทธิ์ของสุรา.....	57
	1. การออกฤทธิ์ในระยะแรก.....	57
	2. การออกฤทธิ์ของแอลกอฮอล์.....	57
	3. การดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์.....	58
	4.5 ระดับการติดเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์.....	58
	4.6 ปริมาณและเหตุผลในการบริโภคสุราของคนไทย.....	58
	4.7 พฤติกรรมในการดื่มสุราของสังคมไทย.....	60
	1. การดื่มสุราของประชาชน.....	60
	2. การดื่มสุราของนักศึกษาและนักเรียน.....	62
	3. การดื่มสุราของผู้ใช้แรงงาน.....	62
	4.8 แนวทางการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราและเมรัย.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

4.9	แนวทางกำหนดนโยบายการควบคุมทางสังคมเกี่ยวกับปัญหาสุรา เพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพของประชาชนและสังคมโดยรวม.....	63
	1. แนวทางควบคุมทางกฎหมาย.....	63
	2. แนวทางควบคุมการเข้าถึงและหาซื้อ.....	64
	3. แนวทางการรณรงค์.....	65
4.10	การส่งเสริมการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย กับการดำเนินชีวิตประจำวัน.....	66
4.11	ประโยชน์การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย กับการดำเนินชีวิตประจำวัน.....	68
4.12	สรุป.....	69
5	สรุปผล และข้อเสนอแนะ.....	71
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	71
	1 เพื่อศึกษาการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	71
	2 เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจาก การดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	72
	3 เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาสังคมด้วยการงดเว้นจาก การดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท.....	73
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	74
	บรรณานุกรม.....	75
	ประวัติผู้วิจัย.....	79

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้สังคมไทยเป็นสังคมที่รับวัฒนธรรมจากถิ่นอื่นหรือจากแดนอื่นเข้ามามาก ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านค่านิยมหรือกระแสสังคมที่ทันสมัยในยุคไอที แฟชั่น ค่านิยม โดยวิชาการพิจารณาว่า วัฒนธรรมนั้นเป็นความเปลี่ยนแปลงหรือมีผลกระทบอย่างไรต่อการดำรงชีวิต ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้น เพราะต้องการตอบสนองความต้องการตามวัฒนธรรมใหม่โดยวิชาการพิจารณาได้ตรงรอง สังคมในปัจจุบันจึงเป็นสังคมแบบวัตถุนิยม ความเจริญทางด้านจิตใจไม่มีความสมดุลกับความเจริญทางด้านวัตถุ เมื่อคนมาอยู่รวมกันมาก ๆ ความยุ่งยากความซับซ้อนก็มีความขึ้น สังคมจะสุขสงบได้ต้องมีกฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบของสังคม เพื่อให้คนหมู่มากได้ปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน หากขาดซึ่งกฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบของสังคมแล้ว ก็ไม่อาจพัฒนาตนไปสู่คุณธรรมที่สูงกว่าได้ ดังที่ท่านกล่าวในหนังสือทิโตปะเทศว่า “คนและสัตว์เดรัจฉาน ย่อมมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์เสมอกัน แต่สิ่งที่ทำให้คนต่างจากสัตว์เดรัจฉาน คือ ธรรม” (เสถียร โกเศศ, 2507, หน้า 9) สิ่งที่จะนำคนให้เข้าถึงธรรมได้สิ่งนั้นก็ คือ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “ศีล” ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะศีล 5 จึงเป็นมนุษยธรรมเป็นธรรมของมนุษย์ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2533, หน้า 2) หมายความว่าคนเราจะ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นมิใช่จะเกิดมามีรูปร่างหน้าตาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมียุทธธรรม คือศีล 5 สำหรับมนุษย์อีกด้วย การตั้งสุราในสังคมไทย เป็นค่านิยมที่ผิดที่คนยังคงให้ความสำคัญ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าร่วมกลุ่มกับสังคม แม้กระทรวงวัฒนธรรมได้ระบุว่าคนไทยติดสุราเสียเงินค่าสุรามากกว่าทำบุญ เช่นงานบวช งานศพ เฉลี่ยจ่ายค่าสุรา 20,000-25,000 บาท ซึ่งภาคเหนือใช้เงินซื้อเหล้า 32% ทำบุญ ที่เป็นเช่นนี้ ส่วนหนึ่งก็มาจากสภาพทางสังคมไทยนั่นเองเป็นตัวนำให้เกิดพฤติกรรมนิยมดังกล่าว

ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นสังคมที่คอยการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ความบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่กับสังคมทุกวันนี้ เกิดจากการกระทำของมนุษย์และความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ คนไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นพุทธศาสนิกชน ปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมเกิดจากชาวพุทธ และจำเป็นต้องอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ไข คือศีล 5 ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมพื้นฐานเบื้องต้นสำหรับชาวพุทธ พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่จะชี้แนะจิตวิญญาณ และแก้ปัญหาของสังคมทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง ปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม และปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น หากขาดหลักพุทธธรรมประกอบชีวิตก็จะทำให้เกิดปัญหาของสังคมได้ มนุษยธรรม คือ ธรรมสำหรับมนุษย์ อันได้แก่เบญจศีล หรือนิจศีล คือศีล 5 ข้อนั้น ศีลข้อที่ 5 ของคฤหัสถ์ ได้แก่ เจตนาการงดเว้นจากการดื่มเมา คือ สุรา เมรัยและของมีเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นับว่าสำคัญมาก เพราะการดื่มสุราเมรัยและของมีเมาเป็นเหตุให้ตั้งอยู่แห่งความประมาท คนประมาทย่อมขาดสติ อันเป็นเหตุให้กระทำความชั่วได้

ง่ายกว่าความทั่วไป ดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ความไม่ประมาทเป็นทางแห่งความไม่ตาย ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย ผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย ผู้ประมาทเหมือนคนที่ตายแล้ว” การเสพสุราเมรัยและของมีมนามัน ได้แก่เจตนาที่เป็นเหตุแห่งการดื่มสุราเมรัยและของมีมนามา สุราปานนี้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติให้เป็นศีลข้อหนึ่งในจำนวนศีล 5 ข้อ และได้ทรงแสดงโทษของการดื่มสุราและเมรัยไว้ในอังกุตตรนิกายบาลีว่า ภิกษุทั้งหลาย การดื่มสุราและเมรัยนี้ เมื่อดื่มประจำ บ่อยครั้งจนเป็นนิสัยย่อมส่งผลให้เกิดโศกเศร้า กำเนิดเดรัจฉาน เปรตวิสัย อนึ่ง โทษของการดื่มสุราและเมรัยอย่างเบาที่สุดนั่นคือ เมื่อมีโอกาสได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว เขาเหมือนกับคนบ้า

นอกจากนี้แล้ว การดื่มสุราและเมรัย ในทางพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นมลทินความเศร้าหมองของการประพฤติพรหมจรรย์ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงความเศร้าหมองของสมณะไว้ 4 อย่าง คือ 1. เพราะการดื่มสุราและเมรัย 2. เพราะการเสพเมถุนธรรม 3. เพราะการยึดรับทองและเงิน 4. เพราะการเลี้ยงชีพในทางที่ผิด ตามหลักพระพุทธศาสนา คำสอนทั้งหมดเป็นระบบการปฏิบัติ เพราะเหตุที่คำสอนเป็นสังขธรรม คือ เกิดจากประสบการณ์จริง หรือการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คำสอนจะให้ผลอย่างแท้จริงเฉพาะผู้ที่นำไปปฏิบัติเท่านั้น ศีลก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นการสอนระดับพื้นฐาน แต่ถ้าคนนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว จะมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ และพัฒนาขึ้นไปจนถึงระดับสูงสุด ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าศีลเป็นอย่างไร สมภาเป็นอย่างไร ปัญญาเป็นอย่างไร สมภาที่ศีลอบรมแล้วย่อมมีผลมาก มีอนิสสงสัมมาก ปัญญาที่สมาธิอบรมแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอนิสสงสัมมาก จิตที่ปัญญาบ่มแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากอภิวาสะโดยสิ้นเชิง คือ จากกามาสะ กวาสะ และอวิชชาสะ

จากพระพุทธพจน์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ช่วยชี้ให้เห็นว่า ศีลมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นตัวเชื่อมโยง ในการพัฒนาคนให้เข้าถึงคุณธรรมทุกระดับ จนถึงจุดหมายระดับสูงสุดทางพระพุทธศาสนา คือความสงบสุขสันติในชีวิตของคนผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักการของศีลจากหลักการและเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเชิงวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท โดยนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว อันจะส่งผลกระทบที่รุนแรงต่อบุคลากรของประเทศ วิถีชีวิตของระบบสังคมไทยระดับย่อย และระบบของสังคมโดยรวม เพื่อเป็นการหาทางออกสำคัญ ที่จะนำสังคมไทยไปสู่ความสงบสุขยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

1.2.2 เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ศิลปข้อที่ 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทดังนี้

1.3.1 ด้านเอกสาร ประกอบด้วย คัมภีร์พระพุทธศาสนา ตำรา หนังสือ และเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นต้น

1.3.2 ด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเชิงวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยยุคปัจจุบันด้วยศิลปข้อที่ 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท

1.4 ปัญหาที่ต้องการทราบ

1.4.1 ศิลปข้อที่ 5 สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร

1.4.2 ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยยุคปัจจุบันด้วยศิลปข้อที่ 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

สังคม หมายถึง กลุ่มคนในสังคมไทย

การพัฒนา การทำให้ดีให้งาม ให้เจริญขึ้นไป

คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้อันประเสริฐที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว

การพัฒนาสังคม หมายถึงการทำให้สังคมมีคุณภาพมากขึ้น ด้วยกระบวนการเพิ่มพูนในวินัย(ศีล) ผักผ่อนความอดทน(สมาธิ) ความสามารถในการเรียนรู้(ปัญญา) ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบแก่คนในสังคม

พุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึงปรัชญาทางพระพุทธศาสนา

1.6 ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาวิจัยได้ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2538, หน้า 770) ได้ให้ความหมายของศิลปข้อที่ 5 นี้ว่า เว้นจากสุราเมรัย และของเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือไม่เสพของมีนเมา ไม่เบียดเบียนสติสัมปชัญญะของตนเอง โดยสารัตถะว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทหลังพลาดมีวนมา เนื่องจากการใช้สิ่งเสพติด ที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ

พันเอกบิน มุทกันต์ (2514, หน้า 426) ได้ให้คำจำกัดความในข้อนี้ว่า เจตนาการงดเว้นจากการดื่มมีนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่ประมาทนี้ ท่านจำกัดความไว้ว่า เฉพาะสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นสิ่งที่ต้องห้ามในสิกขาบทข้อนี้ เพราะเมื่อเสพเข้าไปในร่างกายแล้วทำให้สติเลือนลอย ขาดการควบคุมตนเอง ดังนั้นในทางปฏิบัติต้องถือหลักการใหญ่เป็นหลัก กล่าวคือ งดเว้นจากการเสพสิ่งมีนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาททุกชนิด

พระมหาไพฑูริย์ สุทธิรัฐ (2536, หน้า 42) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาเถรวาท พอสรูปความได้ว่า การดื่มสุราทำให้เกิดความสูญเสีย

มาก ไม่ใช่เฉพาะคนสามัญชนเท่านั้น แม้แต่ผู้ที่มีคุณธรรมพิเศษ เมื่อดื่มสุราเข้าไปแล้ว ก็ทำให้เกิดความเสื่อมเสียมารยาทเป็นที่น่าอัปยศพร้อมคุณธรรมที่ดีที่มีอยู่ก็เสื่อมไปด้วย

กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542, หน้า 122) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 614 คน พบว่านักเรียนอาชีวศึกษาชายในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 66.8 ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีระดับค่อนข้างสูง คือดื่มระดับมาก ร้อยละ 2 ดื่มระดับปานกลางถึงมาก ร้อยละ 34.4 ดื่มระดับปานกลาง ร้อยละ 30.5 ดื่มระดับน้อย ร้อยละ 21.5 และดื่มเป็นครั้งคราว ร้อยละ 11.7 นักเรียนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 65.1 มีแนวโน้มที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มมากขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น ลักษณะการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการดื่มเพื่อการสังสรรค์ทางสังคม การคล้อยตามกลุ่มเพื่อนสามารถทำนายการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ร้อยละ 34 และความพึงพอใจราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สามารถทำนายการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปในทางที่ผิดได้ร้อยละ 20.3 นอกจากนี้พบว่าทัศนคติและการรับรู้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

พระมหาสำราญ ญาณสำโร (พินตอน) (2542, หน้า 125) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิด ศิลข้อ 5 ที่มีผลต่อสังคมไทย พบว่า ปัญหาที่มีผลต่อสังคมไทยมากที่สุดในปัจจุบัน คือ ปัญหาสิ่งเสพติดที่ระบาคอยู่ในสังคมไทย ในเรื่องนี้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผลที่ยอมรับข้อเท็จจริง คือเป็นเพราะขาดหลักธรรมข้อปฏิบัติสำหรับมนุษย์ อันเรียกว่า "ศีล" โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 ว่าด้วย เรื่องสุราเมรัยและของเมา เกิดจากสาเหตุ 2 ประการ

1. ปัจจัยภายใน คือ ตัวเราเองเป็นปัญหา กล่าวคือมีอวิชชาเป็นต้นว่า เพราะธรรมดาปุถุชนทั่วไป ย่อมมีความโลภ ความโกรธ และความหลง

2. ปัจจัยภายนอก คือ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม นั่นคือ ค่านิยมทางสังคม สื่อสารมวลชน ทัศนคติ

ทั้ง 2 ประการ เรียกว่า แรงจูงใจ ซึ่งเป็นสาเหตุหรือเป็นมูลเหตุแห่งปัญญาที่บ่วง มีผลกระทบตามมา เช่น ปัญหาสุขภาพกายและจิตใจ ปัญหาครอบครัว ปัญหาการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ และเป็นปัญหาสังคมโดยรวม

พระครูสุมนต์ธรรมธาดา (สายัน บวบชม) (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาปัญหาและทางออกของการดื่มสุราที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย พบว่า 1.สภาพและปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาทุกข้อที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความพึงพอใจ ความยากจน ครอบครัวแตกแยกมีปัญหา ก่อให้เกิดอาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคภัยสารพัดตรมเร็ว การสูญเสียทรัพย์สินบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมไทยโดยรวม 2. มี ผลกระทบของการดื่มสุราต่อสังคมไทย ทำให้เกิดความเชื่อผิดคิดว่า การดื่มสุราเป็นวัฒนธรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ที่แทรกซึมอยู่ในทัศนคติ จนทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าการดื่มเป็นเรื่องปกติ แม้แต่งานบุญก็ยังไม่วางการดื่มด้วยเช่นกัน การดื่มสุรากลบทำให้ผู้ดื่มขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจ และกระทำความรุนแรง อันเป็นปัญหาของสังคม 3. การหาทางออกในกรณีปัญหาการดื่มสุราตามหลักพุทธธรรม การนำหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย คือ 1) เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพส่วนบุคคลนั้นการใช้ 3 ประการ คือ (1) อดยาพิษ 6 (2) เบญจศีล และ (3)

สติสัมปชัญญะ 2) เพื่อแก้ปัญหาด้านสุขภาพจิตและชีวิตบุคคลในครอบครัวมี 2 ประการ คือ (1) หลักฆราวาสธรรม (2) หลักสังคาลสูตร และ 3) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาผลกระทบต่องสังคมโดยรวม มี 3 กลุ่มคือ (1) ชันดี ไสร้จ (2) เบญจธรรม และ (3) วิทยุธรรมมีกัถถธรรม

รุ่งทิพย์ มาศงามเมือง และคณะ (2554, หน้า 143) ได้ศึกษาเรื่อง การบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักเรียนไทย : สาเหตุและการป้องกัน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,923 คน วิจัยเชิงปริมาณพบว่า นักเรียนนักศึกษาร้อยละ 41-63 ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือหลายชนิด ดื่มประมาณ 3-4 ครั้ง เนื่องในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น วันปีใหม่ วันเกิด โดยชอบดื่มกับกลุ่มเพื่อน เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่นิยมได้แก่ สุรา เบียร์ และไวน์ และพบว่า ตัวแปรอิสระเรื่องเพศ อายุ ชั้นเรียน การหนีเรียน การไปเที่ยวสถานเริงรมย์ การทำงานบ้าน การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของพี่น้องและเพื่อน มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักเรียนนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า สาเหตุที่นักเรียนนักศึกษาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพราะอยากรู้ อยากลอง ดื่มตามเพื่อน ดื่มในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ดื่มเพราะอยากสนุกสนาน หรือมีความภูมิใจ การดื่มสุราของนักเรียน นักศึกษาชายถือเป็นเรื่องปกติธรรม

อวิธดา จันทร์แสนตอ (2541, หน้า 109) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่งเสริมและผลกระทบจากการเสพติดสุราสตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีผู้เสพติดสุราที่อาศัยในชุมชนเขตนครเชียงใหม่ จำนวน 7 ราย โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างและญาติ พบว่า ปัจจัยนำที่ทำให้เสพติดสุรา คือ ขาดความอบอุ่นจากครอบครัวในวัยเด็ก มีแบบอย่างบุคคลในครอบครัวติดสุรา สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยให้ดื่มสุรา ส่วนผลกระทบจากการติดสุรา คือ ปัญหาสุขภาพ การทำร้ายตนเองตลอดจนพยายามฆ่าตัวตาย หน้าที่การงานบกพร่อง สูญเสียเงินทอง มีปัญหาด้านสัมพันธ์สภาพกับครอบครัวเพื่อนบ้าน มีปัญหาเพศสัมพันธ์กับคู่สมรส และมีความรู้เกี่ยวกับตัวเองด้านลบ

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบได้ว่า การดื่มสุรามีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของบุคคล และมีผลกระทบต่อระบบของสังคมตั้งแต่ครอบครัว สังคมรอบข้าง ตลอดจนสังคมใหญ่ระดับประเทศ โดยจะต้องอาศัยหลักการและวิธีการในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือช่วยเชื่อมประสาน เพื่อพัฒนาคนพัฒนาชาติให้เป็นสังคมคุณภาพตามหลักพุทธธรรมต่อไป

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากเอกสารซึ่งมีขั้นตอนของการศึกษาวิจัยดังนี้

1.7.1 ศึกษาข้อมูลหลักจากพระไตรปิฎก รวมทั้งรรถกถา ฎีกา อุนฎีกา และปกรณ์วิเสสอื่น ๆ

1.7.2 ศึกษาผลงานทางวิชาการอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย และสื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ต่างๆ

1.7.3 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำด้วยวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ

1.7.4 สรุปผลและนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อไป

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 เพื่อทราบการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

1.8.2 เพื่อทราบการพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

1.8.3 เพื่อทราบการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

บทที่ 2

การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นประเด็น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

สุรา มีประวัติความเป็นมาและมีความหมายที่ใช้เป็นเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ที่มีผู้ดื่มมากที่สุดในบรรดา เครื่องดื่มประเภทเดียวกันนี้ ทั้งดื่มเพื่อความบันเทิง ดื่มเพื่อสนุกสนาน เพลิดเพลิน หรือดื่มเพื่อคลายปัญหาบางเรื่องก็ใช้สุรา แต่โทษของสุราก็นับว่ามีมากเช่นเดียวกัน แต่หากดื่มเป็นสรรพคุณทางยา ก็เป็นอีกกรณีหนึ่ง ดังอธิบายต่อไปนี้

คำว่า “สุราเมรัยมีชขปมาทฎฐาน” นี้ แยกออกเป็น 4 บท คือ “สุรา+เมระยะ+มีชขะ+ปมาทฎฐานะ” ความว่า การดื่มสุราเมรัยและของเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทมีความหมายดังต่อไปนี้

คำว่า “สุรา” มีวิเคราะห์ว่า “น้ำเมา ที่คนป่าคนหนึ่ง ชื่อว่าสุระกลั่นแล้ว เหตุนั้น จึงชื่อว่าสุรา” “ชนทั้งหลายยอมส่งเสียถึง เพราะน้ำเมานั้น เหตุนั้น น้ำเมานั้น จึงชื่อว่าสุรา สิ่งใดยอมทำให้คนกล้าเหตุนั้น สิ่งนั้นจึงชื่อว่า สุรา” (พระสังฆมมาโชติกะ ธรรมาจริยะ, 2539, หน้า 111)

คำว่า “สุรา” หมายถึง ของเมา, น้ำที่ทำผู้ดื่มให้เมา และหมายถึงไปถึงเมรัยด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), 2543, หน้า 227)

คำว่า “มีชขะ” มีวิเคราะห์ว่า “สัตว์ยอมลงโลก คือจกมันเมาด้วยสิ่งใด เหตุนั้นสิ่งนั้น ชื่อว่ามีชขะ” “สิ่งใด ยอมทำให้ผู้ดื่มให้มันเมา เหตุนั้น สิ่งนั้นชื่อว่า มีชขะ”

คำว่า “เมรัย” หมายถึง น้ำคองที่เขาคองด้วยน้ำคองไม้เป็นต้น น้ำเมาที่ไม่ได้กลั่นน้ำเมาที่เกิดจากการหมัก หรือแช่ (พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตฺโต), 2533, หน้า 239)

คำว่า “มีชขะ” หมายถึง น้ำเมา เพราะเป็นที่ตั้งแห่งความเมา วัตถุเป็นเหตุแห่งความเมา 10 อย่าง คือ สุรา 5 อย่าง และเมรัย 5 อย่าง

นอกจากนี้ คำว่า มีชขะ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ หมายถึง น้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทและเสพติดให้โทษ (พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตฺโต), 2528, หน้า 207) ของเมา น้ำที่ทำผู้ดื่มให้เมา หมายถึง สุราและเมรัยของมีนเมา เช่น สุรา ผืน เฮอร์อิน กัญชา ฯลฯ (พันเอก ปิ่น มุทุกันต์, 2534, หน้า 247) ของเมาทั่วไปทั้งที่เป็นของแห้งและเป็นน้ำ ซึ่งหมายถึง ของเมาทุกชนิดตรงกับภาษาไทยปัจจุบันว่า ยาเสพติดและยาเสพติดให้โทษ มีข้เฉพาะสุราเพียงอย่างเดียว แต่ยักรวมถึงสิ่งของที่มีลักษณะมีนเมาอื่น ๆ อีก เช่น เมรัย กระแช่ น้ำตาลเมา เบียร์ ไบกระท่อม ผืน กัญชา และเฮอร์อิน น้ำเมา เครื่องคองของเมา เหล้าโรง

คำว่า ปมาทัฏฐานะ หมายถึง เจตนาหรือความจงใจกระทำให้เกิดขึ้นเป็นเหตุดื่มคือกลืนกิน น้ำเมานั้นเอง จึงเป็นสาเหตุแห่งความประมาทในเพราะความเมาน้ำในที่นี้ก็คือสุราเมรัยและของเมานั้นเอง

สุราเมรัยมีชขปมาทัฏฐาน สรุปลดดังนี้

1) มีวัตถุที่เป็นที่ตั้งแห่งความเมา กล่าวคือ สุราเมรัยและของเมานั้นเพราะเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นต้น

2) มีเจตนา คือ ความจงใจหรือความพยายามเกิดขึ้นเป็นเหตุให้มีการดื่มกินน้ำเมาหรือของมีเมา อันเป็นไปทางกาย เพราะมีประสงค์กลืนกินเป็นเครื่องสนับสนุนส่งเสริมชกจุงหรือจุงใจ

ทั้งนี้ สิ่งเสพติดทั้งปวงย่อมเป็นที่ประมวลมาซึ่งสาเหตุแห่งความประมาทในเพราะความเมา มีนเมา แม้จะมีชื่อเรียกต่างกันก็ตาม แต่เพราะเป็นที่ตั้งแห่งความเมาแล้ว ย่อมไม่พ้นคำว่ามิชชะของเมาทั้งสิ้น ดังนั้น สุราเมรัยและของเมา โดยความก็คือ สิ่งเสพติดซึ่งจะมีโทษมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับขนาดและปริมาณของการใช้หรือเสพ จึงเป็นความหมายที่สมบูรณ์ในนิยามแห่งศีลข้อที่ 5 นี้

ดังนั้น ใจความก็คือ การไม่ประทุษร้ายสติสัมปชัญญะตนเองด้วยการไม่ตกอยู่ในอำนาจของสิ่งเสพติด ซึ่งหมายถึงการไม่เสพของมีนเมาและการดำเนินชีวิตไม่ให้เกิดกอยู่ในความประมาท กล่าวคือการมีวิจารณ์ญาณหยั่งรู้ในสิ่งที่ควรระวัง พึงสำรวมระวังไม่ให้ขาดความยังคิด ซึ่งจะนำตนตกลงสู่หนทางแห่งความพลั้งพลาด อันเนื่องมาจากการใช้สิ่งเสพติดหรือยาเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ ดังท่านอาจารย์พุทธทาสกล่าวไว้ว่า น้ำเมานั้นไม่ใช่น้ำ ไม่ใช่อาหาร ถ้าเป็นยาหรือเป็นอาหารก็ใช้อย่างอื่น ซึ่งผิดจากที่ใช้กันอยู่ อย่างน้ำเมาคือ เพื่่อมอมเมาตัวเองให้เกิดอาการและความรู้สึกอย่างผิดปกติ ซึบในใจของตนเอง เมื่อน้ำเมา คือ สิ่งที่ทำให้คนหมดจากความเป็นมนุษย์แล้วจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเองและบ้านเมืองสังคมได้อย่างไร หากมันมีใจคนเราสูงขึ้นเป็นมนุษย์ คือมีความสะอาดสว่างและสงบอยู่ในใจนั้นแล้ว น้ำเมาหรือสิ่งเสพติดอื่น ๆ หาได้ที่จะไหลเข้ารูปากเราได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2532, หน้า 29)

ในประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยสุราใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2329 แต่ไม่มีคำจำกัดความของคำว่า "สุรา" ไว้ จนถึง พ.ศ. 2467 จึงเริ่มมี "น้ำสุรา" ให้หมายรวมรวมถึงวัตถุทั้งหลาย ของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถจะดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา" ไว้ในมาตรา 2 แห่ง พระราชบัญญัติภาษีขึ้นโน แก้อไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2467 คำจำกัดความดังกล่าว มีการแก้ไขปรับปรุงในพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ว่า "สุรา" หมายรวมถึงวัตถุทั้งหลาย หรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือซึ่งดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่น แล้วสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา จะเห็นว่า สุราตามความหมายดังกล่าว มีคำว่า "รวม" อยู่ด้วยแสดงว่าคำว่าสุรานั้นเป็นที่เข้าใจของวิญญูชนโดยทั่วไป มาช้านานแล้วโดยไม่ต้องอธิบายและนอกจากสุราในความเข้าใจโดยทั่วไปในลักษณะและคุณสมบัติของสุราตามปกติธรรมดาแล้วยังรวมถึง

(1) วัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ดังนั้น แอลกอฮอล์ จึงเป็นคุณสมบัติหลักอันสำคัญ ที่จะแสดงว่าเป็นสุราหรือไม่ เครื่องดื่มใดไม่มีแอลกอฮอล์ก็เป็นเครื่องดื่มปกติธรรมดา ไม่ใช่สุรา

(2) สามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา กล่าวคือ วัตถุหรือของผสมนั้นมีแอลกอฮอล์ซึ่งสามารถบริโภคได้ ซึ่งมีชื่อว่า เอธิล แอลกอฮอล์ (ethyl alcohol) และมีสูตรทางเคมีว่า C₂H₅OH เช่น

เบียร์ ไวน์ วิสกี้ บรันดี โดยเมื่อดื่มกินแล้วอาจเกิดความมึนเมาได้อันเนื่องมาจากการไหลเวียนของ แอลกอฮอล์เข้าไปในกระแสเลือดและระบบประสาท หรือ

(3) ดื่มกินไม่ได้โดยสภาพของตัวมันเอง ซึ่งอาจเป็นอันตราย ต่อร่างกาย เช่น แอลกอฮอล์ที่มีฤทธิ์สูง แต่เมื่อเติมน้ำ โขดฯ หรือของเหลวอย่างอื่น แล้วดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือวัตถุบางอย่างโดยสภาพเป็นของแข็งหรือร่วน ไม่อาจดื่มได้ เช่น บรันดี หรือรัม ที่ทำมาในรูปของร่วน เพื่อใช้ในการปรุงแต่งกลิ่นและรสของอาหาร เป็นต้น ซึ่งเมื่อได้ผสมกับน้ำหรือของเหลว อย่างอื่นแล้ว สามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา (ฝ่ายอำนวยการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, “กฎหมายเกี่ยวกับสุรา”, (กรมสรรพสามิต, 23 ธันวาคม 2550, หน้า 10)

ส่วนประวัติและพัฒนาการของสุรานั้นกล่าวกันว่า “สุรา” เป็นสิ่งที่ผูกพันกับประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติมาเป็นเวลาช้านาน นอกจากจากข้าวแล้ว สุราเป็นหนึ่งในอีกไม่กี่สิ่งซึ่งมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาค้นเคยเป็นอย่างดี โดยอาจจะย้อนหลังไปได้เป็นพันๆ ปี อาจกล่าวได้ว่า การผลิตสุรา เป็นวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้หลังจากมนุษย์รู้จักข้าวและการทำนาแล้ว ทั้งนี้ ก็เพราะว่าสุรานั้นผลิตขึ้นทำมาจากข้าว เท่าที่ปรากฏหลักฐาน มนุษย์รู้จักเอาข้าวมาหมักเป็นเบียร์เป็นครั้งแรก เมื่อประมาณ 4,000-3,500 ปี ก่อนคริสตกาล ที่อาณาจักรเมโสโปเตเมีย

อนึ่ง สุรามีผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของผู้เสพต่างหากที่เป็นเหตุผลสำคัญให้สุรามีบทบาทสำคัญในสังคมแทบทุกแห่งจนกระทั่งปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นน้อยให้คนหรือให้โทษก็ตาม แต่สุราก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นน้ำอมฤต คนจำนวนไม่น้อยเห็นว่าสุราเป็นสิ่งเสพติด ในบางครั้งคนเห็นว่าสุราเป็นทั้งสิริมงคลและสิ่งต้องห้าม และในทำนองเดียวกันสุราก็มีสรรพคุณเป็นยาสำหรับบางคน ขณะที่สุราให้โทษต่อสุขภาพมีมากกว่า (พระไพศาล วิสาโล, 2537, หน้า 1-2) ในสังคมไทยเริ่มรู้จัก “สุราแซ่” กันมาแต่อดีต ได้แก่ น้ำตาลเมาหรือกระแช่ ทำจากน้ำตาลสด ซึ่งมาจากมะพร้าวหรือตาลโตนด อุทำจากข้าวเหนียวกลั้วสาโท และน้ำข้าวก่ำทำจากข้าวเช่นกัน ดังนั้น สุราแซ่บางครั้งเรียกว่า “เมรัย” ส่วน “สุรา” นั้น หมายถึงสุรากลั่นโดยเฉพาะ ดังในพระราชกำหนดใหม่ซึ่งตราในสมัยรัชกาลที่ 1 เรียกว่า “สุราน้ำใส เมรัยน้ำขุ่น” (พระไพศาล วิสาโล, 2537, หน้า 5-6)

อย่างไรก็ตาม หลักฐานเก่าแก่ที่สุดเท่าที่ค้นพบ ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสุราในประเทศไทย คือ บันทึกของชาวจีนที่มากกรุงศรีอยุธยา ช่วงปี พ.ศ.1950-1952 โดยพูดถึงชาวพื้นเมืองไว้ว่า “ใช้อ้อยมากกลั่นเป็นเหล้า” ทั้งนี้ บันทึกนี้อาจจะคลาดเคลื่อนได้เพราะนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน ไม่พบว่า คนไทยกลั่นสุราจากอ้อย (ซึ่ง ก็คือ เหล้ารัม) คนไทยถึงจะปลูกอ้อยมานานแล้ว กระนั้นก็ไม่รู้จักการทำน้ำตาลจากอ้อย จนกระทั่งชาวจีนได้นำเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 2 ดังนั้น การเอากากน้ำตาลจากอ้อยมาทำสุรากลั่น จึงน่าจะเป็นวิธีการในสมัยหลังๆ เมื่อถึงสมัยพระนารายณ์ คนไทยรู้จักสุรากลั่นแล้ว โดยเรียกว่า “เหล้าโรง” ส่วนฝรั่งเรียกว่า “เหล้าอาร์ด” แต่ลาบูบรีเรียกว่า “เหล้าบรันดีจากข้าว” นอกจากสุราที่กลั่นจากข้าวแล้ว ยังมีสุราที่ทำมาจากเผือกและมัน ดังในพระราชกำหนดใหม่ได้ระบุถึง “น้ำตาลลัม น้ำกระแช่ น้ำยาอ้อย” ส่วนข้าวโพดยังเป็นวัตถุดิบอีกประเภทหนึ่งที่ใช้ทำสุราในประเทศไทย (พระไพศาล วิสาโล, 2537, หน้า 6)

อย่างไรก็ตาม เจตนาที่เป็นเหตุดื่มสุราเมรัยและของเมานี้ เป็นต้นเหตุแห่งความประมาททั้งหมด ที่พระอริยเจ้าทั้งหลายตีเตือน รังเกียจ ไม่ยกย่องสรรเสริญเพราะเป็นการประพฤติดุศีลหลัก

จริยธรรมเบื้องต้นของมนุษย์ โดยเฉพาะในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นข้อห้ามที่วิญญูชนทั้งหลาย ละเว้น งดเว้น เว้นขาด สำรวมระวังและไม่ล่วงละเมิดให้เกิดมีขึ้น จากความหมายข้างต้น แสดงให้เห็นเจตนาของการห้ามเสพได้อย่างชัดเจนว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะล่วงละเมิด ประพศติผิตศีลในข้อนี้ อันหมายถึงการประทุษร้ายร่างกายและจิตใจซึ่งทำให้ร่างกายและจิตใจของผู้เสพติดอ่อนแอทุพพลภาพให้กลายเป็นคนกึ่งดีกึ่งบ้า คนบ้า

เพราะฉะนั้น ท่านโบราณจารย์จึงจัดคนผู้เสพสุราไว้เป็นคนบ้า 8 ประเภท ตามลักษณะอาการที่ปรากฏเกิดขึ้นดังนี้

- 1) บ้าเพราะกาม และความโลภ (กามมมุตตโก จิตตวส์ คโต โลภวส์ คโต)
- 2) บ้าเพราะความโกรธ มุ่งร้าย (โกธมมุตตโก วิหสวส์ คโต)
- 3) บ้าเพราะทิวีสัญญาเพี้ยน (ทิวีสมมุตตโก วิปลาสวส์ คโต)
- 4) บ้าเพราะความหลง ตกอยู่ในอำนาจวิชา (โมหมมุตตโก อญฺญวส์ คโต)
- 5) บ้าเพราะมีสิ่ง ตกอยู่ในอำนาจมี (ยถุมมุตตโก ยถวส์ คโต)
- 6) บ้าเพราะดีเดือด ดีกำเริบ (ปีตมมุตตโก ปีตวส์ คโต)
- 7) บ้าเพราะสุรา พิษสุราเรื้อรัง (สุรมมุตตโก ปานวส์ คโต)
- 8) บ้าเพราะประสบความเสื่อมและความเศร้าโศก (พยุสนมมุตตโก โสภวส์ คโต)(พระ

อุปลิสสเถระ, 2553)

เมื่อพิจารณาแล้วก็ทราบได้ว่า ความบ้าหรืออาการเพี้ยนที่เกิดขึ้นจากความผิดปกติทางจิตหรือความอ่อนแอทางจิตนี้เอง ส่วนสาเหตุที่สำคัญในที่นี้ เนื่องมาจากการเสพสุรายาเสพติดเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อถือเอาใจความทั้งหมดแล้ว คือ การมีเจตนาที่จะล่วงละเมิดไม่งดเว้น ละเว้น และสำรวมระวัง อันเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดความประมาททั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการกระทำทางกายอย่างเดียวกัน

2.2 ประวัติของสุราในพระไตรปิฎก

ประวัติความเป็นมาหรือวิวัฒนาการของสุรานั้น มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลตั้งความในกุมภชกต พระไตรปิฎก ต่อไปนี้

ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถีถึงพระปรารภหญิงนักดื่มสุรา 500 คน ผู้เป็นสหายของนางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธก ว่า ...กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว สมัยของพระเจ้าพรหมทัตครองเมืองพาราณสี มีนายพรานป่าคนหนึ่ง ชื่อสุระได้เข้าไปเพื่อหาของป่า ค้าขาย มีต้นไม้ต้นหนึ่ง ลำต้นตรงสูงขนาดเท่าคนยืน มีคาบตรงกลางมีโพรงขนาดเท่าตุ่มน้ำ เมื่อฝนตกน้ำก็จะขังเต็มเปี่ยม ลูกสมอมะขามบ้อม และพริกไทยที่ขึ้นอยู่รอบข้างต้นไม้ นั้น ก็จะหล่นไปหมักอยู่ในน้ำนั้น และที่ใกล้ๆ ต้นไม้นั้นมีข้าวสาลีเกิดเองอยู่เมื่อนกคาบรวงข้าวสาลีบินไปจับกินอยู่บนต้นไม้ นั้น เมล็ดข้าวสาลีก็หล่นลงไปใต้น้ำนั้น ในช่วงฤดูร้อน เมื่อฝูงนกกระหายน้ำ ก็บินไปเพื่อกินน้ำบนคาบต้นไม้ นั้น เมื่อกินเสร็จก็ร่วงหล่นลงสู่พื้นเพราะมีน้ำมาลัดตก ลึกครู่หนึ่งก็บินไปได้เหมือนเดิม ต่อมาก็มีฝูงลิงไปกินมีนมาเช่นกันกับนกนั้น เมื่อนายพรานชื่อสุระไปล่าสัตว์จึงสังเกตเห็นพฤติกรรมอันแปลกของสัตว์เหล่านั้น จึงขึ้นไปตัดไม้สุรานั้นดื่มเช่นกัน และจับนกที่ตกลงมาสู่พื้นบ้างกิน พร้อมกับเพื่อนล่าสุกษานและออกหาของป่าต่อไป แต่ก็ไม่มีลืมนำกระบอกไม้ไผ่ใต้น้ำนั้นไปด้วยในบริเวณนั้นมี

ดาบสชื่อวรุณะบำเพ็ญพรตอยู่ นายพรานจึงชวนให้ดาบสนั้นดื่มน้ำที่ตนนำมาด้วย คนทั้ง 2 ก็กินพร้อมกับเนื้อสัตว์และมันเมา เพราะเหตุนั้น เขาจึงเรียกว่า "สุรา" บ้าง, "วรุณ" บ้าง ตามชื่อของนายพรานและดาบสนั้น ต่อมาทั้ง 2 คน จึงร่วมมือกันนำไม้ไผ่ไผ่สั้นนั้น เพื่อไปถวายพระราชาในเมือง เมื่อพระองค์เสวยแล้วก็คิดพระทัย จึงรับสั่งให้นำไปถวายอีกและทรงพระราชทานรางวัลแก่คนทั้ง 2 นั้น ซึ่งทั้ง 2 คนก็ปรึกษากันว่า เราทั้ง 2 คนไม่สามารถที่จะเดินทางเที่ยวมาเที่ยวไปได้ตลอดปี เนื่องจากระยะทางก็ไกล ดังนั้นพวกเราควรจดจำลักษณะต่างๆ ของน้ำนี้ และนำไปปรุงเป็นสุราเพื่อถวายพระองค์และชายแก่ประชาชนอีกด้วยส่วนชาวเมืองก็พากันดื่มสุรา จนไม่ประกอบอาชีพใดๆ ไม่นานเมืองก็ร้างประชาชนก็ทุกข์เฉื่อยใจ ไม่มีทรัพย์จะซื้อสุราดื่ม ทั้ง 2 คนจึงหนีไปอยู่เมืองพาราณสี ซึ่งต่อมาเมืองนี้ก็ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับเมืองแรก ทั้ง 2 คนก็หนีไปยังเมืองสาวัตถี ซึ่งมีพระเจ้าสัพพัตตปกครองเมือง แต่พระองค์ก็ให้คนสอดแนมพฤติกรรมของทั้ง 2 คนนั้นไว้อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา คนทั้ง 2 ก็เกรงว่าหนูจะมาแทะกินสุราที่ตนปรุงใส่ตุ่มไว้ จึงฝึกแมวไว้จำนวน 500 ตัว เพื่อจะได้จับกินหนู แต่เมื่อแมวหิวจึงไปกินน้ำในตุ่มนั้นและเกิดอาการมันเมา แม้ว่าพวกหนูจะมากัด และที่หน้าทีหาง แมวก็ไม่มีรู้สึกตัวเลย พวกทหารที่แอบไปสอดแนม จึงไปกราบทูลพระราชาน้ำในตุ่มคงเป็นยาพิษแน่นอน เพราะแมวกินแล้วตาย พระองค์จึงรับสั่งให้ทหารไปจับ 2 คนนั้นมา ประหารชีวิต แต่พวกเขาที่ทูลขอชีวิตซึ่งพระองค์ก็ไม่ทรงรับฟัง และตรัสสั่งให้ไปทำลายตุ่มน้ำทั้งหมดทิ้ง แต่เมื่อทหารไปถึงที่นั้นก็เห็นพวกแมวที่กินน้ำมา ฟีนกลับคืนปกติ จึงรีบไปทูลพระราชาน้ำในตุ่มคงเป็นยาพิษ บุคคลน่าจะมีโรคที่กินน้ำได้ จึงทรงรับสั่งให้ทหารนำสุรานั้น มาถวายเพื่อจะเสวย เมื่อความทราบถึงท้าวสักกะเทวราช จึงเสด็จไปยังเมืองนั้น เพื่อห้ามไม่ให้พระราชาทรงเสวยน้ำสุรา เนื่องจากเห็นว่า ไม่มีประโยชน์ เมื่อดื่มแล้วก็จะเมา พุดจาไม่มีสติ ทะเลาะวิวาท เสียเงินเสียทอง ไร่นาดำรงคาบิตา ช่างสมณชีพราหมณ์ โดยท้าวสักกะนั้น แกล้งขอซื้อสุราของพระราชาน้ำในตุ่ม เมื่อแสดงตนเป็นท้าวสักกะแล้ว พระราชาก็ทรงเข้าพระทัยว่าสุรามันโทษอย่างก็กล่าวมาจริงๆ และทรงไม่เสวยน้ำสุรา ขณะเดียวกันก็ทรงสมานานศีล เพื่องดสุราตั้งนั้น เรื่องราวปรัมปราของสุราดังกล่าวนี้ มาในพระไตรปิฎก จึงมีเรื่องสืบๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน

2.2.1 พระไตรปิฎกที่กล่าวถึงสุรา

พระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงเรื่องของสุราไว้ในหลายแห่ง ในพระไตรปิฎก คือ ในพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งมีสาระที่ควรศึกษา ดังต่อไปนี้

(1) สุราในพระวินัยปิฎก

สุราที่เกี่ยวข้องกับสิกขาบทในพระวินัยปิฎก มีแสดงไว้หลายเล่มด้วยกัน เช่น เล่มที่ 1 สิกขาบทที่ 6, 7, 13 แห่งสังฆาภิเสส และเล่มที่ 2 สิกขาบทที่ 1 สุราปานวรรค ในเบื้องต้นควรทราบว่า พระวินัยปิฎก มีความย่ออย่างไร เพื่อให้รู้ความโดยสังเขปต่อไปนี้พระวินัยปิฎก หมายถึง ประมวลพระพุทธพจน์หมวดพระวินัย คือ พุทธบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ แบ่งเป็น 5 คัมภีร์ได้แก่

1. มหาวีกังคหรือภิกขุวิกังค ว่าด้วยสิกขาบทหรือศีลของพระภิกษุ 227 ข้อที่มาในพระปาติโมกข์
2. ภิกขุณีวิกังค ว่าด้วยสิกขาบทหรือศีลของภิกษุณี 311 ข้อที่มาในพระปาติโมกข์
3. มหาวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ตอนต้น 10 ชั้นธกะหรือหมวด

4. จุลวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ตอนปลาย 10 ชั้นระกะ

5. ปรवार คือ คัมภีร์ประกอบหรือคู่มือที่บรรจุคำถามคำตอบสำหรับข้อมูลความรู้

เรื่องพระวินัย ซึ่งเป็นการทบทวนเนื้อหาของ 4 คัมภีร์แรกนั้น (เรียกสั้นๆ ทั้ง 5 คัมภีร์ตามหัวใจของพระวินัย คือ อา, ปา, ม, จ, ป). โดยบรรจุในพระไตรปิฎก 8 เล่ม คือ เล่มที่ 1-8 เรื่องสุราเมรัยและคำที่มีความหมายเดียวกัน ปรากฏในพระวินัยปิฎกทั้ง 8 เล่ม มากบ้างน้อยบ้าง ผู้วิจัยได้ยกมาเป็นตัวอย่างโดยสังเขป ดังนี้

1) เล่มที่ 1 สิกขาบทที่ 6 แห่งสังฆาติเสส ปรากฏคำว่า “สุรา” ในฐานะที่สุราเกี่ยวข้องกับสถานที่อยู่ของพระภิกษุ คือ การสร้างกุฏิพระ โถงโรงสุรา และจำนวนสถานที่อันโถงโรงสุราก็เป็นสถานที่อันมีผู้จองไว้ โดยกล่าวไว้ว่า “สถานที่อันเป็นที่อาศัยของมดเป็นที่อาศัยของปลวก เป็นที่อาศัยของหนู เป็นที่อาศัยของงู เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง...สถานที่เหล่านั้น ชื่อว่าสถานอันมีผู้จองไว้ ส่วนในทางกลับกัน (สถานที่) ที่ชื่อว่าอันไม่มีผู้จองไว้ คือ ไม่เป็นที่อาศัยของมด ไม่เป็นที่อาศัยของปลวก ไม่เป็นที่อาศัยของหนู ไม่เป็นที่อาศัยของงู ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง ไม่เป็นที่อาศัยของตะขาบ สถานที่เหล่านั้น ชื่อว่าสถานอันไม่มีผู้จองไว้”

2) เล่มที่ 1 สิกขาบทที่ 7 แห่งสังฆาติเสส ปรากฏว่า “สุรา” ซึ่งมีที่มาค่อนข้างคล้ายคลึงกับสิกขาบทที่ 6 แต่เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับสุราเหมือนกัน กล่าวคือสิกขาบทที่ 6 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกุฏิถวายสงฆ์โดยที่ไม่มีผู้จองเป็นเจ้าภาพสร้าง ซึ่งจะต้องทำให้ได้ไม่เกินขนาดที่กำหนด ส่วนสิกขาบทที่ 7 เป็นเรื่องที่มีการสร้างวิหารโดยมีผู้จองเป็นเจ้าภาพ จะสร้างขนาดใหญ่ได้แต่ต้องให้สงฆ์แสดงที่ให้ คือ “ชี้ที่ให้สร้าง”

3) เล่มที่ 1 สิกขาบทที่ 13 แห่งสังฆาติเสส ตอนที่ว่าด้วย เรื่องภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุณฺฑุลสะ ประพุดตือนาจารย์ ปรากฏคำว่า “น้ำเมา” เรื่องโดยย่อเล่าถึงพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของภิกษุเหล่านั้นว่า “สมัยที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตะวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุณฺฑุลสะ เป็นเจ้าถิ่นในชนบท กิฏาสิริ เป็นภิกษุอุลลัชชิวัวแซวทรามภิกษุพวกนั้นประพุดตือนาจารย์... ฉันทอาหารในเวลาวิกาลก็มี ตีมน้ำเมาก็มี...ให้การค้ำบก็มีประพุดตือนาจารย์อย่างต่าง ๆ ก็มี”

4) เล่มที่ 2 สิกขาบทที่ 1 แห่งสุราปานวรรค พบคำว่า “สุรา” ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเริ่มแรกที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม โดยบัญญัติสิกขาบท เพราะพระศาสดาเป็นต้นเหตุ มีเรื่องเล่าว่าสมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จจาริกในเจดีย์ชนบท ได้ทรงดำเนินไปทางตำบลบ้านรั้วงาม คนเลี้ยงโค คนเลี้ยงปศุสัตว์ พวกชวานาและคนเดินทาง ได้มองเห็นพระผู้มีพระภาค ทรงกำลังดำเนินมาแต่ไกลครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคถึง 3 ครั้งว่า ขอพระองค์อย่าได้เสด็จไปยังท่ามะม่วง เพราะที่ท่ามะม่วง มีนาคอาศัยอยู่ในอาศรมชกิลเป็นสัตว์มีฤทธิ์เป็นอสรพิษร้าย จะได้ไม่ทำร้ายพระองค์ เมื่อเขากราบทูลเรื่องนั้นแล้ว พระองค์ได้ทรงนั่ง แม้ท่านพระศาสดาก็เข้าเตโชธาตูกสิมมาปฏิบัติบนศาลาไฟด้านทานไว้เมื่อท่านครอบงำไฟของนานั้นด้วยเตโชกสิมแล้วเดินผ่านไปทางตำบลบ้านภัทรวดี พวกอุบาสกกล่าว ว่า สุราใส่สีแดงตั้งห้าหนพริบเป็นของหายาก จึงจัดแจงสุราเช่นนั้นถวายเถิด ภิกษุทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ การดื่มสุรา จึงเป็นปาจิตตีย์ในเพราะดื่มสุราและเมรัย นอกจากนั้น การดื่มสุรา ยังทำให้เกิดภาวะที่เสื่อมเสีย ต่อภาพพจน์ของสังฆมณฑล พระพุทธเจ้า จึงทรงห้ามสุราและเมรัยด้วย เพราะเหตุที่ว่า ทั้งสุราและเมรัย ก็เป็นมีชชะ (ของมีนเมา) ด้วยกันทั้ง 2 อย่าง

(2) สุราในพระสุตตันตปิฎก

แม้เรื่องเกี่ยวกับสุราในพระสุตตันตปิฎก ก็มีแสดงไว้หลายแห่งด้วยกัน เช่น เล่มที่ 9 โสฬสตันตสุตตร, กุฏทันตสุตตร, มหาสีหนาทสุตตร เป็นต้น ในเบื้องต้นควรทราบว่าพระสุตตันตปิฎก มีความโดยย่ออย่างไร ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก หมายถึงประมวลพระพุทธพจน์หมวดพระสุตตร คือพระธรรมเทศนา คำบรรยายหรืออธิบายธรรมต่างๆ ที่ตรัสยกเอื้ออิงให้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาสตลอดจนบทประพันธ์เรื่องเล่าและเรื่องราวทั้งหลาย ที่เป็นชั้นเดิมของพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น 5 นิกาย ได้แก่

- 1) ทีฆนิกาย แปลว่า หมวดยาว รวบรวมพระสุตตรขนาดยาวไว้หมวดหนึ่ง ไม่ปนกับพระสุตตรประเภทอื่น รวมทั้งสิ้น 34 สุตตร
- 2) มัชฌิมนิกาย แปลว่า หมวดปานกลาง รวบรวมพระสุตตรขนาดกลาง ไม่สั้นเกินไป ไม่ยาวเกินไปไว้ส่วนหนึ่ง รวมทั้งสิ้น 152 สุตตร
- 3) สังยุตตนิกาย แปลว่า หมวดประมวล คือ ประมวลเรื่องประเภทเดียวกันไว้เป็นหมวดหมู่ รวมทั้งสิ้น 7,762 สุตตร
- 4) อังคุตตรนิกาย แปลว่า หมวดเรียงด้วยองค์ คือ จัดลำดับธรรมะไว้เป็นหมวดๆ ตามลำดับตัวเลข รวมทั้งสิ้น 9,557 สุตตร
- 5) ขุททกนิกาย แปลว่า หมวดเล็กน้อย รวบรวมข้อธรรมที่ไม่จัดเข้าใน 4 หมวดข้างต้นนั้น มารวมไว้ในหมวดนี้ทั้งหมด โดยแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ 15 เรื่อง (สุตฺตปิฎกญานภาพ, 2537, หน้า 21-22) เรียกโดยย่อตามหัวใจพระสุตตรว่า ที, ม, ส, อ, ขุ โดยบรรจุลงในพระไตรปิฎก 25 เล่ม คือ เล่มที่ 9-33 ส่วนเรื่องสุราและเมรัย มีปรากฏในพระสุตตันตปิฎก มีตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

1. เล่มที่ 9 ในโสฬสตันตสุตตร ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ปรากฏคำว่า “น้ำเมา” โดยที่น้ำเมา มีความเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของพราหมณ์ ที่ควรแก่การบริการบุชายัญ ซึ่งคุณสมบัตินี้ เป็นข้อบัญญัติของพราหมณ์เอง ดังเนื้อความตอนหนึ่งว่า

...พราหมณ์โสฬสตันตจะกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ บุคคลประกอบด้วยองค์ 5 ประการ พวกพราหมณ์ย่อมบัญญัติว่าเป็นพราหมณ์ และเมื่อเขาจะกล่าวว่า เราเป็นพราหมณ์ก็ฟังกล่าวได้โดยชอบทั้งไม่ต้องถึงมุสาวาทด้วย องค์ 5 ประการนั้น ส่วนเหตุผลที่พระองค์ตรัสแสดงไว้ข้างบนนี้ เพราะว่าการว่า วรรณะพราหมณ์นั้น ถือว่าพวกตนเป็นชนชั้นสูงของอินเดียทุกยุคทุกสมัย โดยมีข้อกำหนดดังกล่าว แต่ถ้าบังเอิญหรือจงใจเสพสุราเมรัย แม้ว่าคนทั่วไปถือว่าเป็นสิทธิ์ส่วนตัวที่จะกระทำได้ แต่พระพุทธศาสนาถือว่าละเมิดมนุษยธรรม เพราะพระพุทธศาสนาถือว่า “ศีล 5 เป็นเรื่องของมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน” คือ เป็นธรรมที่แสดงมาตรฐานขั้นต้นที่แสดงความเป็นมนุษย์ ถ้าหากละเมิดศีล 5 ก็ถือว่าละเมิดมนุษยธรรมด้วย ดังนั้น ชนชั้นสูงจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา

2. เล่มที่ 9 ในกุฏทันตสุตตรทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ปรากฏคำว่า “น้ำเมา คือสุราและเมรัย” ซึ่งจัดกลุ่มอยู่ในเบญจศีล โดยเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของคน ซึ่งในที่นี้ไม่จำกัดว่าเป็นใคร ถ้าบุคคลใดๆ สรรวมจากการดื่มสุราเมรัยแล้ว จักได้รับผลเช่นเดียวกัน ดังความตอนหนึ่งที่พราหมณ์สนทนากับพระพุทธเจ้าว่า

“...ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ก็ยัญอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์สินน้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอันสงฆ์มากกว่ายัญสมบัติทั้ง 3 ประการ ซึ่งมีบริวาร 16 นี้ มากกว่า นิตยทานอันเป็นอนุภุชยัญมากกว่าวิหารทานและมากกว่าสวดมนต์เหล่านี้ยังมีอยู่หรือ? “มีอยู่พราหมณ์!” “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ก็ยัญนั้นเป็นอย่างไร?” “พราหมณ์!” การที่บุคคลเป็นผู้มีจิตเลื่อมใสสมาทานสิกขาบททั้งหลายคือ งดเว้นจากปาณาติบาต งดเว้นจากอกุศลนาทาน งดเว้นจากกาเมสุมิจจาจาร งดเว้นจากมุสาวาท งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นฐานแห่งความประมาท

จากพระพุทธพจน์นี้ ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การงดสุราเมรัยเป็นความดี ที่ไม่ต้องลงทุนอะไรนัก ราคาถูกกว่าให้ทาน ถูกกว่านิตยทาน ถูกกว่าวิหารทาน การงดดื่มสุราเมรัยถือว่าเป็นการจัดระเบียบตนเองของมนุษย์ ดังนั้น การจัดระเบียบสังคม จะต้องจัดที่คน โดยแต่ละคนจะต้องควบคุมตนเองด้วยศีล 5 ซึ่งมีนุชยธรรมก่อน แล้วจึงเกื้อกูลต่อครอบครัวและสังคมส่วนรวมเป็นที่สุด

3. เล่มที่ 9 ในมหาสิหนาทสูตร ปรากฏคำว่า “สุรา, เมรัยและยาตอง” โดยที่ “สุรา เมรัยและยาตอง” มีความสัมพันธ์กับกลุ่มวัตรปฏิบัติที่เรียกว่า “ตบะ” หมายความว่า การไม่เสพสุรา ไม่เสพเมรัยและไม่เสพยาตอง เป็นส่วนหนึ่งของการบำเพ็ญตบะในสมัยนั้นตั้งความย่อต่อไปนี้

อเจลกักสสปได้กราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้มีอายุ การบำเพ็ญตบะของสมณะพราหมณ์เหล่านี้ซึ่งนับว่าเป็นการงานของสมณะและของพราหมณ์มีอยู่ คือ เป็นคนเปลือย ทอดทิ้งมรรยาท เลียมือ เขาเชิญให้มารับภิกษาก็ไม่มา เขาเชิญให้หยุดก็ไม่หยุด... พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า “กักสสป! แม้ถ้าเป็นอเจลกผู้ทอดทิ้งมรรยาท เลียมือ เขาเชิญให้มารับภิกษาก็ไม่มาเขาเชิญให้หยุดก็ไม่หยุด.... เป็นผู้ประกอบความชวนชวยในการบริโภคกัถที่เวียนมาตั้งกี่เดือนเช่นนี้บ้าง ศิลสัมปทา จิตตสัมปทาหรือปัญญาสัมปทานี้ ก็ยังไม่ชื่อว่าอันสมณะพราหมณ์นั้นอบรมแล้ว กระทำให้แจ้งแล้วที่แท้เขายังห่างจากสามัญญคุณและพรหมัญญคุณ ต่อเมื่อภิกษุเจริญเมตตาจิตอันไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน ทำให้แจ้งซึ่งใจโตวิมุตติ

จากพระพุทธพจน์ข้างบนนี้ สุราเมรัยและยาตองในที่นี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัตรปฏิบัติของสมณะและพราหมณ์ โดยที่การงดดื่มสุราเมรัยและยาตอง พระพุทธเจ้าทรงรับรองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว แต่การจะให้ดีที่สุดต้องเจริญเมตตาจิตอันไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนทำให้แจ้งซึ่งใจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน

(3) สุราในพระอภิธรรมปิฎก

สุราที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎกนั้น มีอยู่หลายเล่มด้วยกัน เช่น เล่ม 35 สุตตันตปิฎก มหาคัมภีร์ ภาคที่ 1 เล่ม 36, เล่ม 37 เบื้องต้นควรทราบเนื้อความแห่งพระอภิธรรมปิฎกโดยสังเขปดังต่อไปนี้ พระอภิธรรมปิฎก เป็นการประมวลเนื้อหาของพระพุทธพจน์หมวดพระอภิธรรมคือ หลักธรรมและคำอธิบายที่เป็นเนื้อหาวิชาการล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์แบ่งเป็น 7 คัมภีร์ได้แก่ (1) สังคินี ว่าด้วย การรวมหมู่ธรรมะ คือ ธรรมะแม้จะมีมากเพียงใด ก็อาจรวมหรือจัดเป็นประเภทๆ ได้เพียงไม่เกิน 3 อย่าง (2) วิภังคิ ว่าด้วย การแยกธรรมะออกเป็นข้อๆ (3) ธาตุกถา ว่าด้วย ธรรมะทุกอย่าง อาจจัดเป็นประเภทได้โดยธาตุ อย่างไร (4) ปุคคลบัญญัติ ว่าด้วย บัญญัติ 6 ประการ เช่น บัญญัติชินส์ พร้อมรายละเอียด (5) กถาวัตถุ ว่าด้วย คำถาม คำตอบ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (6) ยมก ว่าด้วยธรรมเป็นคู่ๆ บางทีการจัดคู่นี้มีลักษณะเป็นตรรกวิทยา (7) ปฎิฐาน ว่าด้วย ปัจจัย คือ สิ่งสนับสนุน 24 ประการเรียกโดยย่อตามหัวใจพระอภิธรรมว่า ส, ี, ธา, ปุ, ก, ย, ป โดยบรรจุลงใน

พระไตรปิฎก 12 เล่ม คือ เล่มที่ 34-45 เป็นปิฎก สรุปรวบยอดว่าด้วยธรรม 4 ประการคือ จิต เจตสิก รูปและนิพพาน (สุขีพ ปุณฺณนาฎภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, หน้า 23) แม้กระนั้น ก็ยังปรากฏคำว่า สุราเมรัยและหรือน้ำเมา ดังตัวอย่างของบางเล่ม ต่อไปนี้

1. เล่มที่ 35 ในสุดตันตภาชนีย์ มาติกานีเทศ ปรากฏคำว่า “สุรา” โดยที่สุราก็เกี่ยวข้องกับสถานที่ในที่นี้กล่าวกันว่า โรงสุราก็เป็นสถานที่อย่างหนึ่งในบรรดาหลายๆ ที่อันไม่ควรเที่ยวไป “อโคจร” มีเนื้อหาที่ควรอธิบายดังต่อไปนี้ “บพว่า โคจร มีอธิบายว่า โคจร มีอยู่ อโคจร มีอยู่ ใน 2 อย่างนั้น อโคจร เป็นอย่างไร? ภิกษุบางรูปในศาสนานี้ เป็นผู้เที่ยวไปในสำนักของหญิงแพศยา หรือเป็นผู้เที่ยวไปในสำนักของหญิงหม้าย... หรือเป็นผู้เที่ยวไปในโรงสุรา...นี้เรียกว่า อโคจร” ในทางตรงข้ามหากตั้งประเด็นปัญหาถามว่า “โคจรเป็นอย่างไร” แล้วตอบในเชิงที่ว่า โคจร คือ ลักษณะที่ตรงกันข้ามจากอโคจร ดังเนื้อความตอนหนึ่งว่า “ภิกษุบางรูปในศาสนานี้ ไม่เป็นผู้เที่ยวไปในสำนักของหญิงแพศยา ไม่เป็นผู้เที่ยวไปในสำนักของหญิงหม้าย...ไม่เป็นผู้เที่ยวไปในโรงสุรา...นี้เรียกว่า โคจร”ต่อมาปรากฏคำว่า “สุรา, เมรัยและน้ำเมา” ซึ่งบันทึกไว้เป็นกลาง ๆ โดยที่สุราเมรัยมีความเกี่ยวข้องกับศีล 5 และขยายความ ตามลำดับต่อไปนี้ ได้แก่ ลิกขาบททั้ง 5 คือ ปาณาติบาตาวะรมณีสิกขาบท อทินนาทานาเวรมณีสิกขาบท กามเมสุมีจจาจาราเวรมณีสิกขาบท มุสสาวาทาเวรมณีสิกขาบท และสุราเมรัยมัชฌมาทฎฐานาเวรมณีสิกขาบทเสร็จจากนั้น ได้อธิบายลิกขาบททั้ง 5 นี้ โดยอำนาจจิต ความว่า “สุราเมรัยมัชฌมาทฎฐานาเวรมณีสิกขาบท เป็นอย่างไร? กามาวจรกุศลจิต สหระคตด้วยโสมนัสสัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้นในสมัยใด การคิดอ่าน กิริยาที่คิดอ่าน ความคิดอ่าน ในสมัยนั้น อันใดของบุคคลผู้ตนเว้นจากสุราเมรัยมัชฌมาทฎฐาน นี้เรียกว่า สุราเมรัยมัชฌมาทฎฐานา เวรมณีสิกขาบท ธรรมทั้งหลายที่เหลือ เรียกว่า ธรรมที่สัมปยุตด้วยเจตนา” “ธรรมเหล่านี้ เป็นลิกขา” ภิกษุเจริญมรรคปฏิบัติพาเพื่อเข้าถึงรูปภพ...เจริญมรรคปฏิบัติพาเพื่อเข้าถึงอรุภพ...เจริญโลกุตตรแดน อันเป็นเครื่องนำออกไปจากโลกให้เข้าสู่นิพพาน เพื่อละทิฏฐิ เพื่อบรรลุปฐมภูมิ สังคจากามสังคจากอกุศล ธรรมทั้งหลายแล้วบรรลุปฐมแดน ประกอบด้วยวิคก วิจાર มีปิตติและสุขอันเกิดแต่วิเวกเป็นทุกขาปฏิบัติพา ทันทธาภิญาญา อยู่ในสมัยใด ผัสสะ...อวิกเขปะ มีในสมัยนั้น ธรรมเหล่านี้ชื่อว่า ลิกขา

2. เล่มที่ 36 เรื่องสุราเมรัยในเล่มที่ 36 ได้นำเอาจากพระสูตรหลายแห่ง มาเรียงเข้ากันเป็นเรื่องๆ โดยมีสุราเมรัยและน้ำเมาเข้ามาเกี่ยวข้องกับด้วย ดังต่อไปนี้ถามว่า “คนที่เป็นอัสติบุรุษเป็นอย่างไร” ตอบว่า “บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุศฺเห็จ ตีมสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทนี้เรียกว่าคนที่เป็นอัสติบุรุษ” ถามว่า “คนที่เป็นอัสติบุรุษยิ่งกว่าอัสติบุรุษเป็นอย่างไร” ตอบว่า “บุคคลบางคนในโลกนี้ ฆ่าสัตว์ด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้ฆ่าสัตว์ด้วย ลักทรัพย์ด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้ลักทรัพย์ด้วย ประพฤติผิดในกามด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้ประพฤติผิดในกามด้วย พุศฺเห็จด้วยตนเองด้วย ชักชวนให้ผู้อื่นพุศฺเห็จด้วย ตีมสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้ตีมสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทด้วย นี้เรียกว่าคนเป็นอัสติบุรุษ ยิ่งกว่าอัสติบุรุษ”ถามว่า “คนที่เป็นอัสติบุรุษ เป็นอย่างไร” ตอบว่า “บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต เว้นขาดจากทินนาทาน เว้นขาดจากกามเมสุมีจจาจารา เว้นขาดจากมุสสาวาทา เว้นขาดจากการตีมสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้เรียกว่า คนที่เป็นอัสติบุรุษ” ถามว่า “คนที่เป็นอัสติบุรุษยิ่งกว่าอัสติบุรุษ เป็นอย่างไร”ตอบว่า “บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาตด้วยตนเองด้วยชักชวนผู้อื่นให้เว้นจากปาณาติบาตด้วย เว้น

ขาดจากอหินนาทานด้วยตนเองด้วยชักชวนผู้อื่นให้เว้นจากอหินนาทานด้วย เว้นขาดจาก
กามสมุิจฉาจารด้วยตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้เว้นจากกามสมุิจฉาจารด้วย เว้นขาดจากมูสาวาทด้วย
ตนเองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้เว้นจากมูสาวาทด้วย เว้นขาดจากการดื่มสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความ
ประมาทด้วยตนเองด้วยชักชวนผู้อื่นให้เว้นจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทด้วย นี้
เรียกว่า คนที่เป็นสัตบุรุษยิ่งกว่าสัตบุรุษ”

3. เล่มที่ 37 เป็นเล่มที่ใช้ตรรกะในการแสวงหาความจริง และปรากฏคำว่า “สุราเมรัย
และน้ำเมา” ด้วย ในฐานะที่เกี่ยวข้องกับศีล 5 ดังเนื้อความต่อไปนี้ ในสังวรกถาพระสกวาทิถามว่า
“การเว้นจากเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ตึมน้ำเมา กล่าวคือ สุราและเมรัยมีอยู่ในหมู่เทวดา
หรือ” พระปรวาทิตอบว่า “ถูกแล้ว” ถามว่า “เหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทคือ ตึมน้ำเมากล่าว คือ
สุราและเมรัยก็อยู่ในหมู่เทวดา หรือ” ตอบว่า “ไม่ฟังกล่าวอย่างนั้น...” พระสกวาทิถามว่า “เหตุเป็น
ที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ตึมน้ำเมา กล่าวคือสุราและเมรัยไม่มีอยู่ในหมู่เทวดาหรือ” พระปรวาทิ
ตอบว่า “ถูกแล้ว”

การรักษาศีลที่ทรงบัญญัติไว้ดีแล้วนั้น ก็เพื่อประโยชน์ที่จะบรรลุธรรมขั้นยิ่งขึ้นไป เพราะ
ศีลเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ก็ต้องอาศัยศีลเป็นที่ตั้ง ดังจัก
ได้แสดงถึงวัตถุประสงค์ของการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยต่อไป

2.3 วัตถุประสงค์ของการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย

คำว่า “บัญญัติ” หมายถึง การกำหนดเรียก หรือสิ่งที่ถูกกำหนดเรียก การกำหนดตั้งหรือ
ตราไว้ให้เป็นที่ยึดมั่น (พระราชวรมณี (ประยูรธ ปยุตโต, 2528, หน้า 77) และศีลข้อนี้เป็นสิกขาบทที่
พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นเพื่ออนุเคราะห์ประโยชน์แก่อุศลแก่สัตว์ทั้งปวงเป็นหลักการที่สำคัญที่สุด
แห่งพระพุทธศาสนา และเพื่อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติแก่หมู่ชนในโลกนี้ ไม่ให้ตกอยู่ในความประมาท
เพื่อให้ตั้งมั่นอยู่ในอัปมาทธรรม เพราะความไม่ประมาทเป็นยอดแห่งกุศลธรรมทั้งปวงดังพระพุทธ
องค์ตรัสไว้ว่า เราไม่เล็งเห็นธรรมอย่างอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นให้
เกิดขึ้น หรือให้กุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไป เหมือนความไม่ประมาท เมื่อไม่ประมาทแล้วกุศล
ธรรมที่ยังไม่เกิด ย่อมเกิดขึ้นและอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมเสื่อมไปหมายถึงการมีปัญญาเป็น
เครื่องพิจารณาในทุก ๆ สิ่งด้วยที่จะเป็นเครื่องป้องกันมนุษย์ทั้งมวล ไม่ให้ตกเป็นทาสของอบายมุข
ทั้งหลาย เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า โทษของอบายมุขนั้น มีผลร้ายเพราะเป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อม
หรือเรียกได้ว่า เป็นหนทางแห่งเสื่อมจากความดี เพราะเหตุบัญญัติศีลข้อนี้ เป็นเครื่องป้องกันเพื่อ
ไม่ให้ละเมิดข้อห้ามศีล 5 ข้อข้างต้น

ดังนั้น เจตนาที่แท้จริงในการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติศีลข้อนี้ ก็เพื่อการรักษาตัวไว้ไม่ให้
เป็นทาสของสิ่งเสพติดให้โทษ ที่เป็นตัวกลางส่งผลาญสติ หรือผู้รู้เรื่องว่าน้ำเมาผลาญสติ ซึ่งเป็นหลัก
จริยธรรมเบื้องต้น ในการปกป้องสิทธิของตนเองที่จะไม่ล่วงละเมิดในข้อห้ามของศีลข้อนี้ ดังอาจารย์
อนิต อยู่โพธิ์ กล่าวว่า วิชาศีลได้ตั้งขึ้นต้องรักษาศีลได้ตั้งขึ้น ต้องรักษาศีลโดยมีความเคารพ
และยกย่องศีลที่ตนเคารพรักษา และมีความจริงใจในอันที่จะตั้งมั่นรักษาศีลของตนอยู่ตลอดเวลาโดย
เปรียบเทียบกับว่า ทำนทั้งหลายจึงเป็นผู้มีศีลเป็นที่รัก จึงมีความเคารพในศีลตามที่ตนรักษาอยู่

ตลอดเวลา เหมือนนกค้อยตีวิดรักษาไข่ เหมือนจามรีรักษาขนหาง เหมือนมารดาดูแลรักษาบุตรที่รัก เหมือนคนมีดวงตาข้างเดียว ที่ระวังรักษาดวงตาฉะนั้น

เด็กเช่นเดียวกัน การรักษาศีลที่ทรงบัญญัติไว้ดีแล้วนั้น ก็เพื่อประโยชน์ที่จะบรรลุนิพพานยิ่งขึ้นไป เพราะศีลนี้เป็นบาทเบื้องต้นของคุณธรรมทั้งปวง ดังจักแสดงวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการบัญญัติศีลข้อที่ 5 ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า เพื่อความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ เพื่อความรู้ชัดในกิจที่ควรทำทั้งในอดีต อนาคตและปัจจุบัน เพื่อความมีสติมั่นคงอยู่เสมอ ความเป็นผู้มี ความเที่ยงตรง เพื่อความเป็นผู้ฉลาดรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ทรงเตือนไม่ให้มนุษย์ในโลกนี้ตกอยู่ในความประมาท ดังพระปัจฉิมโอวาทที่ตรัสไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราเตือนท่านทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจง ทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด ผู้รักษาศีลก็ย่อมทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ คือ ประโยชน์มุ่งหมายของการบัญญัติพระวินัยแล้ว ก็จักเห็นหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงไว้อย่างแจ่มชัด ซึ่งมุ่งประโยชน์และความสุขของมนุษย์ทุกคนเป็นหลักสำคัญในการเผยแผ่พระศาสนาของพระองค์ให้แก่แพร่หลายในยุคนั้น ก่อนจะทรงบัญญัติสิกขาบท จึงแสดงประโยชน์ 10 ประการ เป็นหลักการสำคัญแก่พระสาวกทั้งหลาย ดังนี้

- 1) เพื่อความดีของสงฆ์ (สงฆ์สุขุมตาย)
- 2) เพื่อความสำราญของสงฆ์ (สงฆ์ผาสุตาย)
- 3) เพื่อความข่มบุคคลที่เก้อยาก (ทุมสงฺกนฺ ปุคฺคฺลาเน นิคฺคฺหยา)
- 4) เพื่อความอยู่สบายแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก (เปสฺลาเน ภิกฺขุเน มาสุวิหฺรยา)
- 5) เพื่อความสำรวมอาสวะในปัจจุบัน (ทิฏฺฐมมิกานํ อาสวานํ สิวฺรยา)
- 6) เพื่อป้องกันอาสวะที่เกิดขึ้นในอนาคต (สมปรายิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตยา)
- 7) เพื่อความเสื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เสื่อมใส (อปฺปสนฺนํ ปสาทยา)
- 8) เพื่อความเสื่อมใสยิ่งขึ้นแก่ผู้ที่เสื่อมใสแล้ว (ปฺสนฺนํ ภิยฺโยภาวยา)
- 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม (สทฺธมฺมุชฺฌิตยา)
- 10) เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย (วินยานุคฺคฺหยา)

พระองค์ทรงแสดงวัตถุประสงค์ของการบัญญัติสิกขาบทอีก 2 ประการ คือ

- 1) เพื่ออนุเคราะห์ผู้สวดทั้งหลาย (คิหิเน อุนฺนํปยา)
- 2) เพื่อกำจัดฝักฝายแห่งภิกษุผู้ปรารถนาชั่ว (ปาปิฉานํ ปกฺขุพฺเจทยา)

ซึ่งจะเห็นว่าได้แสดงถึงเจตนารมณ์ที่เน้นความดีงามและความสามัคคีให้เกิดมีแก่ มหาวาสนเป็นหลักสำคัญ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและสุขของมหาวาสนในสังคมเป็นประโยชน์สูงสุด

ก็ด้วยเหตุที่พระพุทธองค์มีพระมหากรุณาธิคุณอย่างสูงแก่เวไนยสัตว์อย่างแท้จริง จึงทรง แสดงข้อดีที่จะได้รับจากการรักษาศีล แก่พระพุทธอุปัฏฐากของพระองค์ว่า ดูกรอานนท์ ศีลทั้งหลาย เป็นกุศลมี

- 1) ความไม่เดือดร้อน เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (อวิปปฏิสาโร)
- 2) ความชื่นบาน เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (ปาโมชฺช)
- 3) ความอิมใจ เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (ปีติ)
- 4) ความสงบ เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (ปฺสุทฺธิ)

- 5) ความสุข เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (สุข)
- 6) ความตั้งใจมั่นแห่งจิต เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (สมาธิ)
- 7) ความรู้ ความเห็นตามความเป็นจริง มีวิปัสสนาอย่างอ่อน เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (ยถาภูตญาณทัสสนา)
- 8) ความเบื่อหน่าย มีวิปัสสนาเป็นกำลังเป็นข้อดีที่พึงได้รับ (นิพพิทา)
- 9) ความคลายกำหนด ความปราศจากกำหนด มอริยมรรค เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (วิราโค)
- 10) ความหลุดพ้น มีอริยมผล และญาณทัสสนะ ความรู้ความเห็น มีการหยั่งรู้ เป็นข้อดีที่พึงได้รับ (วิมุตติญาณทัสสนานิสโล)

ศีลทั้งหลายที่เป็นกุศล มีความไม่เดือดร้อนเป็นข้อดีที่พึงได้รับ ฉะนั้นแล (ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, หน้า 107)

ความมุ่งหมายแห่งการบัญญัติศีลสิกขาบทที่ทรงแสดงไว้ เป็นหลักการและอุดมการณ์แห่งพุทธธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะคุณธรรมขั้นต้น อันได้แก่ หลักศีลธรรม กล่าวคือ เบญจศีลที่จะเป็นบาทเบื้องต้นแห่งการเกิดขึ้นแห่งคุณธรรมขั้นสูงต่อไป เพราะเปรียบเหมือนเป็นบันไดที่จะทำให้มนุษย์ทุกคนได้ขึ้นไป ในขั้นที่สูงที่สุด ตามกำลังแห่งความสามารถแห่งสติปัญญาของแต่ละคนที่มีเบญจศีล หรือศีล 5 จึงจำเป็นต้องรักษาให้เกิดมีแก่ทุกคนเพราะจะขาดศีล 5 นี้ไม่ได้เลย เพราะมันอาจหมายถึง ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก็จักไม่มีด้วย สิ่งนี้นั่นเองที่ถือกันเป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับความเป็นมนุษย์ และได้พบพระพุทธรศาสนาและเพื่อเข้าใจดียิ่งขึ้น ดังจักได้กล่าวถึงเกณฑ์การตัดสินข้างหน้าต่อไป

2.4 เกณฑ์การตัดสินการงดเว้นการดื่มสุราและเมรัย

คำว่า เกณฑ์ หมายถึง หลักที่กำหนดไว้ หลักวินิจฉัยการตัดสิน หรือชี้ขาด กล่าวคือ การละเมิดหรือล่วงละเมิดศีลข้อนี้ โดยที่สุดแม้จะไม่มีเจตนาก็ตาม ย่อมกล่าวได้ว่าเป็นการล่วงละเมิดที่ประกอบด้วยองค์ประกอบในศีลข้อที่ 5 นี้ ได้ทั้งสิ้น เพราะเหตุนั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในสุร่า ปานวรรคสิกขาบท ปาจิตตีย์กัณฑ์ว่า ภิกษุดื่มสุราเมรัยนั้น โดยที่สุดแม้จะดื่มด้วยปลายเท้าก็ต้องปาจิตตีย์ น้ำเมา ภิกษุเข้าใจว่า น้ำเมาแล้วดื่มต้องปาจิตตีย์ น้ำเมาสกลัยแล้วดื่ม ต้องปาจิตตีย์ น้ำเมาเข้าใจว่าไม่ใช่ขำเมา แล้วดื่มต้องปาจิตตีย์ ไม่ใช่ขำเมาเข้าใจว่าน้ำเมา แล้วดื่มต้องทุกกฎ ไม่ใช่ขำเมา แต่สกลัยก็ต้องอาบัติทุกกฎ ไม่ใช่ขำเมาเข้าใจว่าน้ำเมาหาเป็นอาบัติไม่ อาบัตีย่อมไม่เกิดมีแก่ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้คือ

ผู้ดื่มน้ำซึ่งมีกลิ่นรสเหมือนน้ำเมาแต่ไม่ใช่ขำเมาผู้ดื่มน้ำเมาที่ผสมเจือลงในแกงหรือในเนื้อหรือในน้ำมันหรือน้ำอ้อยคองด้วยมะขามบ้อม ผู้ดื่มยาอริกฐะที่ไม่เมา ผู้เป็นบ้า ผู้เป็นต้นบัญญัติ

ด้วยเหตุนี้พระภิกษุจารย์ จึงกล่าวว่า การดื่มน้ำเมาเป็นกิริยา เพราะการล่วงละเมิดแม้ไม่เข้าใจก็ผิด คือไม่พ้นอาบัติเพราะความเข้าใจเป็น “อจิตตกะ” คือ ถึงไม่รู้ว่าเป็นน้ำเมาก็เป็นอาบัติ เพราะเป็นโลกวัชชะ คือ มีโทษในทางโลก คือ ชาวโลกติเตียน และเป็นกายกรรมคือเป็นการกระทำด้วยกาย เป็นอกุศลจิตคือดื่มด้วยจิตอกุศล ย่อมได้รับหรือเสวยอารมณ์อันเรียกเวทนา มี 3 ประการคือ

- 1) เวลาต้มเป็นสุขเวทนา (สุขเวทนา)
- 2) เวลาต้มมาแล้วเป็นทุกขเวทนา (ทุกขเวทนา)
- 3) หายมาเป็นอุเบกขาเวทนา (อุทฺทมสุขเวทนา)

เป็นเพราะเวทนามีเม็ดมหาเป็นแดนเกิดแห่งทุกข์ การเสพสุราเมรัยและของมีนเมา จึงเป็นการเสวยอารมณ์ความรู้สึกได้ทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวมา

อนึ่งในปาจิตติยกัณฑ์ สุราปานวรรค พระอรรถกถาจารย์ได้แสดงโทษของการเสพสุราเมรัย ด้วยการปรับอาบัติแก่ผู้ล่วงละเมิดซึ่งเป็นโทษทางพระวินัย ดังนี้ว่า

ในเพราะเสพสุราและเมรัย เป็นอาบัติปาจิตติย ภิกษุมีความสำคัญในน้ำเมาว่าเป็นน้ำเมา ต้องอาบัติปาจิตติย มีความสงสัยต้ม ต้องอาบัติปาจิตติย มีความสำคัญในน้ำเมาว่าไม่ใช่ น้ำเมา ก็ต้องอาบัติปาจิตติย มีความสำคัญในสิ่งที่ไม่ใช่ น้ำเมาว่าเป็นน้ำเมา ต้องอาบัติทุกกฏ มีความสงสัยในสิ่งที่ไม่ใช่ น้ำเมา ก็ต้องอาบัติทุกกฏจะรู้จักตามไม่รู้จักตาม การดื่มน้ำเมาเป็นอจิตตะ เพราะไม่รู้วิถุ (เป็นอาบัติปาจิตติย) การดื่มน้ำเมานั้นเชื่อว่า เป็นโลกวิชเช เพราะเป็นน้ำเมาที่บุคคลดื่มด้วยจิตที่เป็นอกุศลแท้

อย่างไรก็ตาม การเสพสุราเมรัย หรือสิ่งของอันนับเนื่องด้วยสุราเมรัยและของเมาแล้ว ด้วยเจตนาที่แก่งเสพให้ส่งทวารปากเข้าไปแม้เล็กน้อย แม้โดยที่สุดเพียงปลายพู่คาก็ยอมไม่พ้นจากโทษ คือต้องอาบัติปาจิตติย ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงส่วนที่เสพมาก ๆ เลย หรือหากไม่เจตนาที่จะให้ส่งทวารปากเข้าไป ก็หายอัมพ้นจากการต้องอาบัติไม่ หรือหากเกิดความสงสัยเสพนี้ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับน้ำเมา ก็ยอมไม่พ้นจากการต้องอาบัตินั้นเหมือนกัน เป็นแต่จะเบากว่า คือต้องอาบัติทุกกฏ โดยจะรู้จักตามไม่รู้จักตามยอมต้องอาบัติทั้งนั้น อนึ่งความเป็นสามเณรนั้นมีส่วนที่แตกต่างกัน ก็คือเกิดความจงใจ หรือเรียกว่าเป็นเครื่องขี้จิ้งมีดศีล เจตนาคิดที่จะเสพแล้วเสพ หรือดื่มน้ำเมานั้นลงไปก็ศีลขาด เพราะตั้งอยู่ในฐานะแห่งปาราชิกของสามเณร จึงชื่อว่าเป็นสติตะ แต่หากน้ำนั้นไม่ใช่ น้ำเมา ศีลของสามเณรนั้นก็ไม่ใช่หรือถ้าไม่รู้ศีลก็ไม่ขาด เพราะไม่มีเจตนา ความจงใจกระทำนั่นเอง ดังนั้น ความผิดหรือโทษแห่งการเสพน้ำเมาก็ขุสามเณรนี้ แม้มีโทษทางพระวินัยจะไม่หนักนัก แต่ก็ยอมที่จะได้รับข้อครหาติเตียนจากชาวบ้าน ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรอย่างยิ่งสำหรับความเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา ดังกล่าวมาแล้วนี้ จึงเป็นข้อกำหนดให้ทราบเกณฑ์การตัดสินใจเกิดขึ้น โดยมีองค์ประกอบแห่งศีลข้อนี้ เป็นหลักสำคัญ กล่าวคือ มีเจตนา ความจงใจดื่มของมีนเมา และสิ่งที่ส่งเคราะห์เข้าด้วยน้ำเมาเป็นหลัก เป็นเครื่องวินิจฉัยหรือหลักที่ได้กำหนดไว้เป็นข้ออ้างใหญ่เรียกว่า มหาบท 4

2.5 องค์ประกอบของสุราเมรัยและมีชชะ

คำว่าองค์ประกอบของสุราเมรัยและมีชชะ ในที่นี้หมายถึงส่วนประกอบหรือ สิ่งต่าง ๆ ที่ซึ่งประกอบเป็นส่วนใหญ่ ส่วนของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องประกอบที่ทำให้เกิดเป็นรูปขึ้นใหม่จะกำหนดว่าครบองค์ประกอบของการกระทำความคิดตามที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนแล้วว่า องค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดการกระทำของมนุษย์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำอะไรก็ตามเพราะเมื่อมีการกระทำที่เกิดขึ้นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สิ่งนั้นย่อมมีองค์ประกอบเป็นเครื่องกำหนดชวายนวยให้

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร

โปรดนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอบคุณ

สำเร็จประโยชน์ได้ทั้งสิ้น องค์ประกอบนี้จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเครื่องแสดงถึงกฎเกณฑ์การตัดสินใจที่จะชี้ให้ทราบว่าควรกระทำเช่นนี้เข้าสู่ขอบข่ายแห่งการกระทำ

2.6 สุรา

สุรา หมายถึง ของเมา, น้ำที่ทำผู้ดื่มให้เมา และหมายถึงไปถึงเมรัยด้วยสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทและเสพติดให้โทษสุรามิผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของผู้เสพต่างหากที่เป็นเหตุผลสำคัญให้สุรามิพบหาสำคัญในสังคมแทบทุกแห่งจนกระทั่งปัจจุบัน ไม่ว่าจะป็นนัยให้คุณหรือให้โทษก็ตาม แต่สุราก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นน้ำอมฤต คนจำนวนไม่น้อยเห็นว่าจะสุรา เป็นสิ่งเสพติด ในบางสังคม สุราเป็นทั้งสิริมงคลและสิ่งต้องห้าม และในทำนองเดียวกันสุรา ก็มีสรรพคุณเป็นยาสำหรับบางคน ขณะที่ให้โทษต่อสุขภาพมีมากกว่า หลักฐานเก่าแก่ที่สุดเท่าที่ค้นพบซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสุราในประเทศไทย คือ บันทึกของชาวจีนที่มากกรุงศรีอยุธยา ช่วงปี พ.ศ.1950-1952 โดยพูดถึงชาวพื้นเมืองไว้ว่า “ใช้อ้อยมากลั่นเป็นเหล้า” ทั้งนี้ บันทึกนี้อาจจะคลาดเคลื่อนได้เพราะนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน ไม่พบว่า คนไทยกลั่นสุราจากอ้อย (ซึ่ง ก็คือ เหล้ารัม) คนไทยถึงจะปลูกอ้อยมานานแล้ว กระนั้นก็ไม่รู้จักการทำน้ำตาลจากอ้อย จนกระทั่งชาวจีนได้นำเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 2 ดังนั้น การเอากากน้ำตาลจากอ้อยมาทำสุรากลั่น จึงน่าจะเป็นวิธีการในสมัยหลังๆ เมื่อถึงสมัยพระนารายณ์ คนไทยรู้จักสุรากลั่นแล้ว โดยเรียกว่า “เหล้าโรง” ส่วนฝรั่งเรียกว่า “เหล้าอารัด” แต่ลาอูแบร์เรียกว่า “เหล้าบรันตีจากข้าว” นอกจากสุราที่กลั่นจากข้าวแล้ว ยังมีสุราที่ทำมาจากเมือกและมัน ดังในพระราชกำหนดใหม่ได้ระบุถึง “น้ำตาลส้ม น้ำกระแช่ น้ำยาอ้อย” ส่วนข้าวโพดยังเป็นวัตถุดิบอีกประเภทหนึ่งที่ใช้ทำสุราในประเทศไทย

สุราที่มีมาในพระไตรปิฎกคือในวินัยปิฎก สุตตันตปิฎก และอภิธรรมปิฎก คือสุราเมรัยและยาตองในที่นี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตรปฏิบัติของสมณะและพราหมณ์ โดยที่การงดดื่มสุราเมรัยและยาตอง พระพุทธเจ้าทรงรับรองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว แต่การจะให้ดีที่สุดต้องเจริญเมตตาจิตอันไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนทำให้แจ้งซึ่งใจโตมฤติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบันซึ่งมีกฎเกณฑ์ในการห้ามที่ชัดเจน

บทที่ 3

การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นประเด็น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความหมายของการพัฒนาคุณภาพสังคม

จากกรบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม พบว่า สามารถแบ่งความหมายของการพัฒนาสังคมได้เป็น 3 มิติ คือ

1) การพัฒนาสังคมในความหมายของนักวิชาการ

สำหรับคำว่า การพัฒนาสังคม ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ในหลากหลายมิติของมุมมอง โดยมุ่งเน้นนัยยะทางความหมายที่แสดงถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า แบ่งได้เป็น 2 นัยยะของความหมาย คือ

1.1) นัยยะของกระบวนการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่ สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไป โดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า สภาพเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้ว

1.2) นัยยะของกระบวนการที่ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาประเทศ นั่นคือการทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ยิ่งขึ้น

2) การพัฒนาสังคมในความหมายจากกรณีศึกษา ถ้าหากตีความหมายการพัฒนาจะสามารถตีความหมายได้ 2 นัยยะ คือ

2.1) การพัฒนาในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึงการทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกกรมบ้านช่อง ดันชีวิตรวดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2.2) การพัฒนาในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดี ซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิต โดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2519)

จากความหมายการพัฒนาที่ยกมาข้างต้นนี้ ทำให้สรุปได้ว่า การพัฒนาสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการ

เปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น จากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ เพื่อการทำ สิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น

3) ความหมายของการพัฒนาสังคม นักคิดอย่าง R. P.Misra (1984) นักวิชาการด้าน การศึกษาการวางแผน และการพัฒนาสังคมได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการให้ความหมายของการพัฒนา สังคมไว้ว่า “ความพยายามที่จะสร้างกรอบการอธิบายคำว่า “การพัฒนาสังคม” เป็นเรื่องที่ยาก ทั้งนี้ เนื่องจาก การพัฒนาโดยธรรมชาติไม่อาจกำหนดนิยามเชิงสังคมวัฒนธรรม หรือนิยามในเชิงคุณภาพ ของชีวิตมนุษย์ได้อย่างชัดเจน” (R. P.Misra, 1984)

ความหมายของการพัฒนาในยุคแรก ๆ มักเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยที่คนส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญในมิติที่ว่า “การพัฒนาสังคม” หมายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economics Development) โดยเฉพาะในความหมายของการพัฒนากระแสหลักที่ถือเอาความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องหลัก

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่ให้น้ำหนักของการให้นิยามความหมายของ การพัฒนาสังคม (Social Development) ที่แตกต่างไปจากนิยามความหมายที่มุ่งเน้นเฉพาะ การ ขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Growth) แม้ว่าในระยะแรกนั้นเป้าหมายของการพัฒนาจะให้น้ำหนักอยู่ที่ เรื่องเศรษฐกิจเป็นหลักก็ตาม

ในเวลาต่อมาในการวางแผนพัฒนาสังคมได้หันมาให้ความสำคัญในเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมถึงการเมือง ทำให้ตัวเลขทางเศรษฐกิจไม่ได้เป็นเป้าหมายหลัก ของการพัฒนาแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมุ่งหวังทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอีกด้วย ในแง่นี้ ความหมายของการพัฒนาจึงครอบคลุมหลายมิติ

ดังนั้น นิยามความหมายของการพัฒนาสังคมจึงเป็นเรื่องของความใฝ่ฝัน ความคิด และ การตื่นตัวของมนุษย์ในสังคม ซึ่งครอบคลุม เชื่อมโยงไปถึงมิติต่าง ๆ เช่น ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม อุดมการณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม กฎระเบียบ บรรทัดฐานทางวัฒนธรรม ความรู้ การศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ไปจนถึงศาสนา และจิตวิญญาณ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมล้มเหลวหรือผิดพลาดนั้น มีสาเหตุมาจากการพัฒนาที่ ผิดพลาดตั้งแต่ในอดีต กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่มุ่งถึงผลเลิศของการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อความสุข สบายของมวลมนุษย์เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับธรรมชาติ ซึ่งหากพิจารณา ประเด็นจุดกำเนิดแห่งปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาที่ผ่านมาในเชิงศาสนาท่านวิเคราะห์ว่าเกิดจากการที่ บุคคลขาดจริยธรรมในการพัฒนา เพราะมีเหตุมาจากใจเลส 3 อย่างคือ ตัณหา หรือความอยากได้ มานะหรือความต้องการอำนาจ และทิฐิ หรือความยึดมั่น ความคลั่งไคล้ นาคิด ลัทธิ ศาสนา และ อุดมการณ์ต่างๆ

หลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่าการแก้ปัญหาการ พัฒนา หมายถึง การแก้ปัญหาของอารยธรรมทั้งหมด ต้องสืบค้นเหตุปัจจัยของปัญหาลงไปถึงรากฐาน ทางความคิดหรือทฤษฎีที่เป็นฐานก่อกำเนิด และกำกับกระแสอารยธรรมนั้น เพื่อให้เห็นลู่ทางของการ แก้ปัญหา แล้วโยงไปสู่ขั้นการพิจารณาในการแก้ปัญหา ซึ่งทัศนะที่มีต่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์ กับธรรมชาตินั้น อารยธรรมตะวันตกเดิมมองมนุษย์แยกต่างหากจากธรรมชาติ และมีอำนาจ ครอบครองเหนือธรรมชาติจึงเป็นตัวการก่อปัญหาแก่มนุษยชาติ เมื่อจะแก้ปัญหาให้การพัฒนาเป็น

การพัฒนาที่ยั่งยืนก็ต้องเปลี่ยนรากฐานทางความคิดใหม่ เพราะปัญหาการพัฒนา มิใช่เฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ปรากฏทางด้านความคิด ชีวิต ทั้งทางกายใจ และสังคมด้วย รากฐานทางความคิด และปัจจัยต่างๆ ทางภูมิธรรมภูมิปัญญา ที่อยู่เบื้องหลังความเป็นมาของอารยธรรมปัจจุบัน จึงมีความสำคัญอย่างย่ำยีสำหรับการที่จะเข้าใจและการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมมนุษย์อย่างแท้จริง ในส่วนของแนวความคิดพื้นฐานทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านได้กล่าวไว้ 4 อย่าง ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542, หน้า 146-264)

1. พระพุทธศาสนาถือว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมดา ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย และมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งปัจจัยธรรมชาตินั้น

2. ชีวิตและการกระทำของมนุษย์ย่อมเป็นไปตามระดับความสัมพันธ์แห่งเหตุ ปัจจัย และทำให้เกิดผลตามระบบเหตุปัจจัยนั้นด้วย

3. มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึก เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ ซึ่งเป็นความคิดรากฐานที่สำคัญที่สุด การเกิดระบบจริยธรรมในพระพุทธศาสนา ก็เพราะหลักการนี้ จริยธรรมจึงมีความหมายเท่ากับการศึกษา เมื่อมนุษย์พัฒนาแล้วก็สามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง

4. ศักยภาพของการพัฒนา คือ การทำให้คนสามารถทำให้ความขัดแย้งมีความหมายเป็นความประสานเสริมกลมกลืนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลยภาพ ซึ่งความสามารถของมนุษย์ที่พัฒนาแล้วจะประยุกต์เข้ากับการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหมดได้

เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่ 3 ระบบได้แก่

1. ระบบการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economy Development) ซึ่งท่านใช้คำว่า พัฒนา โดยมีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสนองความมุ่งหมายในทางเศรษฐกิจ ด้วยการดำเนินการเชื่อมโยงกับการพัฒนามนุษย์ (Human Development)

2. ระบบการพัฒนาคน ซึ่งท่านใช้คำว่า กาวานา โดยการพัฒนาคนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา การนำเอาปัญญา (Wisdom) กับศีล (ethics) มาประสานกันโดยมีจิตใจ (mental qualities) เป็นตัวเชื่อม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างจริยธรรม (Ethics) แต่มีใจจริยธรรมตามความหมายของตะวันตก และทั้งหมดนี้เรียกว่า เป็นแดนของกาวานา

3. ระบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีปัญหาที่เกิดจากปัจจัยสำคัญอันได้แก่ เรื่องประชากร ความร่อยหรอของทรัพยากร และเรื่องมลภาวะ ส่วนยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาไว้ 2 ประการ ดังนี้

ก. วิธแก้ปัญหาเบื้องต้น ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน 3 ประเด็น ได้แก่

1. เรื่องที่ต่อธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์จำเป็นต้องปรับท่าทีต่อธรรมชาติให้ถูกต้อง เป็นไปแนวทางที่ดีเพื่อพลิกผันพฤติกรรมให้เปลี่ยนไป โดยพระพุทธศาสนาอมรธรรมชาติ 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1 มองเห็นธรรมชาติเป็นสิ่งที่รื่นรมย์ มีความสุขกับธรรมชาติ

1.2 มองสิ่งทั้งหลายในธรรมชาติเป็นเพื่อนร่วมกฎธรรมชาติเดียวกันกับตน

จะต้องมีเมตตาไมตรีต่อกัน

1.3 มอชธรรมาชาติเป็นสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าเกื้อกูลต่อการพัฒนาตนของมนุษย์

2. พฤติกรรมเศรษฐกิจ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท่าทีต่อธรรมาชาติของมนุษย์ คือ พระพุทธศาสนายึดหลักความรู้จักประมาณ หรือความรู้จักพอดีที่เรียกว่า มัตตัญญูตา ทำให้ลดการเบียดเบียนกันในสังคม และเอื้อประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมไปในตัว

3. การสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีของมนุษย์ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลเสียหลายอย่างเกิดขึ้น เป็นผลกระทบข้างเคียงบ้าง เป็นอิทธิพลในทางทำลายบ้าง ตลอดจนอาจเป็นผลเสียหายที่ร้ายแรงมาก ทั้งหมดนี้ต้องใช้หลักความไม่ประมาท หรือการสร้างสรรค์อย่างรอบครอบ มีสายตากว้างไกล โดยการศึกษาแสวงหาปัญญาให้รู้ทั่วทันการ

ข. แก่ปัญหาในระบบใหญ่นั้น ท่านกล่าวถึงระบบที่เป็นแกนกลางของการแก้ปัญหา ว่า คือระบบการพัฒนาคน ด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้ง 3 ด้าน ที่สัมพันธ์อิงอาศัย และส่งผลต่อกัน คือพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยพฤติกรรมเหล่านั้น ได้แก่

1. พฤติกรรมเคยชินระดับบุคคล วาสนา ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่สุดและควรเอาใจใส่มากที่สุด คำว่า “วาสนา” ในทางพระพุทธศาสนานั้น คือ พฤติกรรมที่สั่งสมมาเคยชิน จนกระทั่งกลายเป็นลักษณะของบุคคลผู้นั้นที่ต่างจากบุคคลอื่น การที่มนุษย์จะดำเนินชีวิตอย่างไรและเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่จะขึ้นต่อพฤติกรรมเคยชิน การศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมเคยชิน เป็นเบื้องต้น ซึ่งวิธีการที่สำคัญมากในการสร้างพฤติกรรมเคยชิน คือ วินัยที่ต้องเริ่มฝึกตั้งแต่เด็ก เริ่มกฎเกณฑ์กติกาตั้งแต่ในครอบครัวและในโรงเรียน เป็นต้นไป

2. พฤติกรรมเคยชินระดับสังคม วัฒนธรรม พฤติกรรมนี้เกี่ยวข้องมาจากพฤติกรรมเคยชินระดับบุคคล ซึ่งเมื่อกลายเป็นคุณสมบัติของคนส่วนใหญ่ก็จะกลายเป็นวัฒนธรรม หรือเป็นวิถีชีวิตของชุมชนหรือสังคมนั้น และวัฒนธรรมจัดเป็นวินัยอย่างหนึ่ง เพราะเป็นแบบแผนของสังคม และเป็นเครื่องฝึกพฤติกรรมของคน การมีจริยธรรมมักมีพื้นฐานอยู่ในวัฒนธรรม จึงควรตั้งเป้าหมายให้พฤติกรรมที่เกื้อหนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกื้อกูลต่อธรรมาชาติแวดล้อมเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของคนทั่วไป กลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม หรือของมนุษย์ชาติทั้งหมด

3. แนวทางแก้ปัญหาด้วยความเห็นแก่ตัว ทำให้ได้โดยการขยายความเห็นแก่ตัว ชนิดแคบเฉพาะตัวคนเดียวออกไปให้กลมกลืนกับความเห็นแก่ผู้อื่น ทำให้การเห็นแก่ผู้อื่นนั้นเป็นการสนองความเห็นแก่ตัวของเรา ทำให้ความสุขของตนเป็นสิ่งที่เนื่องด้วยความสุขของคนอื่น หรือความสุขของคนอื่นเป็นเงื่อนไขจะทำให้ตนเองมีความสุข

กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนแยกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ระบบการพัฒนาคน คือ การพัฒนาคนเต็มทั้งระบบ ทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ต้องพัฒนาพร้อมกันทั้ง 2 ด้าน ให้มีความสัมพันธ์อิงอาศัยเป็นปัจจัยส่งผลต่อกัน และต้องพัฒนาไปด้วยกันแบบระบบไตรสิกขา ซึ่งแต่ละด้านอธิบายเป็นตัวอย่างได้ ดังนี้

1.1 พฤติกรรม พึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน แต่เป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูล ซึ่งการพัฒนาคนในขั้นต้น มุ่งสร้างคุณภาพ โดยฝึกคนให้มี การให้ควบคู่ไปด้วยกับการได้และการรับ

1.2 จิตใจ ซึ่งเจตจำนงที่เป็นตัวชี้้นำกำหนดพฤติกรรม สภาพจิตที่พอใจมี
ความสุข ทำให้พฤติกรรมมีความมั่นคง ปัญหาที่จะทำงานได้ผล และพัฒนาไปได้อาศัยสภาพ
จิตใจที่เหมาะสมด้วย

1.3 ปัญหา เป็นตัวแก้ปัญหา เป็นตัวจัดปรับทุกอย่าง ทั้งพฤติกรรมและจิตใจ
ให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำสู่จุดหมายแห่งความมีอิสรภาพและสันติสุข ต้องพัฒนาควบคู่ประสานกัน
ไปและอิงอาศัยการพัฒนาทั้งพฤติกรรมและจิตใจ

2. ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์กรรวมใหญ่
อันประกอบด้วยมนุษย์ สังคม ธรรมชาติ และเทคโนโลยี ดำเนินไปด้วยดี โดยที่ทุกส่วนเป็นปัจจัย
ส่งผลในทางเกื้อกูลแก่กัน ทำให้ดำรงอยู่ด้วยดีด้วยกัน

แนวความคิดพื้นฐานขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบอธิบายได้ ดังนี้

1. มนุษย์เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก มนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจจัยตัว
กระทำมีความสำคัญที่สุด ในฐานะเป็นมนุษย์ ควรมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่น ๆ
เพื่อช่วยให้มนุษย์เจริญงอกงามถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีชีวิตที่ดั่งงามสมบูรณ์ ซึ่งจะ
ปัจจัยตัวกระทำที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้ระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่บรรลุจุดหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน
ได้ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ คือการเป็นทุนหรือปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พึ่งพัฒนา
ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ชยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ ฯลฯ
พร้อมที่จะเป็นกำลังในระบบการพัฒนาต่อไป

2. สังคม รวมถึงระบบต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งเป็นเครื่องมือและเป็นสื่อที่จะช่วยให้
กระบวนการแห่งเหตุ ปัจจัยในกฎธรรมชาติทำงาน หรือดำเนินไปในทางที่จะอำนวยผลดีแก่มนุษย์
ซึ่งได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบการบริหาร ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ โดยระบบ
เหล่านั้นทั้งหมด จะต้องประสานกลมเกลียว สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนฐานแห่งความรู้ใน
ความเป็นจริงแห่งกฎธรรมชาติอันเดียวกัน

3. ธรรมชาติ เป็นเรื่องที่มนุษย์ต้องทำความเข้าใจว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของ
ธรรมชาติ และต้องมีชีวิตที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติเท่านั้น ความสามารถที่แท้จริงของมนุษย์
คือ การทำให้โลกซึ่งเคยเบียดเบียนกันมาก ให้เบียดเบียนกันน้อยลง ทำให้โลกที่มนุษย์และสรรพพืชที่
เคยพอยู่กันได้ สามารถอยู่กันได้ดียิ่งขึ้น อย่างเกื้อกูลกันมากขึ้น

4. เทคโนโลยี ซึ่งเป็นส่วนประดิษฐ์เสกสรรค์ของมนุษย์ เป็นสิ่งแวดล้อมใหม่หรือ
สิ่งแวดล้อมเทียม มนุษย์จึงต้องไม่ประมาท และให้ความเจริญของเทคโนโลยีเคียงคู่ไปกับการพัฒนา
ตนเอง มิใช่เทคโนโลยีเจริญ แต่มนุษย์เสื่อมลง และมนุษย์เป็นทาสของเทคโนโลยี แทนที่จะเป็น
เจ้านายใช้เทคโนโลยี

กล่าวสรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วยระบบการพัฒนาคนด้วย
การศึกษาแบบไตรสิกขา ซึ่งการศึกษาที่ถูกต้องจะทำให้คนพัฒนาขึ้น จนมีความไม่ประมาทได้ด้วย
สติปัญญา ไม่ต้องหมุ่นไปตามแรงชักจูงของกิเลส คือ มีความไม่ประมาทอย่างแท้จริงด้วยสติปัญญา
ซึ่งเครื่องวัดผลการศึกษาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ วัดที่มนุษย์ ดูว่าการศึกษานั้นสามารถพัฒนาคนให้พ้น
จากวงจรร้ายแห่งความเจริญและความเสื่อมแบบปุถุชนได้หรือไม่ ประการที่สอง ระบบการพัฒนาที่
ยั่งยืนต้องประกอบด้วยการพัฒนาคนเต็มทั้งระบบ และคนที่ได้รับการพัฒนาในฐานะที่เป็นปัจจัยตัว

กระทำก็นำเอาการพัฒนาคนและคนที่พัฒนานั้นมาเป็นแกนกลางของระบบการพัฒนาทำให้เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพระคัมภีร์พระพุทธรศาสนาที่ยั่งยืนได้

3.2 ธรรมชาติของมนุษย์

มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในชีวิต เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และต้องตกอยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติของสิ่งที่เป็นสังขตธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากสิ่งปรุงแต่ง คือ เมื่อมีการเกิดขึ้นแล้วก็ต้องแปรปรวนแตกดับไปในที่สุด ไม่ใช่อัตตาตัวตนของผู้ใด มนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายต่างก็ตกอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ดังพระพุทธรพจน์ที่ว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคคจะอุปบัติขึ้นก็ตาม ไม่อุปบัติขึ้นก็ตาม ชาตุนั้น คือ ความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้นเอง ตถาคคตรัสรู้บรรลุชานันนั้นว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง...สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์...ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา พระตถาคคตรัสความจริงนี้แล้ว จึงได้บอกให้รู้แสดงให้เห็น ตั้งไว้เป็นกฎ กำหนดเป็นหัวข้อ เปิดเผยให้แจ้ง จำแนกให้ละเอียดและทำให้เข้าใจได้ง่าย (อง.ต.ก. 20/576/368)

ดังนั้น การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จึงเป็นการค้นพบความจริงตามที่มีอยู่แล้ว แต่การค้นพบนั้น พระองค์ทรงค้นพบด้วยตา ใจ ที่เรียกว่าญาณจึงจะเป็นการเห็นอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงตามพระคัมภีร์ของพุทธศาสนาธรรมชาติของมนุษย์ที่สำคัญแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. อวิชชา : ความไม่รู้ คือ ธรรมชาติด้านด้อยของมนุษย์ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับอวิชชา คือ ความไม่รู้และยังไม่รู้ทำให้มนุษย์มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการกินอยู่หลับนอนและการเคลื่อนไหวทุกอย่างทำให้ไม่สามารถที่จะปฏิบัติต่อชีวิตของตนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง จึงกลายเป็นปัญหาสำหรับมนุษย์ สภาพที่ปรากฏเป็นต้นนี้รวมเรียกว่า “ทุกข์”

ธรรมชาติ คืออวิชชา ได้แก่ความไม่รู้นี้ ทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปอย่างไม่มีความสุขส่วนมากจึงมักจะวนเวียนอยู่ในวงของการดิ้นรนสนองความทะยานอยากตามความรู้สึกนั้น สภาพเช่นนี้ ทำให้เกิดโทษภัยแก่ชีวิต เกิดปัญหาแก่สังคม และสภาพแวดล้อมเรื่อยไปเป็นวงจรไม่รู้จบ เพราะไม่รู้แจ้ง แห่งตลอดซึ่งธรรม 4 ประการ ได้แก่

1. เพราะไม่รู้หรือยคิด
2. เพราะไม่รู้หรือยสมาธิ
3. เพราะไม่รู้หรือยปัญญา
4. เพราะไม่รู้หรือยวิมุตติ (อง.จตุกก. 21/1/1-2)

อวิชชา ได้แก่ ความไม่รู้ หรือความมืดเหมือนดังคนเข้านอนในห้องมืด ไม่เห็นอะไร แต่เมื่อมีอารมณ์เข้ามาประสพ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปพะ และธรรม คือ เรื่องราว เข้ามาประสพทางตา หู จมูก ลิ้น กาย นบะ ก็รู้มิตจากความเป็นจริงไป ไม่รู้ทั่วถึง รู้แต่เพียงเอกเทศ คือ บางส่วน เหมือนดังคนอยู่ในที่มืด เมื่อมีแสงสว่างเข้าไปเป็นช่อง ๆ ก็ให้เห็นที่อยู่ในทางของแสงสว่าง และก็เข้าใจว่ามีอยู่เท่านั้น เท่าที่ตาเห็นเท่าที่แสงสว่างเข้ามาแต่ไม่รู้ทั่วถึง เป็นต้น มีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

กระทำก็นำเอาการพัฒนาคนและคนที่พัฒนานั้นมาเป็นแกนกลางของระบบการพัฒนาทำให้เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพระคัมภีร์พระพุทธรศาสนาที่ยั่งยืนได้

3.2 ธรรมชาติของมนุษย์

มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในชีวิต เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และต้องตกอยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติ ของสิ่งที่เป็นสังขตธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากสิ่งปรุงแต่ง คือ เมื่อมีการเกิดขึ้นแล้วก็ต้องแปรปรวน แดกดับไปในที่สุด ไม่ใช่อัตตาตัวตนของผู้ใด มนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายต่างก็ตกอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ดังพระพุทธรพจน์ที่ว่า

ทุกอนภิกขุทั้งหลาย ตถาคคจะอุบัติขึ้นก็ตาม ไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ธาตุนั้น คือ ความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้นเอง ตถาคคตรัสรู้ บรรลุธาคคนี้ว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง...สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์...ธรรมทั้งปวงเป็น อนัตตา พระตถาคคตรัสความจริงนี้แล้ว จึงได้บอกให้รู้แสดงให้เห็น ตั้งไว้เป็นกฎ กำหนด เป็นหัวข้อ เปิดเผยให้แจ้ง จำแนกให้ละเอียดและทำให้เข้าใจได้ง่าย (อง.ต.ก. 20/576/368)

ดังนั้น การตรัสรู้ของพระพุทธรเจ้า จึงเป็นการค้นพบความจริงตามที่มีอยู่แล้ว แต่การค้นพบ นั้น พระองค์ทรงค้นพบด้วยตา ใจ ที่เรียกว่าญาณจึงจะเป็นการเห็นอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ตามพระคัมภีร์ของพุทธรศาสนาธรรมชาติของมนุษย์ที่สำคัญแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. อวิชชา : ความไม่รู้ คือ ธรรมชาติด้านด้อยของมนุษย์ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับอวิชชา คือ ความไม่รู้และยังไม่รู้ทำให้มนุษย์มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการกินอยู่หลับนอน และการเคลื่อนไหวทุกอย่างทำให้ไม่สามารถที่จะปฏิบัติต่อชีวิตของตนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง จึงกลายเป็นปัญหาสำหรับมนุษย์ สภาพที่ปรากฏเป็นต้นนี้รวมเรียกว่า “ทุกข์”

ธรรมชาติ คืออวิชชา ได้แก่ความไม่รู้นี้ ทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตไปอย่างไม่มีจุดหมาย ส่วนมากจึงมักจะวนเวียนอยู่ในวงของการดิ้นรนสนองความทะยานอยากตามความรู้สึกนั้น สภาพ เช่นนี้ ทำให้เกิดโทษภัยแก่ชีวิต เกิดปัญหาแก่สังคม และสภาพแวดล้อมเรื่อยไปเป็นวงจรรู้จัก เพราะไม่รู้แจ้ง แห่งตลอดซึ่งธรรม 4 ประการ ได้แก่

1. เพราะไม่รู้อริยศีล
2. เพราะไม่รู้อริยสมาธิ
3. เพราะไม่รู้อริยปัญญา
4. เพราะไม่รู้อริยวิมุติ (อง.จตุกก. 21/1/1-2)

อวิชชา ได้แก่ ความไม่รู้ หรือความมืดเหมือนดังคนเข่าอยู่ในห้องมืด ไม่เห็นอะไร แต่เมื่อมีอารมณ์เข้ามาประสพ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรม คือ เรื่องราว เข้ามาประสพ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ณะะ ก็รู้อารมณ์นั้น แต่รู้ผิดจากความเป็นจริงไป ไม่รู้ทั่วถึง รู้แต่เพียงเอกเทศ คือ บางส่วน เหมือนดังคนอยู่ในที่มืด เมื่อมีแสงสว่างเข้าไปเป็นช่อง ๆ ก็ให้เห็นที่อยู่ในทางของแสงสว่าง และก็เข้าใจว่ามีอยู่เท่านั้น เท่าที่ตาเห็นเท่าที่แสงสว่างเข้ามาแต่ตัวไม่รู้ทั่วถึง เป็นต้น มีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. ไม่รู้ในเรื่องทุกข์
2. ไม่รู้ในเรื่องทุกข์สมุทัย
3. ไม่รู้ในเรื่องทุกข์นิโรธ
4. ไม่รู้ในเรื่องทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ส.สหา. 18/505/315)

เมื่อมนุษย์ยังไม่มีความรู้ในพัฒนาชีวิตของตนในดำเนินชีวิต มนุษย์ก็เป็นอยู่โดยอาศัยความรู้สึกและความทะยานอยากไปตามความรู้สึกนั้น เป็นตัวกำหนดที่จะนำชีวิตไปให้อยู่รอดได้ ความทะยานอยากไปตามความรู้สึกนี้ พระพุทธศาสนาเรียกว่า “ตัณหา”

ตามพระคัมภีร์ทางพุทธศาสนาสอนไว้ว่า แรงผลักดันพฤติกรรมมนุษย์ได้แก่ความอยาก เรียกว่า ตัณหา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 จำพวก ได้แก่

1. กามตัณหา ความอยากในสิ่งที่น่าใคร่ น่าพอใจ ในรูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส
2. ภวตัณหา ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ เช่น เป็นเศรษฐี เป็นดารากาพยนตร์เป็นบัณฑิต
3. วิวาทตัณหา ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่ อยากพ้นไปจากภาวะที่ไม่ปรารถนา (ที.ปา.

11/228/228)

ตัณหาทั้ง 3 จำพวกนี้ ทำให้เกิดอุปาทาน คือ ความยึดมั่นถือมั่นและทำให้เกิดเจตจำนง ในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ เช่น อยากเป็นเศรษฐี ก็ทำให้ยึดมั่นในความความคิดเกี่ยวกับความสุขสบายของเศรษฐี ยึดมั่นที่จะทำให้นั่นร่ำรวย ซึ่งมีพฤติกรรมขยันขันแข็งทำมาหากินหรือโง่งมกินเพื่อให้เป็นเศรษฐี ตามคำสอนของพุทธศาสนา ตัณหาตามธรรมชาติในบุคคลที่ยังไม่รู้แจ้งเห็นจริงในสังขารธรรมของพุทธศาสนา โดยเฉพาะความไม่เข้าใจในหลักธรรม ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสิ่งต่างๆ (อนิจจัง) ความไม่เข้าใจในความทุกข์และสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ (ทุกขัง) และการหลอมนิยามมีตัวของ กู ทั้งที่ความจริงไม่มี (อนัตตา) ความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจผิด (อวิชชา) ในหลักธรรมที่กล่าวว่าเป็น เป็นปัจจัยให้เกิดความทะเยอทะยานอยากคือ ตัณหา เกิดความอยากได้โน่นได้นี่ เป็นโน่นเป็นนี่ ไม่เป็นโน่นเป็นนี่ ตัณหาในพุทธศาสนาเป็นความต้องการทางจิต ความต้องการทางจิตสามารถผลักดันพฤติกรรมมนุษย์ พระคัมภีร์นี้ตรงกับกับทัศนคติในจิตวิทยา แต่มีความแตกต่างกันตรงที่พุทธศาสนาถือว่า มนุษย์สามารถจะหลุดพ้นความต้องการทั้งหมดนี้ เพราะผู้ที่หลุดพ้นจากตัณหาที่ยังตกอยู่ในความต้องการในอีกระดับหนึ่ง คือ ความต้องการนิพพาน

2. บุริสัทหมะ : ความมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้ เป็นธรรมชาติด้านเด่นของมนุษย์เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์เครื่องจวนแล้ว มนุษย์เสียเปรียบในเรื่องสัญชาตญาณการเอาตัวรอด ในเรื่องการกินอยู่หลับนอนและการเคลื่อนไหว สัตว์เครื่องจวนไม่ได้ฝึก หรือแทบไม่ต้องฝึกก็อยู่รอดได้ ส่วนมนุษย์ต้องฝึกหัดเรียนรู้ทุกอย่างอย่างจริงจังจะเป็นอยู่ได้ แต่ข้อเสียเปรียบของมนุษย์ กลายเป็นคุณลักษณะพิเศษของมนุษย์ ซึ่งสัตว์เครื่องจวนไม่มี หรือไม่สามารถเป็นได้ กล่าวคือ มนุษย์มีศักยภาพสูงสามารถที่จะฝึกฝนพัฒนาตนเองจนถึงขั้นอริยะ หรือแม้จนถึงเป็นพุทธะ ด้วยศักยภาพที่เรียกว่า “โพธิ์” แปลว่าปัญญาตรัสรู้ หมายถึง ปัญญาที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นพุทธะนั้นเอง ดังพระบาลีที่ว่า “ทนต์ เสฏฐโร มนุสเสสุ ในหม่มมนุษย์ ผู้ที่ฝึกแล้ว ประเสริฐที่สุด” (ข.ข. 25/33/57) และ “วิชชาจรมสพฺปนโน โส เสฏฐโร เทวมานุเส ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรรยา เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหม่มมนุษย์และเทวดา”(ที.สิ. 9/161/128)

ในบทพุทธคุณบทหนึ่งบอกว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ ความว่า “อนุตโตโร ปุริสทมมสารถิ
พระพุทเจ้า เป็นสารถิฝึกคนฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม” (อง.ติกก. 20/500/215)

นอกจากนี้ยังมีพระตำราสี่ของพระพุทธเจ้าอีกหลายแห่งที่ยืนยันหลักการฝึกฝนพัฒนาตน
ของมนุษย์และเร้าเตือนพร้อมทั้งส่งเสริมกำลังใจให้ทุกคนมุ่งมั่นในการฝึกอบรมตนจนถึงที่สุด เช่น

วรมสสุตรา ทนฺดาอาขานียา ว สินฺชวา

กฺุณชฺรา จ มหามาตา อตฺตทฺนโต ตโต วรํ ๗

อัสฺตร สินฺธ อาขานโย กฺุณชฺร หรือ ช้างหลวง ฝึกแล้ว

ล้วนดีเลิศ แต่มนุษย์ที่ฝึกตนแล้ว ประเสริฐยิ่งกว่า [สัตว์] นั้น (ขุ.ขุ. 25/33/57)

อันคนไขน้าทิ้งหลายย่อมไขน้า, ช่างศรทิ้งหลายย่อมคัดศร,

ช่างถากทิ้งหลาย ย่อมถากไม้, บัณฑิตทิ้งหลาย ย่อมฝึกตน...(มหามกุฏราชวิทยาลัย,

2536, หน้า 38)

การให้คำอธิบายถึงความหมายของ “มนุษย์” ตามนิยามของพระพุทธศาสนา มิได้มอง
มนุษย์เพียงรูปลักษณะ หรือองค์ประกอบที่เป็นมนุษย์เท่านั้น ยังแสดงถึงความเป็นมนุษย์ตามนิยาม
ของหลักพุทธธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจในสภาวะของมนุษย์ตามกฎหมายของธรรมชาติอีกด้วย
ในอัครคัมภีร์สุตตร ได้กล่าวถึงมนุษย์ในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และธรรมชาติ
แวดล้อม เช่น ทำให้เกิดระบบสุริยะ การโคจรของดวงดาว วันเวลาและฤดูกาล มนุษย์ในฐานะเป็น
“สัตว์” หรือ ผู้ที่ยังข้องอยู่ หรือติดอยู่ในสังสารวัฏ มนุษย์ในพระพุทธศาสนามีได้มีฐานะเริ่มต้นจาก
สัตว์สังคม เพราะความเป็นมนุษย์เริ่มจากปัจเจกชีวิต มิใช่มวลชนหรือหมู่หนึ่งชีวิต

พระพุทธศาสนาจึงได้วางแนวทางในการพัฒนาตนเองเสียก่อนซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาที่
ถูกต้องดีงาม (กรรมดี) เพื่อที่มนุษย์เราจะนำมาซึ่งจัดปิดเป้าความทุกข์ คือ การประพฤติดนตาม
อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งแยกออกเป็นการฝึกอบรมความประพฤติ (ศีล) การฝึกอบรม (สมาธิ) และการทำ
ปัญญาให้แก่กล้ามีความรู้แจ้งเห็นจริงในทุกข์ อนิจจังและอนัตตา จนหลุดพ้นจากอวิชชา ตัณหาและ
อุปาทานในที่สุด

3.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณภาพสังคมไทยยุคปัจจุบันตามแนว

พุทธปรัชญาเถรวาท

พระพุทธศาสนามีหลักการที่ว่าให้เราทุกคนได้ทดสอบก่อนที่จะเชื่อตาม ไม่ต้องยอมรับ
หลักธรรมคำสั่งสอนเพียงแคศรัทธา แต่เมื่อได้ลงมือต้องพิสูจน์เสียก่อน จะยอมรับหรือไม่ยอมรับเป็น
อีกเรื่องหนึ่ง และตลอดเวลา 45 พรรษาของพระพุทธเจ้านั้น หลักธรรมของพระองค์จึงจะมีมากมาย
หลายประการด้วยกัน แต่ที่สรุปลงได้ว่า พระองค์ตรัสสอนอยู่เรื่องเดียวเท่านั้น คือ เรื่องทุกข์ ให้รู้จัก
ทุกข์, รู้จักเหตุปัจจัยและผล และวิธีการดับทุกข์ ให้ใช้ความรู้ที่ดับทุกข์เสีย” (ม.ม. 12/286/276) การ
เล่าเรียนศึกษาก็ดี การประพฤติปฏิบัติธรรมก็ดี การพัฒนาตนเองก็ดีตามพระคณาพุทธศาสนานั้น มิได้
มีไว้เพื่อโอ้อวด หรือยึดมั่นถือมั่นอยู่ในธรรม แต่หากมีจุดมุ่งหมายแห่งธรรมะทั้งมวลอยู่ตรงที่ผลที่จะ
พึงได้รับนั้นมีอยู่ 5 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. เพื่อการรู้แจ้ง (สมโพธาย)
2. เพื่อการฝึกตนเอง (ทมถาย)

3. เพื่อความสงบระงับ (สมถาย)
4. เพื่อการข้ามพ้น (ตรมาย)
5. เพื่อความดับเย็นสนิท (ปรีนิพพานาย) (ที.ปา. 11/30/58)

อนึ่ง ผลทั้ง 5 ประการนี้ มนุษย์เราทุกคนสามารถจะบรรลุได้ในชาติปัจจุบัน มิใช่เพื่อชาติหน้าหรือชาติไหน ๆ ถ้าได้ลงมือศึกษา พัฒนาอบรม ผักผ่อนปฏิบัติอย่างจริงจัง ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปจุดหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทยยุคปัจจุบันตามแนวพุทธปรัชญาเดรวาท ออกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

พระพุทธเจ้าทรงสอนอะไรและทรงสอนอย่างไรหลักธรรมแรกที่พระพุทธองค์ทรงสอนนั้นก็คือ ธรรมจกัปปวัตตนสูตร (วิ.ม. 4/13-17/17-23) เป็นหลักธรรมที่ทำให้เราทั้งหลายทราบว่า พระองค์ทรงสอนอะไร มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร ดังต่อไปนี้

ทางสุดโต่ง 2 สาย คือ กามสุขัลลิกานุโยค ได้แก่การประกอบตนให้พัวพันด้วยกามและอัตตคติสมณานุโยค ได้แก่การประกอบความเหน็ดเหนื่อยด้วยตนให้แก่ตน ทั้ง 2 ทางนี้ เป็นไปเพื่อทุกข์ ไม่มีประโยชน์ ไม่ควรยึดถือพัฒนาเลย เมื่อพระองค์ตรัสที่สุด 2 อย่างแล้ว พระองค์จึงตรัสทางสายกลาง ไม่เอนเอียงไปในที่สุด 2 ทางนั้น ซึ่งได้แก่อริยมรรคมีองค์ 8 ประการดังนี้ (ที.ม.10/299/348)

1. สัมมาทิฐิ คือ มีปัญญาอันเห็นชอบ ได้แก่การเห็นในอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์(สมุทัย) ความดับทุกข์ (นิโรธ) ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (มรรค)
2. สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ ได้แก่ ดำริที่จะออกจากกาม (เนกขัมมะ) ดำริในการไม่พยายาหลงร้ายผู้อื่น ดำริในการไม่เบียดเบียนผู้อื่น
3. สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ ได้แก่การเว้นจากวจีทุจริต 4 คือไม่ประพฤตชั่วทางวาจาอัน ได้แก่ ไม่พูดเท็จ (มุสาวาทา) ไม่พูดส่อเสียด ยุยงให้เขาแตกร้างกัน (ปิสุมยา วาจา) ไม่พูดคำหยาบคาย (มรฺสยา วาจา) ไม่พูดจาเพื่อเจือไรสระ (สัมผัปปลาปา)
4. สัมมากัมมันตะ คือ ทำการงานชอบโดยประกอบการทำงานที่ไม่ผิดประเพณี ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม และเว้นจากการทุจริต 3 อย่าง ได้แก่ การเบียดเบียนฆ่าสัตว์ตัดชีวิต (ปาณาติบาต) การลักขโมย และฉ้อฉลคดโกง แกล้งทำลายผู้อื่น (อทินนาทาน) การประพฤตผิดในกาม(กามสมฺมิจจาจาร)
5. สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีวิตชอบ ได้แก่ การเว้นจากการเลี้ยงชีพในทางที่ผิด การประกอบสัมมาอาชีพ ได้แก่ เว้นจากการค้าขายเครื่องประหารมนุษย์และสัตว์ เว้นจากการค้าขายมนุษย์ไปเป็นทาส เว้นจากการค้าสัตว์สำหรับฆ่าเป็นอาหาร เว้นจากการค้าขายน้ำเมา เว้นจากการค้าขายยาพิษ
6. สัมมาวายามะ คือ มีความเพียรชอบ 4 ประการ ได้แก่ เพียรระงับมิให้บาปหรือความชั่วเกิดขึ้นเพียรละบาปหรือความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วเพียรทำกุศลหรือความดีให้เกิดขึ้นเพียรรักษากุศลหรือความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่
7. สัมมาสติ คือ ระลึกชอบ ได้แก่ การระลึกวิปฺกุฐานได้แก่ การระลึกในกาย เวทนา จิต และธรรม 4 ประการ คือ พิจารณากำหนดลมหายใจ เมื่อหายใจเข้าออกสั้นยาวก็รู้ พิจารณาเวทนา เมื่อรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ เป็นต้น พิจารณาจิตได้ว่าจิตกำลังเศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว รู้เท่าทันความนึกคิดพิจารณาธรรมให้เกิดปัญญาได้ว่าอารมณ์อะไรกำลังผ่านเข้ามาในใจ เป็นต้น

8. สัมมาสมาธิ คือตั้งใจชอบ ทำจิตให้สงบจากกิเลส เครื่องเศร้าหมอง ให้มีอารมณ์แน่วแน่มั่นเป็นอันเดียว เพื่อให้จิตจดจ่อไม่ฟุ้งซ่าน ทวารมรณ์อันไม่มีโทษให้จิตยึด จะได้ไม่พრაไปหลายทางได้แก่ การเจริญรูปฌาน 4 และอรุฌาน 4

อริยมรรคมีองค์ 8 ประการนี้ สรุปลงในหลักไตรสิกขา ดังนี้

1. จัดลงในศีล ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะ
2. จัดลงในสมาธิ ได้แก่ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ
3. จัดลงในปัญญา ได้แก่ สัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะ

ตามหลักพุทธศาสนาแล้วถือว่า ความเป็นไปของสรรพสิ่งในโลกนั้น ไม่มีสิ่งใดเลยที่อยู่ นอกเหนืออภิปุณณะของธรรมชาติ (กฎไตรลักษณ์) อีกทั้งไม่มีตัวการอื่นใดที่อยู่นอกเหนือออกไปอีก ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเป็นผู้สร้างหรือผู้บันดาล (พระเจ้า พระพรหม เทพเจ้า ฯลฯ) หากแต่กระบวนการทั้งหลายในธรรมชาตินั้นย่อมเป็นไปตามเหตุปัจจัย (ปฏิจจนุปบาท) มีใช้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในบรรดาสรรพสิ่งเหล่านั้นรวมถึง “ชีวิตมนุษย์” ด้วย หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงในรูปของกฎธรรมชาติ คือ ปฏิจจนุปบาท และ ไตรลักษณ์ ซึ่งหลักธรรมทั้ง 2 หมวดนี้ถือได้ว่าเป็นกฎอันเดียวกัน แต่แสดงในคนและแง่มุมเพื่อให้มองเห็นความเป็นจริงอย่างเดียวกัน นั่นก็คือ “กฎธรรมชาติ” หลักปฏิจจนุปบาท เป็นหลักธรรมอีกหมวดหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงในรูปของกฎธรรมชาติ หรือหลักความเป็นจริงที่มีอยู่ตามธรรมดาของสรรพสิ่ง ซึ่งหลักปฏิจจนุปบาทนี้เป็นหลักธรรมที่สำคัญอีกบทหนึ่ง ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ไว้ ความว่า ผู้ใดเห็นปฏิจจนุปบาท ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นปฏิจจนุปบาท” (ม.ญ. 12/346/357)

หลักปฏิจจนุปบาท ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้มี 2 หลักด้วยกัน คือ หลักสากลที่ให้ตัวบท และหลักประยุกต์ที่แจกแจงหัวข้อธรรม ดังนี้

1. หลักสากล

กระบวนการเกิดดับของสรรพสิ่งในโลกทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เรียกว่า “สมุทยวาร” หลักปฏิจจนุปบาทสากลนี้เพียงแต่บอกกว้าง ๆ ว่า ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเกิดขึ้นต้องมีเหตุสนับสนุน โดยไม่มีสิ่งใดตั้งอยู่ได้ตามลำพังแม้เพียงชั่วขณะเดียว และไม่มีภาวะระงับไปว่าสิ่งนั้นคืออะไร หรือเหตุนั้น ๆ ประกอบด้วยอะไรบ้างโดยมีตัวบท ดังนี้ (ส.น. 16/64/33)

1. อิมสมฺมึ สติ อิหฺ โทติ เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี
อิมสุสุปาทา อิหฺ อุปฺปชฺชติ เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น
2. อิมสมฺมึ อสฺติ อิหฺ น โทติ เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี
อิมสฺส นโรธา อิหฺ นโรชฺชติ เพราะสิ่งนี้ดับไป สิ่งนี้ก็ดับ

2. หลักประยุกต์

การนำหลักสากลมาอธิบายกระบวนการเกิดดับของสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตมนุษย์ หลักประยุกต์นี้ไม่อาจอธิบายกระบวนการเกิดของสิ่งมีชีวิต เพราะว่าสิ่งไร้ชีวิตไม่มีวิญญาณ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ มีใจความว่า

ภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชาเป็นปัจจัย จึงมีสังขาร เพราะสังขารเป็นปัจจัย จึงมีวิญญาณ เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย จึงมีนามรูป เพราะนามรูป เป็นปัจจัย จึงมีสฬายตนะ เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย จึงมีผัสสะ เพราะผัสสะเป็นปัจจัย จึงมีเวทนา เพราะเวทนาเป็น

ปัจจัย จึงมีต้นหา เพราะต้นหาเป็นปัจจัย จึงมีอุปาทาน เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย จึงมีภพ เพราะภพเป็นปัจจัย จึงมีชาติ เพราะชาติเป็นปัจจัย จึงมีชราและมรณะ โสภปริเวททุกขโหมนัส และอุปายาส ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ ย่อมมีด้วยประการอย่างนี้ นี้เราเรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท (ส.น. 16/2/1)

หลักปฏิจจสมุปบาทนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงความจริงของธรรมชาติให้เรารู้ทั้งหลายเห็นว่า สิ่งทั้งหลายนั้นมีลักษณะเป็นอนิจจัง ทุกขังและอนัตตา ที่เรียกว่าไตรลักษณ์ ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการแห่งปัจจัย ไม่มีปัญหาในเรื่องที่ว่าสิ่งทั้งหลายมีจริงหรือไม่จริง ยั่งยืนหรือขาดสูญเป็นต้น อนึ่ง กระบวนการธรรมของหลักปฏิจจสมุปบาทนั้น มีลักษณะที่หมุนเวียนเป็นวัฏฏะหรือวงจร อันไม่มีจุดเริ่มต้นไม่มีจุดจบ ไม่มีเบื้องต้นเบื้องปลาย ปฏิจจสมุปบาท ก็คือหลักอริยสัจ 4 นั่นเอง เพราะอริยสัจ 4 เป็นรูปย่อของปฏิจจสมุปบาท เนื้อหาของอริยสัจ 4 ก็เป็นเรื่องเดียวกับปฏิจจสมุปบาท คือ แสดงถึงกระบวนการเกิดของทุกข์ ซึ่งเรียกว่า ปฏิจจสมุปบาทสายเกิด (สมุทัยวาร) และกระบวนการดับทุกข์ ซึ่งเรียกว่า ปฏิจจสมุปบาทสายดับ (นิโรธวาร) โดยสรุปกระบวนการดังกล่าวลงเป็นหลักการย่อ ๆ ได้ดังนี้

ทุกข์มี เพราะมีสมุทัย
นิโรธมี เพราะมีมรรค

จากคำชี้แจงของพระพุทธองค์ในเรื่องนี้เพื่อให้พุทธศาสนิกชนพึงเข้าใจให้ถ่องแท้ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ พระองค์ทรงสอนความจริงที่สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้ หรือเพื่อแก้ปัญหาชีวิต ในทางตรงกันข้าม ส่วนที่เป็นความจริงแต่มิได้เป็นประโยชน์พระองค์ก็จะไม่ทรงสอน และปัญหาที่พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์นั้น คือ เรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เพราะมีประโยชน์และเป็นไปเพื่อมรรคผลนิพพาน โดยมีหลักการอยู่ 6 ประการ ดังนี้ (ม.ม.13/94/91)

1. สิ่งไม่จริง ไม่แท้ ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นที่รักที่พอใจของคน พระพุทธเจ้าไม่ทรงสอน
2. สิ่งที่จริงแท้ แต่ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นที่รักที่พอใจของคน พระพุทธเจ้าไม่ทรงสอน
3. สิ่งที่จริงแท้ มีประโยชน์ แต่ไม่เป็นที่รักที่พอใจของคน พระพุทธเจ้าก็ทรงสอน
4. สิ่งไม่จริง ไม่แท้ ไม่มีประโยชน์ แม้เป็นที่รักที่พอใจของคน พระพุทธเจ้าไม่ทรงสอน
5. สิ่งที่จริงแท้ แต่ไม่มีประโยชน์แม้เป็นที่รักที่พอใจของคน พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงสอน
6. สิ่งที่จริงแท้ มีประโยชน์ และเป็นเป็นที่รักที่พอใจของคน พระพุทธเจ้าทรงรู้จักเวลาสอน

กล่าวโดยสรุปแล้ว วิธีการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าว่า พระองค์ทรงสอนเฉพาะสิ่งที่จริงและมีประโยชน์ตามความเหมาะสม ใครจะนับถือหรือไม่นับถือพระองค์มิใช่ประเด็นที่สำคัญมากกว่า ประโยชน์ที่เขาเหล่านั้นจะได้รับ พระองค์ทรงเรียกร้องให้เข้ามาดูตามทดลองปฏิบัติด้วยตนเองเสียก่อนที่จะเชื่อและนับถือศาสนาของพระองค์

จุดประสงค์ในการสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีอยู่ 3 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. ทรงสั่งสอนเพื่อให้รู้ หมายถึงเข้าใจแจ้งชัดตามความเป็นจริง ไม่ใช่เพื่อไม่รู้
2. ทรงแสดงธรรมมีเหตุ ซึ่งหมายความว่า มีเหตุมีผล โดยทรงแสดงธรรมมีนิพพาน

คือเหตุ เหตุที่จะให้ผล ไม่ทรงแสดงธรรมไร้เหตุไร้ผล

3. ทรงแสดงธรรมเพื่อให้รู้เข้าใจ และมีเหตุผลแล้ว ผู้ฟังปฏิบัติตาม ย่อมประสบผลด้วยตนเอง ไม่ต้องรอใครมาหยิบยื่นให้ เพราะปฏิบัติเหตุและได้ผลในชาตินี้เอง ไม่ต้องรอไปถึงชาติหน้า (อง.ติกก. 20/565/356)

หลักการหรือจุดประสงค์ในการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าท่านนั้น หาได้เน้นที่ศรัทธาความเชื่อไม่ แต่เน้นตรงความรู้ ความเข้าใจ เน้นเหตุผล และเน้นตรงต้องปฏิบัติได้ผลจริง อาจกล่าวได้ว่าหลักการดังกล่าว ได้แก่

1. สอนให้รู้ตามความเป็นจริง
2. สอนให้คิดตามกระบวนการที่ถูกต้อง
3. สอนให้ประพฤติปฏิบัติตามความรู้ด้วยกำลังกายใจของตนเองเป็นหลัก

เราทั้งหลายจะเห็นได้ว่า หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เสด็จเที่ยวจาริกแสดงแก่เหล่ามนุษย์และเทวดานั้น เกิดขึ้นจากความรู้ที่แท้จริง มีประโยชน์แก่ผู้ฟัง ผู้ศึกษาและปฏิบัติตาม การพัฒนาชีวิตมนุษย์ในพระศาสนาของพุทธศาสนานั้น เป็นการพัฒนาเพื่อเข้าถึงความรู้ที่แจ่มชัดทั่วถึงลึกซึ้ง นั่นคือ สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ไม่มีอคติหรือหลงงมงาย เป็นความรู้ที่แจ่มแจ้งแห่งตลอด ก่อให้เกิดแสงสว่างตัดทุกขีได้อย่างสิ้นเชิงพระพุทธานุศาสนานั้น เป็นศาสนาที่ส่งเสริมปัญญา และปัญญาเกิดขึ้นไปในลักษณะของการให้ความสำคัญแก่ปัญญาของบุคคล สอนให้มีความรู้ความเข้าใจด้วยตัวเอง มีลักษณะที่เป็นปัจเจก คือ รู้แจ้งได้ด้วยตัวเอง ไม่มีการบังคับให้เกิดศรัทธาหรือเกิดความเชื่อถือ

การพัฒนาในพุทธศาสนา ก็คือ การปฏิบัติตนให้เกิดความรู้ที่แท้จริงนั่นเอง และมีหลายระดับด้วยกัน แต่จุดหมายของการพัฒนาหรือความรู้ในพุทธศาสนามีอย่างเดียว คือ ต้องการที่จะดับอวิชชา ทำวิชชาให้เกิดขึ้น หรือทำตัวเองให้พ้นจากความไม่รู้ไปสู่ความรู้ เพราะว่ามีอะไรที่มนุษย์จะรู้ไม่ได้ จะมีก็แต่สิ่งที่ยังไม่รู้เท่านั้น นั่นคือ มนุษย์มีศักยภาพในการที่จะทำตนเองให้หลุดพ้นไปจากความทุกข์ จากปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ทำชีวิตตนเองให้บริสุทธิ์ได้ ขอเพียงให้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง มีความตั้งใจจริงสม่ำเสมอ ดังพระดำรัสที่ว่า “วิริเยน ทุกขมจเจติ ปญญา ปริสุชเขตติ คนสว่างทุกข์ได้ เพราะความเพียร (ฝึกฝน) ย่อมบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา” (ขุ.สุ. 25/311/361)

3.4 การพัฒนาสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11

การพัฒนาสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 สามารถสรุปได้คือ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

1. ความนำ

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนา ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แผนพัฒนา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ยึดเชิญ “ปรัชญาของการพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ยึดเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการ

การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 8 สำหรับแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ยังคงนำมา “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยืด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 8-9 และการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนที่มีอยู่ในประเทศและการบริหารจัดการความเสี่ยงให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกและภายในประเทศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทุกคน

ในระยะของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 สังคมไทยได้นำแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางทุกภาคส่วน ส่งผลให้ประเทศไทยเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันสูงขึ้นในหลายด้าน และสามารถปรับตัวรับกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนได้จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยโดยรวมที่ไม่ได้รับผลกระทบและอยู่ระหว่างร้อยละ 66-68 มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน และความอบอุ่นของครอบครัวที่ส่งผลดีต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรค ได้แก่ ความสมานฉันท์ในสังคม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศขาดความสมดุล ความเสี่ยงจากปัญหาสุขภาพจิตที่สูงขึ้น รวมถึงสุขภาพของคนไทยลดลงจากคุณภาพการศึกษาที่เป็นปัญหาสอดคล้องกับการติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ที่ประสบความสำเร็จน่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศไทยเข้มแข็งและเริ่มเติบโตอย่างมีคุณภาพ การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.8 ในปี 2553 หลังจากชะลอตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 5.1 ในปี 2549 และหดตัวลงร้อยละ 2.3 ในปี 2552 คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย และความยากจนลดลง แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

การพัฒนาในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

2.1 สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งในระดับโลก และภายในประเทศ ซึ่งมีผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ ดังนี้

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงสำคัญระดับโลก

1) กฎ กติกาใหม่ของโลกหลายด้านส่งผลให้ทุกประเทศต้องปรับตัว วิกฤตเศรษฐกิจและการเงินของโลกที่ผ่านมาได้ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบในการบริหารจัดการ

เศรษฐกิจโลกทั้งด้านการค้า การลงทุน การเงิน สิ่งแวดล้อม และสังคมเพื่อการจัดระเบียบใหม่ที่ สำคัญของโลกครอบคลุมถึงกฎ ระเบียบด้านการค้า และการลงทุนที่เน้นสร้างความโปร่งใสและ แก้ปัญหาโลกร้อนมากขึ้นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ความร่วมมือระหว่างประเทศ และการ กำกับดูแลด้านการเงินที่เข้มงวดมากขึ้น พันธกรณีและข้อตกลงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ มาตรการทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโลกร้อน และกฎ ระเบียบด้านสังคมมี บทบาทสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดความ เคารพ และรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเท่าเทียมกันกฎ กติกาใหม่เหล่านี้จะเป็น เครื่องมือในการต่อรองทางการค้าที่ผลักดันผู้ประกอบการไทยให้จำเป็นต้องยกระดับการผลิตให้ได้ มาตรฐานที่กำหนดเพื่อสามารถแข่งขันได้ข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมสิทธิมนุษยชน และ ธรรมภิบาลจะเป็นแรงกดดันให้ต้องปรับกระบวนการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ให้ ความสำคัญกับการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันให้สูงขึ้น

2) การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลาง รวมทั้งภูมิภาคเอเชีย ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อาทิ ยองกง เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีแนวโน้มเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโลก ขณะที่นโยบาย การเปิดประเทศของจีน รัสเซีย พลวัตการขยายตัวของบราซิลและอินเดีย และการเพิ่มขึ้นของชนชั้น กลางในภูมิภาคเอเชียจะเพิ่มกำลังซื้อในตลาดโลก นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่สำคัญต่อ ประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 11 ได้แก่ การรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้กรอบการค้า เสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดียและการเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 รวมทั้งกรอบความ ร่วมมืออื่นๆ อาทิ กรอบความร่วมมือเอเชีย-แปซิฟิก จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของไทยซึ่งต้องมีการเตรียมความพร้อมในหลายด้านโดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการ พัฒนากลไกต่างๆ

3) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกอย่างต่อเนื่อง ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ประชากรสูงอายุในโลกจะเพิ่มขึ้นอีก 81.9 ล้านคน และการเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศ สำคัญในโลก มีผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามประเทศ เกิดความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ขณะที่โครงสร้างการผลิตเปลี่ยนจากการใช้แรงงานเข้มข้นเป็นการใช้องค์ความรู้และ เทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้การพัฒนามนุษย์สร้างให้มีความรู้ ทักษะ และความชำนาญ ควบคู่ไปกับการ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้ทดแทนกำลังแรงงานที่ขาดแคลน ขณะเดียวกัน ประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จะมีรายจ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ทำให้งบประมาณสำหรับการลงทุนพัฒนาด้านอื่นๆ ลดลง

4) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกส่งผลให้สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิโลกสูงขึ้นโดยเฉลี่ย 0.2 องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ส่งผลให้สภาพภูมิอากาศ แปรปรวนก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้งและทวีความรุนแรง อาทิ แผ่นดินไหว ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย วาตภัย ภัยแล้ง ไฟป่า ระบบนิเวศในหลายพื้นที่ของโลกอ่อนแอ สูญเสียพันธุ์ พืชและสัตว์ พื้นผิวโลกเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ โดยเฉพาะการสูญเสียพื้นที่ชายฝั่งเนื่องจาก พืชและสัตว์ พื้นผิวโลกเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ โดยเฉพาะการสูญเสียพื้นที่ชายฝั่งเนื่องจาก ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น นำไปสู่การย้ายถิ่นของประชากรที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเล รวมทั้งสร้าง ความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน เขตท่องเที่ยว เขตอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง โรคระบาดเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพของประชากรรวมทั้งการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช

จากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรและธัญญาหารของโลก รวมทั้งกระทบต่อภาคสังคม อาทิ ความยากจน การอพยพย้ายถิ่น และการแย่งชิงทรัพยากร

5) ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานของโลกมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาสำคัญ ความต้องการพืชพลังงาน สินค้าเกษตรและอาหารมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการเพิ่มประชากรโลก แต่การผลิตพืชอาหารลดลงด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่ เทคโนโลยีที่มีอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานในอนาคต ส่งผลให้ผลผลิตอาหารสู่ตลาดลดลง ไม่เพียงพอกับความต้องการของประชากรโลก หรือมีราคาสูงเกินกว่ากำลังซื้อโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศยากจนอาจนำไปสู่การเกิดวิกฤตอาหารโลก

6) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นานาเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานของสมองและจิต ที่เป็นทั้งโอกาสหรือภัยคุกคามในการพัฒนา อาทิ การจารกรรมข้อมูลธุรกิจหรือข้อมูลส่วนบุคคล ประเทศที่พัฒนาเทคโนโลยีได้ข้างหน้าจะกลายเป็นผู้ซื้อและมีผลิตภาพต่ำ ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ และการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา จึงเป็นความท้าทายในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดความเหลื่อมล้ำ

7) การก่อการร้ายสากลเป็นภัยคุกคามประชาคมโลก การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติมีแนวโน้มขยายตัวทั่วโลกและรุนแรง มีรูปแบบและโครงข่ายที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ต้องเตรียมความพร้อมในการควบคุมปัจจัยที่เกื้อหนุนการก่อการร้ายและสร้างความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติจากภัยก่อการร้าย

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ

1) การเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านเศรษฐกิจ อัตราการขยายตัวและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทสูง ภาคเกษตรเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศและเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจ ขณะที่การเชื่อมโยงเศรษฐกิจในประเทศกับต่างประเทศทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านการค้าและการลงทุน สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย แต่ภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง ทำให้บทบาทของการลงทุนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตามระบบเศรษฐกิจของไทยมีความอ่อนแอด้านปัจจัยสนับสนุนในส่วนของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพการบริการของโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย กฎ และระเบียบทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดระบบการแข่งขันที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

2) การเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านสังคม ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาการศึกษาทุกช่วงวัยแต่มีปัญหาคคุณภาพการศึกษาและระดับสติปัญญาของเด็ก พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และผลิตภาพแรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการ

ทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการ พนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่คนไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความ รับผิดชอบต่อสังคมและธรรมภิบาลมากขึ้น

3) การเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาวะด้านทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรุนแรง กระทบต่อผลผลิตภาคเกษตรและความยากจน การบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขณะที่มีความขัดแย้งทางนโยบาย ในการบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังมีความ มั่นคงด้านอาหาร แม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและความต้องการ พืชพลังงาน

4) การเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาประเทศ ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น แต่ความขัดแย้งทางการเมือง ความไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ยังคงอยู่และส่งผลต่อเศรษฐกิจ การดำรงชีวิตของประชาชน และความเชื่อมั่นของ นานาประเทศ รวมทั้งความสงบสุขของสังคมไทย ขณะที่ประสิทธิภาพภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงใน ภาพรวมที่ดีขึ้น แต่ขีดความสามารถในการป้องกันทุจริตต้องปรับปรุง การกระจายอำนาจประสบ ความสำเร็จในเรื่องการเพิ่มรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่มีความล่าช้าในการถ่ายโอน การกิจและมีความไม่ชัดเจนในการแบ่งบทบาทหน้าที่กับราชการส่วนกลาง ในขณะเดียวกันการ คอร์รัปชันยังคงเป็นปัญหาสำคัญของไทยและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

2.2 การประเมินความเสี่ยง

ประเทศไทยจะเผชิญกับความเสี่ยงที่ต้องเตรียมการสร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศ พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ 6 ประการ ดังนี้

2.2.1 การบริหารภาครัฐอ่อนแอ ไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่าง มีประสิทธิภาพ อำนาจรัฐถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาค ประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชนในบางพื้นที่มีช่องว่างมากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมใน การให้ข้อคิดเห็นแต่การมีส่วนร่วมตัดสินใจในระดับนโยบายมีน้อย เจ้าหน้าที่รัฐย่อหย่อนในการปฏิบัติ ตามหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง ขณะที่ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันชี้ให้เห็นว่ายังคงมี การทุจริตประพฤติมิชอบและไม่โปร่งใส นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ส่งผลผลกระทบต่อความเชื่อถือของต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย

2.2.2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจไทยยังคงพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกประเทศ ทั้งการส่งออกสินค้า การลงทุน และการนำเข้า พลังงานจากต่างประเทศอย่างมาก จึงมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและปัจจัย แวดล้อมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตดั้งเดิมโดยเฉพาะทุน และแรงงานราคาถูกที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำ เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันใน

ตลาดโลก ขณะที่เศรษฐกิจในประเทศยังมีความเหลื่อมล้ำ ประชาชนระดับฐานรากซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรมีรายได้น้อยเมื่อเทียบกับนอกภาคเกษตรประสบความยากจนและมีปัญหาหนี้สินเป็นปัจจัยบั่นทอนความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทย

2.2.3 โครงสร้างประชากรที่มีวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2568 ขณะที่สัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 อาจกระทบต่อความต้องการแรงงานในระบบเศรษฐกิจในอนาคต การแข่งขันเพื่อแย่งชิงแรงงานจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานคุณภาพ ภาครัฐและครัวเรือนจะมีการระดมค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ส่งผลต่อการงบประมาณของภาครัฐ และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในการดูแลสุขภาพพออนามัย และการจัดสวัสดิการทางสังคม

2.2.4 ค่านิยมที่ต้งามเสื่อมถอยและประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือน เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ต้งามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่นมุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง แก่งแย่ง เอารัดเอาเปรียบกัน ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม

2.2.5 ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้สถานการณ์และแนวโน้มความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรง โดยเฉพาะน้ำท่วม ภัยแล้ง การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า และปริมาณของเสียที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ รวมไปถึงการกัดเซาะชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ภัยพิบัติจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง กระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะและคุณภาพชีวิตของประชาชน

2.2.6 ประเทศไทยยังคงมีความเสี่ยงด้านความมั่นคง ทั้งที่มาจากปัญหาการก่อความไม่สงบในประเทศ ปัญหาการก่อการร้าย วิกฤตเศรษฐกิจและการแข่งขันด้านต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศรวมทั้ง ภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติมีความรุนแรงและผลกระทบสูงในระยะต่อไปเป็นประเด็นท้าทายต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงทั้งการบริหารวิกฤต การเตรียมความพร้อมเพื่อตอบสนองอย่างฉับไวและการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกอย่างต่อเนื่อง

2.3 การสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างและใช้ประโยชน์จากภูมิคุ้มกันประเทศ 5 ประการ ดังนี้

2.3.1 ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลัก ที่ยึดโยงคนในชาติให้เกาะเกี่ยวกันอย่างแน่นแฟ้น เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะรัชกาลปัจจุบันที่ทรงเป็น

แบบอย่างของการดำรงชีวิตบนทางสายกลางและความพอเพียง ทรงยึดมั่นในประโยชน์สุขของพสกนิกรในทุกด้าน

2.3.2 การพัฒนาประเทศให้อยู่บนฐานความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย การวิจัยพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ในการปรับเปลี่ยนการผลิตจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เงินทุน และแรงงานที่มีผลผลิตต่ำ ไปสู่การใช้ความรู้และความชำนาญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.3.3 สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่งดงาม ยึดโยงคนไทยให้เป็นปึกแผ่น ลดอิทธิพลของความทันสมัยและความขัดแย้งในสังคมไทย ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ครอบคลุมร่วมเพาะความเป็นไทยที่มีจิตสำนึก และอัตลักษณ์ให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง

2.3.4 ภาคการเกษตรเป็นฐานรายได้หลัก และความมั่นคงด้านอาหารของประเทศก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ทั้งแหล่งสร้างงาน แหล่งผลิตอาหาร และเชื่อมโยงวิถีชีวิตของสังคมไทยมีส่วนสำคัญในการลดความยากจน สร้างงาน และลดผลกระทบจากภาวะโลกร้อน

2.3.5 ชุมชนท้องถิ่นเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ เป็นพลังหลักในการพัฒนาฐานรากของประเทศให้มั่นคง ชุมชนพึ่งตนเองสามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศ

3.1 แนวคิดหลัก

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม ขณะที่การทบทวนผลการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งมีความเสี่ยงในหลายมิติที่อาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆ รุนแรงมากขึ้น การพัฒนาประเทศในอนาคต จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมั่นคง

กรอบแนวคิดการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบคลุม ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ

3.2 ทิศทางการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ได้ตระหนักถึงสถานการณ์และความเสี่ยงซึ่งเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและภายในประเทศ โดยเฉพาะภาวะผันผวน

ด้านเศรษฐกิจ พลังงาน และภูมิอากาศ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อประเทศไทยทั้งเชิงบวกและลบ ดังนั้น ทิศทางการบริหารจัดการประเทศไทยภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นการใช้จุดแข็งและศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างความเข้มแข็งและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตภาคเกษตร และการประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ขณะเดียวกัน จำเป็นต้องปรับตัวในการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ เพื่อสามารถใช้โอกาสที่เกิดขึ้นและเพิ่มภูมิคุ้มกันของทุนที่มีอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม พร้อมก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ขณะเดียวกัน จำเป็นต้องสร้างความพร้อมสำหรับเชื่อมโยงด้านกายภาพทั้งโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพคน การเสริมสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถจัดการความเสี่ยง และปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม สำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมี การเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในส่วนการเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตร มุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทไทยในเวทีประชาคมโลก

ขณะเดียวกัน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการและข้าราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน และสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร ควบคู่ไปกับการปลูกจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม

4. วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายแผนพัฒนา ฉบับที่ 11

แผนพัฒนา ฉบับที่ 11 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศระยะกลาง เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ระยะยาว ที่ทุกภาคส่วนในสังคมไทยได้เห็นพ้องร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. 2570 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีกับวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาลการบริหารสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

4.1 วิสัยทัศน์และพันธกิจ

การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ได้กำหนด

วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง ดังนี้

4.1.1 วิสัยทัศน์

“สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง”

4.1.2 พันธกิจ

1) สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทุกภาคส่วนได้รับการเสริมพลังให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส และเป็นธรรม

2) พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง

3) พัฒนาฐานการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

4) สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ

4.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

4.2.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเป็นสังคมสันติสุข
- 2) เพื่อพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา

อารมณื คุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

3) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ คุณภาพ และยั่งยืน มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายการผลิตสินค้าและบริการบนฐานปัญญา นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในภูมิภาคอาเซียน มีความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ

4) เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ

4.2.2 เป้าหมายหลัก

1) ความอยู่เย็นเป็นสุขและความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง สัดส่วนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจนลดลง และดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันไม่ต่ำกว่า 5.0 คะแนน

2) คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น

3) เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่เหมาะสมตามศักยภาพของประเทศ ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3.0 ต่อปี เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ให้มีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40.0

4) คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เพิ่มประสิทธิภาพการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ

4.2.3 ตัวชี้วัด

1) ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข ดัชนีความสงบสุข สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 10.0 กับกลุ่มที่มีรายได้น้อยร้อยละ 10.0 สัดส่วนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจน สัดส่วนแรงงานนอกระบบที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคม และดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน

2) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงโครงข่ายคมนาคมและอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา อัตราการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ และดัชนีความอบอุ่นของครอบครัว

3) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ ผลิตภาพการผลิตรวม อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

4) คุณภาพน้ำและอากาศ ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ และสัดส่วนการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวเปรียบเทียบกับลำดับขั้นการพัฒนาที่แสดงโดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนา

การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว คาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดทิศทาง

และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 มีดังนี้

5.1 ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้มีความสำคัญกับ

5.1.1 การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยควบคู่กับการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืน พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม ปรับโครงสร้างภาษีทั้งระบบ ให้สนับสนุนการกระจายรายได้และเป็นเครื่องมือสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและการถือครองทรัพย์สิน พัฒนาการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในสังคมไทย รวมทั้งยกระดับคุณภาพระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น

5.1.2 การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก และสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนาระบบบริการสาธารณะให้มีคุณภาพและมีช่องทางการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง การจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย การเข้าถึงระบบสาธารณสุขโลก พัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย และพัฒนาระบบฐานข้อมูลในการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมประชาชนทุกคนตามสิทธิ และสามารถเข้าถึงบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.3 การเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคม และมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคม พัฒนามาตรฐานระบบการคุ้มครองผู้บริโภคเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค ส่งเสริมบทบาทสตรีในระดับการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

5.1.4 การสานสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้มีคุณค่าร่วมและตระหนักถึงผลประโยชน์ของสังคม และเสริมสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีระบบตรวจสอบและการรับผิดชอบที่รัดกุม โดยสร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความเชื่อใจ และเกื้อกูลกันในสังคมส่งเสริมวัฒนธรรม การเมืองที่มีธรรมาภิบาลนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม เสริมสร้างระบบบริหารราชการให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีระบบถ่วงดุลอำนาจ

การตรวจสอบที่เข้มงวดและรอบด้าน พัฒนาข้าราชการให้มีคุณภาพสูง มีคุณธรรม จริยธรรมทางอาชีพ และมีความรับผิดชอบ ปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบให้เป็นประชาธิปไตยของมวลชน สร้างความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรมและเพิ่มช่องทางการรับข้อร้องเรียนและให้ความช่วยเหลือ เยียวยาแก่ผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสนับสนุนการใช้สื่อเพื่อสังคมทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น และสังคมออนไลน์ให้เป็นพลังหนุนเสริมการพัฒนา

5.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนให้มีความสำคัญกับ

5.2.1 การปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม เป็นการส่งเสริมคู่สมรสที่มีความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้นและรักษาระดับอัตราเจริญพันธุ์ไม่ให้ต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ ปัจจุบันสนับสนุนการกระจายตัวและส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาสและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่

5.2.2 การพัฒนาคณะคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคณะคนไทยทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการเกื้อกูล พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์ปลูกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาคณะด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน สร้างค่านิยมการผลิตและบริการที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เรียนรู้การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ

5.2.3 การส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยสร้างเสริมสุขภาพคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาคณะความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเองครอบครัว ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ ควบคู่กับการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งการส่งเสริมการแพทย์ทางเลือก การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพของประเทศ การพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เหมาะสมทั้งการผลิตและการกระจายบุคลากรตลอดจนการใช้มาตรการการเงินการคลังเพื่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.2.4 การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.2.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน สร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ลดปัญหา

ความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียนให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร

5.3 ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้มีความสำคัญกับ

5.3.1 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืนมุ่งรักษา ป้องกัน และคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน ใช้มาตรการทางภาษีเพื่อบังคับหรือจูงใจให้บุคคลผู้ถือครองที่ดินทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น สนับสนุนการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เร่งรัดการจัดให้มีองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตร พื้นฟูและส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรมที่ดี และวิถีชีวิตทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

5.3.2 การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร ภาครัฐให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ควบคุมและกำกับดูแลให้มีการนำเข้าและใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน ปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทันถึง ส่งเสริมการผลิตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศ พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

5.3.3 การสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน ส่งเสริมสถานับการศึกษาในพื้นที่ให้ร่วมทำการศึกษาวิจัยกับภาคเอกชน สนับสนุนเกษตรกรและผู้ประกอบการนำองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า ผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร ยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร มาตรฐานระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้เทียบเท่าระดับสากล ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตรและอาหารร่วมกับสถาบันเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตร

5.3.4 การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร มุ่งพัฒนาระบบการสร้างหลักประกันรายได้ของเกษตรกรให้มีความมั่นคงและครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด พัฒนาระบบประกันภัยพืชผลการเกษตร ส่งเสริมระบบการทำเกษตรแบบมีพันธสัญญาที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร สร้างแรงจูงใจให้เยาวชน เกษตรกรรุ่นใหม่ และแรงงานที่มีคุณภาพเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม พัฒนาสถาบันเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนให้มั่นคงก้าวหน้า ส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับ

ผลกระทบจากการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีต้นทุนต่ำที่เป็นผลมาจากข้อตกลงการเปิดการค้าเสรี

5.3.5 การสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพัฒนาพลังงานชีวภาพในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกต้นไม้และปลูกป่าโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรทำกาเกษตรด้วยระบบเกษตรที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้มีการจัดการและเผยแพร่องค์ความรู้และการพัฒนาด้านอาหารศึกษาทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมกรการบริโภคที่เหมาะสมของบุคคลและชุมชน สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ส่งเสริมการนำวัตถุดิบทางการเกษตรที่ผลิตได้ในชุมชนและที่เหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งด้านอาหารให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ

5.3.6 การสร้างความมั่นคงด้านพลังงานชีวภาพเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร ด้วยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานจากพืชพลังงาน จัดให้มีระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้เป็นทั้งอาหารและพลังงาน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้พลังงานชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการ จัดให้มีกลไกกำกับดูแลโครงสร้างราคาของพลังงานชีวภาพ และปลูกจิตสำนึกในการใช้พลังงานชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

5.3.7 การปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน โดยสนับสนุนบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนการผลิตทางการเกษตร ปรับกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการร่วมมือและบูรณาการการทำงานอย่างจริงจัง ทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านอาหารและพลังงานตั้งแต่การผลิต การตลาดไปจนถึงการบริโภค พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเกษตร ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนที่ก่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

5.4 ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
ให้ความสำคัญกับ

5.4.1 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และผลักดันให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ ด้วยการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย แอฟริกา และเศรษฐกิจภายในประเทศ ปรับโครงสร้างภาคบริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งครอบคลุมถึงการพัฒนารูปร่างสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พัฒนากลยุทธ์บนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่ง

การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ สู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

5.4.2 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมให้เป็นพลังขับเคลื่อน

การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและพัฒนาไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมที่ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการผลิต ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

5.4.3 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และเป็นธรรมมุ่งพัฒนาตลาดเงิน และตลาดทุน รวมทั้งกำลังแรงงานให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ พัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศให้เชื่อมโยงการขนส่งทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานสู่สากล สร้างความมั่นคงด้านพลังงานด้วยการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด พัฒนาพลังงานทางเลือก และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกระดับ ปฏิรูปกฎหมาย และกฎ ระเบียบต่างๆ ทางเศรษฐกิจให้เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

5.4.4 การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีเสถียรภาพ ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านการเงิน โดยดำเนินนโยบายการเงินที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อมและทันต่อเหตุการณ์ เพิ่มบทบาทตลาดทุนในระบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาคการเงินโลก ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน พัฒนากลไกการเฝ้าระวังความผันผวนทางเศรษฐกิจและพัฒนาระบบเตือนภัยแบบองค์รวม เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินทุนระหว่างประเทศ และการบริหารจัดการด้านการคลังที่ปรับปรุงระบบจัดเก็บรายได้ของประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรและการบริหารงบประมาณ ป้องกันความเสี่ยงทางการคลัง พัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐเพิ่มขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.5 ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ความสำคัญกับ

5.5.1 การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ มุ่งพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานสากลปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ สู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

5.4.2 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมให้เป็นพลังขับเคลื่อน การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและพัฒนาไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมที่ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับภาคการผลิต ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และ นวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะของความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐและเอกชน

5.4.3 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และเป็น ธรรมมุ่งพัฒนาตลาดเงิน และตลาดทุน รวมทั้งกำลังแรงงานให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ พัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของ ประเทศให้เชื่อมโยงการขนส่งทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ มาตรฐานสู่สากล สร้างความมั่นคงด้านพลังงานด้วยการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด พัฒนาพลังงาน ทางเลือก และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกระดับ ปฏิรูปกฎหมาย และกฎ ระเบียบต่างๆ ทางเศรษฐกิจให้เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงใน สังคมโลก

5.4.4 การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีเสถียรภาพ ให้ความสำคัญกับการ บริหารจัดการด้านการเงิน โดยดำเนินนโยบายการเงินที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อมและ ทันต่อเหตุการณ์ เพิ่มบทบาทตลาดทุนในระบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาค การเงินโลก ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน พัฒนากลไกการเฝ้าระวังความผันผวนทาง เศรษฐกิจและพัฒนาระบบเตือนภัยแบบองค์รวม เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินทุน ระหว่างประเทศ และการบริหารจัดการด้านการคลังที่ปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรและการบริหารงบประมาณ ป้องกันความเสี่ยงทางการคลัง พัฒนา ประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลกิจ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐเพิ่มขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.5 ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทาง เศรษฐกิจและสังคม ให้ความสำคัญกับ

5.5.1 การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ ภายใต้กรอบ ความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ มุ่งพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ และได้ มาตรฐานสากลปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง พัฒนาศูนย์กลางในธุรกิจการ ขนส่งและโลจิสติกส์เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

5.5.2 การพัฒนาฐานการลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับอนุภูมิภาคมุ่งพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่

5.5.3 การสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วน เศรษฐกิจ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ยกย่องระดับทักษะฝีมือแรงงาน กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ ที่เป็นการป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

5.5.4 การเข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาค ภายใต้บทบาทที่สร้างสรรค์ เป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก มุ่งรักษาบทบาทของไทยในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของกรอบความร่วมมือที่ดำเนินอยู่ รวมทั้งรักษาคุณภาพของปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมและมหาอำนาจใหม่

5.5.5 การสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเร่งดำเนินการด้านความร่วมมือในการกำหนดมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาค ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ

5.5.6 การมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการสร้างสังคมนานาชาติที่มีคุณภาพชีวิต ป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัย มุ่งพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ยาเสพติด และการหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ พัฒนาศักยภาพและความร่วมมือภายในภูมิภาคเพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน และร่วมมือในการป้องกันการติดเชื่อและการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ

5.5.7 การเสริมสร้างความร่วมมือที่ตรงระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเปิดรับความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร เป็นการดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในระดับอนุภูมิภาค เสริมสร้างการผลิตและบริการที่นำสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกองค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไรให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้ไทยเป็นฐานการค้าเงินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศในภูมิภาค

5.5.8 การเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้แล้ว เป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคธุรกิจโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบ ให้สามารถพัฒนา

ศักยภาพและโอกาสของตนเองในการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี โดยเฉพาะภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับการสนับสนุน เยียวยาและดูแลจากรัฐในกรณีที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

5.5.9 การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานการลงทุน และการประกอบธุรกิจในเอเชีย รวมทั้งเป็นฐานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาค โดยจัดให้มีสิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เพื่อให้มีการจัดตั้งสำนักงานปฏิบัติการภูมิภาค และสนับสนุนบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงกำไร

5.5.10 การปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น มุ่งเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ สนับสนุนกลไกการพัฒนาในระดับพื้นที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน ให้สามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทยที่สร้างความใกล้ชิด และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

5.6 ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้มีความสำคัญกับ

5.6.1 การอนุรักษ์ ป่าไม้ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมุ่งรักษาและฟื้นฟูพื้นที่ป่าและเขตอนุรักษ์ พัฒนาระบบฐานข้อมูลและการจัดการองค์ความรู้ให้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและบริหารจัดการ ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการที่ดินและการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เร่งรัดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ ปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ

5.6.2 การปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศและพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม ระบบนิเวศเข้าด้วยกัน

5.6.3 การยกระดับขีดความสามารถในการรองรับและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน มุ่งพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรองรับกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงพัฒนาศักยภาพชุมชนให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

5.6.4 การเตรียมความพร้อมรองรับกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยการจัดทำแผนที่และจัดลำดับพื้นที่เสี่ยงภัยทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและจังหวัด ยกกระตือรือร้นการจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพพัฒนาระบบฐานข้อมูล การสื่อสารโทรคมนาคม ส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการจัดการภัยพิบัติ พัฒนาระบบงานอาสาสมัครของประเทศอย่างจริงจัง และให้มี

มาตรฐานตามหลักสากล สนับสนุนภาคเอกชน สถานประกอบการ โรงเรียน และท้องถิ่นให้มีการเตรียมความพร้อม และจัดทำแผนปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติ

5.6.5 การสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งติดตามและเฝ้าระวังมาตรการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุน เตรียมมาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากมาตรการทางการค้าและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ศึกษาผลกระทบและกำหนดแผนกลยุทธ์รายสินค้า รวมทั้งมาตรการเยียวยาในสินค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ผู้ส่งออกทำคาร์บอนฟุตพริ้นต์ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

5.6.6 การเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ เป็นการศึกษารายละเอียดและสร้างความเข้าใจในพันธกรณีติดตามสถานการณ์การเจรจาและท่าทีของประเทศต่างๆ พัฒนาบุคลากรภาครัฐเพื่อเสริมสร้างทักษะการเจรจาพัฒนาความร่วมมือในกลุ่มอาเซียนและประเทศคู่ค้าสำคัญ สนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.6.7 การควบคุมและลดมลพิษ มุ่งลดปริมาณมลพิษทางอากาศ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชน พัฒนาระบบการจัดการของเสียอันตราย ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และขยะติดเชื้อลดความเสี่ยงอันตราย การรั่วไหล การเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี และพัฒนาระบบเตือนภัยแจ้งเหตุฉุกเฉิน และระบบการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุด้านมลพิษ

5.6.8 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ มุ่งส่งเสริมสิทธิและพัฒนาศักยภาพชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ปรับนโยบายการลงทุนภาครัฐให้อื้อต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู ผลักดันให้มีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและลดการก่อมลพิษ สร้างรายได้จากความหลากหลายทางชีวภาพ พัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลรวมทั้งส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ

6. การบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติ

การบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศโดยยึดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นกรอบทิศทางหลัก และแปลงสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม และกระจายการพัฒนาลงสู่พื้นที่ โดยยึดหลักการพัฒนาพื้นที่การกิจ และการมีส่วนร่วม ให้จังหวัดเป็นพื้นที่ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาจากระดับชุมชนสู่ประเทศและประเทศสู่ชุมชน เพิ่มการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนทั้งระดับพื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชนใช้กลไกและเครื่องมือการพัฒนาของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และสื่อมวลชนอย่างบูรณาการให้การขับเคลื่อนเกิดประสิทธิภาพด้วยกระบวนการ

สร้างเครือข่ายหรือคลัสเตอร์ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

6.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ไปสู่การปฏิบัติโดยจัดทำแนวทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนตระหนักและยอมรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สร้างความเข้าใจให้ภาคการเมืองในเป้าประสงค์และแนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และผลักดันให้ภาคการเมืองนำประเด็นการพัฒนาสำคัญไปผสมผสานในการจัดทำนโยบาย รวมทั้งจัดทำคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เผยแพร่ให้ภาคีการพัฒนารับรู้และนำไปปฏิบัติ

6.2 การสร้างการเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 นโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนระดับอื่นๆ โดยกำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่เสนอต่อสาธารณะอย่างชัดเจน บูรณาการประเด็นการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกัน และจัดทำเป็นแผนการลงทุนหรือแผนพัฒนาเฉพาะด้านที่ตอบสนองการพัฒนาในหลายมิติเชื่อมโยงแนวคิดพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ ประเด็นพัฒนาสำคัญ และแผนพัฒนาเฉพาะด้านภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เข้ากับนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนระดับต่างๆ จัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยบูรณาการสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และการจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกัน รวมถึงกำหนดแนวทางจัดสรรงบประมาณสนับสนุนแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และแผนท้องถิ่นภายใต้แนวทางการพัฒนาภาคที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ตลอดจนผลักดันให้ภาคเอกชนนำประเด็นการพัฒนาสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พิจารณาประกอบการจัดทำแผนการลงทุนทางธุรกิจ

6.3 การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนของภาคีการพัฒนาต่างๆ นำการวิจัยเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร จัดทำฐานข้อมูลที่ภาคส่วนต่างๆ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ง่าย รวมทั้งสร้างช่องทางให้ประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมการพัฒนา

6.4 การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกรับผิดชอบการขับเคลื่อนแผนฯ ที่ชัดเจน สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ในระดับประเทศและระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้เชื่อมโยงคณะกรรมการระดับชาติที่มีอยู่ นำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 มาเป็นกรอบดำเนินงานอย่างเป็นทางการให้จังหวัดเป็นจุดประสานการพัฒนาในระดับพื้นที่ รวมทั้งประสานและผลักดันกลไกนอกภาครัฐมีส่วนร่วมขับเคลื่อนแผนฯ มากขึ้น

6.5 การเสริมสร้างบทบาทของทุกภาคส่วนให้สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ พัฒนาศักยภาพประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนา สร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ผลักดันให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมที่ดี และพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

6.6 การติดตามประเมินผลแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 โดยติดตามความก้าวหน้าประเมินผลความสำเร็จ และผลกระทบของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตามประเด็นการพัฒนายุทธศาสตร์ และผลการพัฒนาในภาพรวม พัฒนากลไกการติดตามประเมินผลแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ทั้งการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติในภาพรวม การติดตามประเมินผลการพัฒนาระดับพื้นที่ และการตรวจสอบของภาคประชาชนให้เข้มแข็ง โดยสนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมกลุ่มติดตามความก้าวหน้าตรวจสอบความโปร่งใสและความสำเร็จของโครงการต่างๆ ตลอดจนพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในทุกระดับ ทั้งฐานข้อมูลระดับภาพรวมและระดับพื้นที่

3.5 การพัฒนาคุณภาพสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

ตามหลักการพัฒนาสังคมทางพุทธศาสนาจึงถือว่าการพัฒนามนุษย์เป็นการพัฒนาพัฒนาสังคมซึ่งมนุษย์เรามีประสาทรับรู้ 6 ทางในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์นั้น ประสาทสัมผัสทั้ง 6 อย่างนั้นต้องทำงาน (พัฒนา) ร่วมกันจึงจะเกิดผลแห่งการพัฒนาที่ถูกต้องได้

ตามทฤษฎีทางพุทธศาสนาถือว่า มนุษย์เป็นผู้รับรู้โลกโดยอาศัยประสาทสัมผัสทางการรับรู้ทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ส่วนโลกนั้นเป็นสิ่งที่ถูกรู้ คำว่า "โลก" ในทฤษฎีของพุทธศาสนามีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ โลก 3 ประการ (คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540, หน้า 262)

1. สังขารโลก โลกคือสังขาร หมายถึงเอาสภาวะธรรมอันเป็นไปตามคติแห่งธรรมดามีเบญจขันธ์ เป็นตัวอย่างเรียกว่า ขันธ์โลก ธาตุ 4 เรียกว่า ธาตุโลก เป็นต้น

2. สัตวโลก โลกคือหมู่สัตว์ ได้แก่สังขารมีวิญญาณ สงเคราะห์ทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน มีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และแตกดับไปในที่สุด อันเป็นเงื่อนไขของธรรมชาติ และสัตว์โลกนี้ยังแบ่งออกไปอีก 4 โลกด้วยกัน

1. มนุษยโลก โลกคือหมู่มนุษย์

2. เทวโลก โลกคือหมู่เทพ, สวรรค์ชั้นกามาวจรทั้ง 6 ชั้น

3. พรหมโลก โลกคือหมู่พรหม, สวรรค์ชั้นพรหม

4. โอภาสโลก โลกคือแผ่นดิน ได้แก่แผ่นดินอันเป็นที่อาศัยของหมู่สัตว์

คำว่า "โลก" วิเคราะห์ศัพท์ได้ว่า ลูจจติติ โลโก : สิ่งโดยย่อแตกสลายไปได้ สิ่งนั้นเรียกว่าโลก และตรงนี้มีเรื่องที่น่าใส่ใจต่อคำว่า "โลก" โดยเนื้อความย่อ ดังนี้

โรหิตัสสเทพบุตรเข้าไปกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า "ข้าแต่พระองค์ ในที่ใด คนไม่ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่ต้องจุด และไม่ต้องอุบัติขึ้นใหม่ บุคคลสามารถไปให้ถึงที่นั่นโดยการไปธรรมดาได้หรือไม่" พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ลูกของเทพบุตร ไม่ได้เลย เทพบุตรจึงกราบทูลว่า เขานั้นมีฤทธิ์มาก เหาะไปในเวหาได้อย่างรวดเร็ว ไม่ได้พักเลย เป็นอยู่อย่างนี้ร้อยปี ยังไม่ถึงที่สุดโลกเลย, พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า

บุคคลไม่อาจไปให้ถึงที่สุดโลกได้ด้วยการไปธรรมดา และเมื่อไปไม่ถึง ก็ไม่อาจทำที่สุดแห่งทุกข์ได้เลย อาวุโส อนึ่ง เราบัญญัติโลก การเกิดขึ้นแห่งโลก ความดับโลก

และทางให้ถึงความดับโลกในภเวระ (ร่างกาย) อันยาวประมาณวาหนึ่งซี่ ซึ่งมี
สัญญา มีใจครอง (อง.จตุกก. 21/45/62)

สรุปได้ว่า โลกในทรรศนะของพุทธศาสนา ก็คือ อายตนะภายใน 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น
กาย ใจ และอายตนะภายนอก 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ อันเป็นขั้นตอนของการ
รับรู้เพื่อการพัฒนาตามทรรศนะพุทธศาสนานั่นเอง ส่วนการที่ทำให้มนุษย์พัฒนาชีวิตผิดพลาดนั้น ก็
เกิดการรับรู้ที่ผิดไปจากความจริง เมื่อรู้ผิด การปฏิบัติก็ย่อมผิดพลาดเช่นกัน ซึ่งเรียกว่า วิปlass มี 3
อย่าง ดังนี้

1. สัญญาวิปlass เป็นการจำได้หมายรู้ที่ผิดจากความเป็นจริง คือ กำหนดรู้ในสิ่งที่ไม่
เที่ยงว่าเที่ยง มีการคิดในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าสุข มีการคิดในสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนว่าตัวตน และมีการคิดในสิ่งที่ไม่
งามว่างาม
2. จิตวิปlass เป็นการคิดที่ผิดพลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงคือ มีการคิดในสิ่งที่ไม่เที่ยง
ว่าเที่ยง มีการคิดในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าสุข มีการคิดในสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนว่าตัวตน และมีการคิดในสิ่งที่ไม่งาม
ว่างาม
3. ทิฐิวิปlass เป็นความเห็นที่ผิด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง คือ มีความเห็นในสิ่งที่ไม่
เที่ยงว่า เที่ยง มีความเห็นในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าสุข มีความเห็นในสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนว่า ตัวตน และมี
ความเห็นในสิ่งที่ไม่งามว่างาม

เมื่อการรับรู้ผิดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ย่อมจะทำให้จิตคิดคลาดเคลื่อนไปด้วย
รวมทั้งทำให้มีความเห็นหรือทรรศนะพลอยผิดพลาดไปด้วยในการพัฒนาด้านต่างๆ หลักการพัฒนา
ของมนุษย์ตามทรรศนะทางพุทธศาสนานั้นจึงตั้งอยู่บนฐาน คือ ปัญญา แต่ปัญญามีใช่เพียงเพื่อรู้หรือ
เพื่อค้นหาความรู้ตามความอยากรู้เท่านั้น แต่ปัญญามีไว้เพื่อพัฒนาชีวิตทางกาย วาจา และใจ ไปสู่
ความหลุดพ้นจากทุกข์และจากพันธนาการทั้งหลายเพื่อให้เกิดความสงบสุขในการดำรงชีวิตประจำวัน
จนกระทั่งนำไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาทั้งปวง ข้ามพ้นความสิ้นสงสัยและเข้าถึงความสุขอัน
แท้จริงอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน.

3.6 การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนว พุทธปรัชญาเถรวาท

การพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพสังคมจากการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย
สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 มิติดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสุขภาพ รู้จัก
บริโภคอาหารอย่างถูก สุขลักษณะและครบ 5 หมู่ หาวเลาพักผ่อนและออกกำลังกายเป็นประจำ เพื่อ
สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ เป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้จัก
ควบคุมอารมณ์ โดยการ หมั่นฝึกให้ทาน การทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมสันตนาการ
การฝึกสมาธิ เป็นต้น

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม เป็นการสร้างการยอมรับ และยกย่องจากสังคม อันได้แก่ การเข้า ร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ หรือจากหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้น การใช้เวลาร่วมกับเพื่อนเพื่อชุมชน และการปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง อาทิเช่น การอ่านหนังสือ การเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การศึกษา ข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ รวมไปถึงการหัดสังเกต และติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ซึ่งในการพัฒนาทั้ง 4 มิติดังกล่าวจะพัฒนาไปไม่ได้ถ้ายังมีการดื่มสุรา หรือคิดสิ่งเสียดสีคือการละเมิดศีลข้อที่ 5 นั้นเอง

3.7 สรุป

การพัฒนาสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น จากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ เพื่อการทำ สิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ให้ได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงกว่าช่วงที่ผ่านมา ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 สังคมไทยได้อัญเชิญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ "สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง" การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ยังจำเป็นต้องบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่การกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาจึงได้วางแนวทางในการพัฒนาตนเองเสียก่อน ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาที่ถูกต้องดีงาม (กรรมดี) เพื่อที่มนุษย์เราจะนำมาบริหารจัดการเพื่อความทุกข์ คือ การประพฤติตนตามอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งแยกออกเป็นการฝึกอบรมความประพฤติ (ศีล) การฝึกอบรม (สมาธิ) และการทำปัญญาให้แก่กล้ามีความรู้แจ้งเห็นจริงในทุกซง อนิจจังและอนัตตา จนหลุดพ้นจากอวิชชา ตัณหาและอุปาทานในที่สุด การพัฒนาในพุทธศาสนา ก็คือ การปฏิบัติตนให้เกิดความรู้ที่แท้จริงนั่นเอง และมีหลายระดับด้วยกัน แต่จุดหมายของการพัฒนาหรือความรู้ในพุทธศาสนานี้มีอย่างเดียว คือ ต้องการที่จะดับอวิชชา ทำอวิชชาให้เกิดขึ้น หรือทำตัวเองให้พ้นจากความไม่รู้ไปสู่ความรู้ เพราะถ้าไม่มีอะไรที่มนุษย์จะรู้ไม่ได้ จะมีก็แต่สิ่งที่ยังไม่รู้เท่านั้น นั่นคือ มนุษย์มีศักยภาพในการที่จะทำตนเองให้หลุดพ้นไปจากความทุกข์ จากปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ทำชีวิตตนเองให้บริสุทธิ์ได้ ขอเพียงให้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง มีความตั้งใจจริงสม่ำเสมอตามหลักการพัฒนาชีวิตมนุษย์ทางพุทธศาสนาจึงถือว่า มนุษย์เรามีประสาทรับรู้ 6 ทางในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์นั้น ประสาทสัมผัสทั้ง 6 อย่างนั้นต้องทำงาน (พัฒนา) ร่วมกันจึงจะเกิดผลแห่งการพัฒนาที่ถูกต้องได้ ซึ่งการจะพัฒนาได้จะต้องมีสติคือปราศจากสุราและสิ่งเสพติดอันเป็นเหตุให้ขาดสตินั่นเอง

บทที่ 4

วิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท สาเหตุการละเมิดศีลข้อที่ 5 ประเภทและความรุนแรงของสุรา การออกฤทธิ์ของสุรา ระดับการติดเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ปริมาณและเหตุผลในการบริโภคสุราของคนไทย พฤติกรรมในการดื่มสุราของสังคมไทย แนวทางการแก้ไขปัญหาค่าการดื่มสุราและเมรัย แนวทางกำหนดนโยบายการควบคุมทางสังคมเกี่ยวกับปัญหาสุราเพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพของประชาชนและสังคมโดยรวม การส่งเสริมการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย กับการดำเนินชีวิตประจำวัน และประโยชน์การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

สภาพปัญหาที่เกิดจากการดื่มสุราของสังคมไทย อาจกล่าวได้ว่า การดื่มสุราได้เพิ่มเข้าไปในเทศกาลและโอกาสฉลองพิเศษต่างๆ เช่น งานสงกรานต์ งานปีใหม่ หรืองานเฉลิมฉลองต่างๆ และปัจจุบันสุราถูกนำมาใช้เป็นเครื่องดื่มได้ในทุกโอกาส ไม่ว่าจะเป็นงานเลี้ยงต้อนรับ การประชุม การพบปะสังสรรค์ การอวยพร การฉลองความสำเร็จ แม้แต่งานบุญในทางพระพุทธศาสนาก็ต้องมีสุราเป็นตัวชูโรง เช่น งานกฐิน การบุญผ้าป่า งานบวชหรืองานบุญมหาชาติ ซึ่งมองดูเหมือนเป็นปกติชีวิตของคนไทยที่จะต้องมีส่วนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับทุกกิจกรรม จนกลายว่าสุรานั้นเป็นสื่อกลางในการเข้าสังคมที่ได้รับความนิยมทั่วไปและสุรานั้นยังเป็นเครื่องแสดงถึงสถานภาพทางสังคม วิทยุบริโภครสุราเพื่อยืนยันความเป็นชายและเพื่อความเป็นผู้ใหญ่ ส่วนคนทำงานก็ใช้สุราเป็นเครื่องส่งเสริมภาพลักษณ์และฐานะทางสังคม เช่นเดียวกับสตรีที่แสดงความเท่าเทียมกับผู้ชายด้วยการดื่มสุรา สุรายังถือว่าเป็นเครื่องผ่อนคลายความเครียดและระงับความกดดันอย่างเป็นที่ยอมรับทั่วไป การบริโภคสุราเป็นกิจกรรมที่จะทำคนเดียวหรือเป็นกลุ่มคนก็ได้ จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ดื่มทั้งด้านสุขภาพร่างกายด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัว ความปกติในครอบครัวก็พลอยเปลี่ยนแปลงไปเป็นความระหองระแหง เพราะสุรานั้นเป็นต้นเหตุ และยังส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านการที่ก่อความทุกข์ให้กับบ้านข้างเคียงในเมื่อมาขึ้นมาส่งเสียงเอะอะไววายทะเลาะตบตีลูกเมียสร้างความรำคาญให้บุคคลอื่น และเป็นที่ถูกเหยียดหยามของผู้อื่นที่มีมุมมองผู้ดื่มสุราว่าจะเป็นภัยสังคม ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมที่เกิดจากการลักขโมย ฉก ชิง วิวาท การเมาแล้วข่มขืน การก่อการทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายคนอื่นโดยไม่มีเหตุผล การขับรถโดยประมาทเพราะความไม่มีสติทำให้บุคคลอื่นพลอยได้รับผลกระทบด้วย

ปัญหาใหญ่ ๆ อันเกิดเพราะสุรานั้นก็จะได้แก่ปัญหาครอบครัวอันได้แก่การทะเลาะวิวาท และหย่าร้างสร้างผลกระทบต่อทายาทที่จะต้องรับผลแห่งปัญหานั้น และก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากมาย ความรุนแรงของปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องบ่งชี้ว่า การดื่มสุรานั้นกลายเป็นปัญหาใหญ่ เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมในปัจจุบันที่จะต้องหาทางหรือวิธีการที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นอย่างจริงจัง และเป็นไปในทางที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดความสูญเสียมากไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยการนำหลักศีลข้อที่ 5 มาใช้ในชีวิตประจำวันนั่นเอง

4.2 สาเหตุการดื่มสุราและเมรัย

สาเหตุการละเมิดศีลข้อที่ 5 ในสังคมปัจจุบัน คือ มีแหล่งอบายมุขเกิดขึ้นอย่างมากมาย ทุกๆ ที่ เครื่องทองของเมหาหาคือได้ง่ายๆ ต้มสุราและสิ่งเสพติด เครื่อง ทอง ของเมา เพื่อเข้าสังคมญาติ เพื่อนฝูงเทศกาลสำคัญต่างๆ ถือว่าหากเป็นการฉลองต้องมีของมีเมา อยากรวด และอยากเป็นหนึ่ง ขาดสติไม่กลัวบาป หลงว่าเป็นหนทางลดความเครียด, สร้างสัมพันธะระหว่างกันแสดงความชื่นชมยินดี แพ้ชั้น สังคม ค่านิยม สังคมไทยยังเป็นการทบปะทุคฤในทางลึกลับต้องใช้ ของมีเมามาช่วยสร้างสัมพันธะมิตร มีการดื่มเหล้าจนทำให้เสียหายต่องานในหน้าที่ ความไม่เข้มแข็งในจิตใจ, วัฒนธรรม, การส่งเสริมทางเศรษฐกิจ ทางราชการคิดถึงผลประโยชน์มากกว่า จึงมีการขายสิ่งเสพติด เช่น สุรา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ขาดการอบรมในเรื่องของการรักษาศีล หรือส่งเสริมให้คนดื่มสุราหรือของมีเมามา โดยมีการโฆษณาชวนเชื่อทางสื่อต่างๆ ว่า เหนงอยากไปสังสรรค์ตามสถานบันเทิงกับเพื่อนเยอะๆ

4.3 ประเภทและความรุนแรงของสุรา

เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ หมายถึง เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของสารเคมีกึ่งธรรมชาติ กึ่งสังเคราะห์ เรียกว่า “แอลกอฮอล์” (ALCOHOL) มีชื่อทางเคมีว่า เอธานอล (Ethanol) หรือที่เรียกว่า “เอธิลแอลกอฮอล์” (Ethylalcohol) มีประวัติที่สืบค้นได้จากการวิจัยว่า มนุษย์รู้จักการทำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาตั้งแต่ 7,000 ปีมาแล้ว โดยนักโบราณคดีได้ขุดพบภาชนะเก่าคล้ายหม้อ มีอายุประมาณ 7,000 ปี ที่โบราณสถานวิหารโกดินของชนเผ่า ซูเมอร์เรียนส์(Sumerians) ที่มีเศษงเป็นคราบฝังเหล้าไวน์ติดอยู่ (สมาน พุตระกูล, 2548, (อัตสำเนา))

ประเภทและความรุนแรงของเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ จำแนกออกเป็นหลายประเภท ได้แก่ สุรา วิสกี้ ไวน์ แชมเปญ บรัันดี ริเคอร์ รัม ยิน เบียร์ และสาโท ซึ่งแต่ละประเภานั้น ก็มีความรุนแรงของดีกรีที่แตกต่างกันไป ความรุนแรงของเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ มีหน่วยเรียกว่า “ดีกรี” 1 ดีกรี หมายถึง 0.8 % หรือมีปริมาณแอลกอฮอล์ 8 กรัมต่อ 1 ลิตร

ดังนั้น จากผลการสำรวจของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจำแนกประเภทความรุนแรงของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จำหน่ายในประเทศไทย (เครือข่ายองค์กรงดเหล้า, 2547, หน้า 7) ดังนี้

ชนิดของเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์	ดีกรี
รัม	60
วิสกี้ฝรั่ง	42-53
วิสกี้ไทย ธารา ไก่แดง	40

บรันดี	45
ยีน	44
ริเคอร์	35-60
สุราพิเศษ-แสงโสม	40
โก๊ขาว-กวางทอง	40
สุราขาว (เหล้าโรง)	35-40
เม็โขง	35
สุราจีน (เซียงซุน)	30
ไวน์อย่างแรง	20
แชมเปญ	16
ไวน์หวาน	15
ไวน์ขาว	8
สุราหมักไทย-สาโท	8-10
ไวน์แดง	6-14
เบียร์	4-6

4.4 การออกฤทธิ์ของสุรา

การออกฤทธิ์ของสุรานั้น องค์การอนามัยโลก(WHO) ได้จัดให้แอลกอฮอล์เป็นสารเสพติดชนิดหนึ่งที่มีคุณสมบัติ คือ เมื่อดื่มจนติดแล้วจะต้องเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ มีอาการข้างเคียงเมื่อหยุดดื่ม หรือลดปริมาณลงอย่างมากและรวดเร็ว ร่างกายและจิตใจมีความต้องการตลอดเวลา และดื่มแล้วสุขภาพทรุดโทรม ทั้งนี้สามารถแบ่งการออกฤทธิ์ ดังนี้

1. การออกฤทธิ์ในระยะแรก แอลกอฮอล์จะมีฤทธิ์กระตุ้นประสาท ทำให้เกิดความสุข สนุก คลายความกังวล เมื่อดื่มในปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อไป จะมีฤทธิ์ไปกดสมอง ทำให้เสียการทรงตัวมีลักษณะเดินเซ หากดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณที่มากเกินไป อาจทำให้ผู้ดื่มเสียชีวิตได้ เนื่องจากการหายใจและการเต้นของหัวใจถูกกด

2. การออกฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ จะผ่านกระบวนการดูดซึมที่กระเพาะอาหาร จากผลการศึกษาทางเภสัชวิทยาของแอลกอฮอล์ พบว่า แอลกอฮอล์จะถูกดูดซึมจากกระเพาะอาหารประมาณร้อยละ 20-30 ของแอลกอฮอล์ที่ดื่มทั้งหมด ที่เหลือจะถูกดูดซึมบริเวณลำไส้เล็กถ้ามีอาหารอยู่ในกระเพาะอาหาร การดูดซึมนี้นั้นจะช้าลง ร่างกายใช้เวลาในการดูดซึมประมาณ 10-30 นาที แอลกอฮอล์จะละลายกับน้ำในร่างกายและกระจายเข้าสู่เนื้อเยื่อทั้งหมด หากดื่มแอลกอฮอล์ที่มีความรุนแรงมาก และดื่มอย่างรวดเร็ว จะทำให้กระบวนการดูดซึมผิดปกติจนก่อให้เกิดอาการคลื่นไส้อาเจียน (ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, 2548, หน้า 9-10) ด้วยเหตุนี้แอลกอฮอล์ที่ดื่มเข้าไปเกือบทั้งหมด จะถูกดูดซึมสู่กระแสเลือด มีเพียงร้อยละ 1 เท่านั้นที่ไม่ถูกย่อย และขับถ่ายออกทางปัสสาวะ และลมหายใจ นอกนั้นจะผ่านกระบวนการทำลายที่ตับ ด้วยเอนไซม์ Alcohol dehydrogenase (ADH) ได้สารพิษชนิดหนึ่งเรียกว่า Acetaldehyde ดังนั้น ร่างกายจึงย่อยสลายต่อด้วยเอนไซม์

Acetaldehydedehydrogenase (ALDH) ได้สาร Acetate ซึ่งมีส่วนประกอบของคาร์บอนไดออกไซด์ (Co2) และน้ำ (H2O)

3. การดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ เมื่อถูกดูดซึมเข้าสู่กระแสเลือดแล้ว ระดับแอลกอฮอล์จะมีผลต่อระบบประสาทและร่างกาย ดังนี้

ระดับแอลกอฮอล์ (มิลลิกรัม %)	ผลต่อระบบประสาทและร่างกาย
30 มิลลิกรัม %	สนุกสนาน ร่าเริง
60 มิลลิกรัม %	เสียการควบคุมการเคลื่อนไหว
100 มิลลิกรัม %	แสดงอาการเมา ทรงตัวไม่ได้
200 มิลลิกรัม %	สับสน
300 มิลลิกรัม %	เกิดอาการง่วง งง ซึม
400 มิลลิกรัม %	หมดสติ และอาจถึงตายได้

การดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มากๆ ในระยะสั้น (ส่วนมากจะเป็นวันรุ่งขึ้น) จะทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดต่ำ มีอาการเมาค้าง ปวดศีรษะ ปวดท้อง (กระเพาะอาหารและลำไส้) ส่วนในระยะยาวจะมีอาการทางสมองและระบบประสาท เช่น ความจำเสื่อม ซบถายมือ ให้เป็นโรคตับแข็ง หรือมีอาการติดเหล้าอย่างรุนแรง หรืออาจถึงขั้นเป็นพิษสุราเรื้อรังได้

4.5 ระดับการติดเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์

การติดเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

1) ระดับการดื่มเป็นนิสัย

ระดับนี้จะดื่มเพราะรู้สึกว่าดื่มแล้วอารมณ์ครึกครื้น กระปรี้กระเปร่า ทำให้เลือดฝาดดีและเจริญอาหาร แต่ก็จะจำกัดการดื่มอยู่ที่ 30-60 ซีซี แล้วก็เลิก แต่ไม่ดื่มไม่ได้เหมือนชาตะอะไรไปสักอย่าง

2) ระดับพึ่งพาแอลกอฮอล์ทุกวัน

ระดับนี้ถ้าไม่ดื่มจะหงุดหงิด มีอาการแสดงออกทางพฤติกรรม หรือปฏิกิริยาได้ตอบ เช่น การพูด บ่น คำว่า หรืออาจแสดงอาการก้าวร้าว และเกิดอาการทางร่างกาย เช่น คลื่นไส้ มือ เท้าสั่น ถ้าได้ดื่มจะรู้สึกสบายใจ

3) ระดับการติดแอลกอฮอล์

ระดับนี้ผู้ดื่มจะมีความต้องการอย่างรุนแรง ขนาดที่ต้องพยายามหาดื่มให้ได้แม้จะมีผู้เก็บซ่อนไว้ก็จะค้นหาทุกวิถีทาง และจะดื่มมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะร่างกายทนทานต่อแอลกอฮอล์มากขึ้น จิตใจและร่างกายต้องการดื่มแอลกอฮอล์ ถ้าขาดหรือหยุดดื่มจะมีอาการรุนแรง เช่น เห็นภาพลวงตา ประสาทหลอน หรืออาจถึงขั้นชักได้ คนที่ติดแอลกอฮอล์จะถือว่าแอลกอฮอล์เป็นยาสำหรับตนเอง และเขาต้องพึ่งยาชนิดนี้ตลอดไป ชีวิตจะอยู่ไม่ได้ถ้าปราศจากเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ (เครือข่ายองค์กรงดเหล้า, 2547, หน้า 11)

4.6 ปริมาณและเหตุผลในการบริโภคสุราของคนไทย

คนไทยดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ในปริมาณที่มากเป็นอันดับ 5 ของโลก เมื่อปี 2543 โดยดื่มเฉลี่ย 13.59 ลิตรต่อคน เพิ่มขึ้นประมาณ 1 เท่าตัวในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมาก คือ ดื่มเฉลี่ย

7.46 ลิตรต่อคน เมื่อปี 2533 สถานการณ์การดื่มของคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป จากการสำรวจสุขภาพอนามัย ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2547 พบว่าคนไทยมีอัตราการดื่มร้อยละ 42.32 หรือประมาณ 20.8 ล้านคน เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิงประมาณ 2 เท่า คือ 14 ล้านคน ต่อ 6.8 ล้านคน มีผลการศึกษวิจัยเป็นตัวอย่างการบริโภคสุรา ดังต่อไปนี้

1. พ.ศ. 2546 จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติครั้งล่าสุด พบว่า คนไทยอายุ 11 ปีขึ้นไปที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ มีจำนวน 18.61 ล้านคน หรือร้อยละ 60.80 ของเพศชายอายุ 11 ปีขึ้นไป เป็นหญิง 3.95 ล้านคน หรือร้อยละ 14.51 ของเพศหญิงหรือผู้ชายดื่มมากกว่าผู้หญิง 5 เท่า

2. พ.ศ. 2546 ในกลุ่มของผู้ที่ดื่มตั้งแต่ 1-2 ครั้งขึ้นไปต่อสัปดาห์ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ดื่มประจำ พบว่า ในเพศชายที่ดื่มประจำ มีอัตราการร้อยละ 43.9 ในเพศหญิงที่ดื่มประจำ มีอัตราการร้อยละ 16.7

3. เมื่อพิจารณาจากกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มวัยทำงานชายอายุ 25-44 ปี จำนวน 7.84 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 74.64 ของประชากรเพศชายในวัยเดียวกัน (จำนวน 10.50 ล้านคน) ทั้งนี้พบว่ากลุ่มวัยทำงานอายุ 25-29 ปี ดื่มมากที่สุด

4. พ.ศ. 2539-2546 ในช่วงเวลาเพียง 7 ปี กลุ่มผู้หญิงวัย 15-19 ปี เป็นกลุ่มที่นำจับตามากที่สุด เนื่องจากมีการเพิ่มจำนวนขึ้นเกือบ 6 เท่า คือ จากร้อยละ 1.0 เป็นร้อยละ 5.6 และในกลุ่มหญิงที่ดื่มวัย 15-19 ปี ร้อยละ 14.1 เป็นกลุ่มที่ดื่มประจำ (ดื่ม 1-2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ถึงดื่มทุกวัน)

5. วัยรุ่นเพศชายวัย 11-19 ปี ที่บริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มีจำนวนประมาณ 1.06 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21.23 ของประชากรในกลุ่มอายุนี้นี้

6. มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตมีแนวโน้ม ที่จำนวนผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จะเพิ่มมากขึ้นในทุกเพศและทุกกลุ่มอายุ และดื่มปริมาณเพิ่มขึ้น 1 เท่าทุก 3 ปี

7. ผู้หญิงตั้งครรรภ์แต่ยัง "ดื่ม" มีประมาณ 1 ใน 4

8. อุบัติการณ์นักดื่มหน้าใหม่เพิ่มขึ้นปีละ 2.6 แสนคน

9. ปัจจุบันหญิงไทยนิยมดื่มเบียร์มากกว่าแต่ก่อน

10. เครื่องดื่มที่วัยรุ่นหญิงนิยมดื่ม คือ สุราต่างประเทศ หรือสุราผสมน้ำผลไม้เพราะเชื่อว่าดื่มแล้วไม่เมา (เครือข่ายองค์กรงดเหล้า, 2547, หน้า 16-17)

อย่างไรก็ตาม ปริมาณและเหตุผลในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภท ในปี ค.ศ. 1998 มีจำนวน 9.7 ลิตร/คน/ปี และการบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น 13.71 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. 1999 และมีการบริโภคที่ลดลงเพียง 0.12 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. 2000 ประเทศไทยยังมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทเป็นจำนวน 13.59 ลิตร/คน/ปี โดยปริมาณที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นเพราะการบริโภคเหล้า(Spirits) มีจำนวนที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมจำนวน 8.71 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. 1998 มาเป็น 12.67 ลิตร/คน/ปี และ 12.45 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ.1998 และ ค.ศ. 2000 เรียงตามลำดับ ในด้านการบริโภคเบียร์ และไวน์ของประเทศไทยในช่วง ค.ศ. 1998-2000 นั้น ปริมาณการบริโภคเบียร์ของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นพอสมควรทีเดียว โดยคนไทยมีการบริโภคเบียร์จำนวน 0.98 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. 1998 และเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 1.02 ลิตร/คน/ปี (เพิ่ม 4 % จาก 0.98) และ 1.12 ลิตร/คน/ปี (เพิ่ม 9.8 % จาก 1.02) ในปี ค.ศ. 1998 และ ค.ศ. 2000 เรียง

ตามลำดับ แต่ในส่วนของ การบริโภคไวน์นั้น คนไทยมีปริมาณการบริโภคเป็นจำนวนเท่าเดิม คือ 0.01 ลิตร/คน/ปี ตลอดทั้ง 3 ปี ข้อมูลอันดับโลกและปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยที่นำเสนอโดย WHO นั้น แสดงให้เห็นว่า การที่ประเทศไทยติดอันดับ Top Ten ของโลกในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นเพราะคนไทยมีการบริโภคเหล้า (Spirits) ในปริมาณที่สูงมาก จนกลายเป็นฐานส่งให้ประเทศไทย ติดอันดับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งจำเป็นที่จะต้องเร่งรณรงค์ และหาวิธีการป้องกันและแก้ไขให้มีการบริโภคเหล้าให้น้อยลงในส่วนของการบริโภคเบียร์และไวน์ของประเทศไทยนั้น แม้ว่าตัวเลขปริมาณการบริโภคเบียร์จะมีเพิ่มขึ้นพอสมควร และปริมาณการบริโภคไวน์เท่าเดิม แต่จะเห็นได้ว่าอันดับโลกของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้ง 2 ประเภทนี้ ของประเทศไทยได้ถูกเลื่อนสูงมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปริมาณการบริโภคเบียร์และไวน์ของทั่วโลก มีจำนวนที่น้อยลง จนทำให้อันดับของไทยเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ปริมาณการบริโภคเบียร์อันดับ 1 ของโลก ได้แก่ ประเทศไอร์แลนด์ (Ireland) ที่มีปริมาณการบริโภคเบียร์จำนวน 8.83 ลิตร/คน/ปี และจำนวน 8.8 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. 1998 และ ค.ศ. 1999 เรียงตามลำดับ และในปี ค.ศ. 2000 ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland) ถูกเลื่อนขึ้นมาเป็นอันดับ 1 แทนที่ประเทศไอร์แลนด์ (Ireland) โดยมีปริมาณการบริโภคเบียร์จำนวน 6.93 ลิตร/คน/ปี ในด้านการบริโภคไวน์นั้น ประเทศที่ได้อันดับ 1 ของโลก ในปี ค.ศ. 1998 และ ค.ศ. 1999 นั้นได้แก่ประเทศลักเซมเบิร์ก (Luxemburg) โดยมีปริมาณการบริโภคไวน์จำนวน 10.22 ลิตร/คน/ปี และ 8.89 ลิตร/คน/ปี ตามลำดับส่วนในปี ค.ศ. 2000 นั้น ประเทศฝรั่งเศส (France) บริโภคไวน์เป็นอันดับ 1 ของโลกคิดเป็นจำนวน 8.25 ลิตร/คน/ปี

ดังนั้น โดยภาพรวม ปริมาณในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทของประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดี จำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างมาตรการที่จะป้องกันและแก้ไขให้มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้น้อยลงให้ได้ (World Health Organization (WHO), "คนไทยดื่มเหล้าติดอันดับ 10 ของโลก (Top Ten)", สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 29 มีนาคม 2549)

4.7 พฤติกรรมในการดื่มสุราของสังคมไทย

พฤติกรรมในการดื่มสุราของสังคมไทย เกิดมาจากหลายสาเหตุ แต่ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาค้นคว้าใน 3 ประเด็น คือ การบริโภคเครื่องดื่มสุราของประชาชน, การดื่มสุราของนักเรียน นักศึกษา, และการดื่มสุราของผู้ใช้แรงงาน มีสาระที่ควรศึกษาพอสังเขป ดังนี้

1. การดื่มสุราของประชาชน

สุราที่นิยมดื่มกันของประชาชนในทุกวันนี้ ทั้งในเมืองและนอกตัวเมือง คือ สุราขาว หรือ 40 ดีกรี โดยเฉพาะผู้ชายในชนบท เนื่องจากราคาถูกไม่แพงมากนัก ส่วนผู้ชายในตัวเมืองมักนิยมดื่มสุราแดง หรือเหล้าแดง ซึ่งมีหลายยี่ห้อ ส่วนสุราต่างประเทศที่มีการดื่มเฉพาะของคนบางกลุ่ม เช่น ทหาร ตำรวจ และข้าราชการระดับสูงเท่านั้น เนื่องจากราคาถูกกว่ากันมากกว่าครึ่ง เครื่องดื่มประเภทเบียร์ก็มีขายกันมากหลายยี่ห้อเช่นกัน ทั้งของไทยและของชาติที่เป็นที่รู้จักกัน นอกจากนั้น ก็ยังมีขายองเหล้าที่ขายกันเคลื่อนเมือง เนื่องจากเชื่อกันว่าเป็นยาบำรุงร่างกาย ทำให้เจริญอาหาร อยู่นิฟ่างยรสชาติไม่แรงเหมือนสุราโดยตรง (วิชัย โปษยะจินดา และคณะ, 2545, หน้า 104-105).

จากผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ของประชาชนในเขตพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนจังหวัดขอนแก่นบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ร้อยละ 78.66 เพศชายดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิงประมาณ 2 เท่ากล่าวคือ ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เป็นเพศชาย ร้อยละ 69.02 และเพศหญิง ร้อยละ 30.98 กลุ่มเด็กวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ร้อยละ 25.78 วัยทำงานอายุ 30-44 ปี ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ร้อยละ 36.63 พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ส่วนมากจะดื่มแบบนานๆ ครั้ง ร้อยละ 27.88 และดื่มเป็นประจำทุกวันหรือเกือบทุกวัน ร้อยละ 14.17 อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ส่วนมากร้อยละ 27.88 จะดื่มแบบนานๆ ครั้ง รองลงมาคือดื่มเฉพาะงานบุญเทศกาล ร้อยละ 18.70 ดื่มสัปดาห์ละครั้ง ร้อยละ 16.79 และดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวัน ร้อยละ 14.17 ตามลำดับ เพศหญิงที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ จะมีสัดส่วนการดื่มทุกวัน หรือเกือบทุกวันมากกว่า เพศชายคิดเป็นร้อยละ 14.83 และ 13.87 ในเพศหญิงและเพศชายตามลำดับ เพศชายที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จะดื่มในปริมาณที่เสี่ยงต่อการเป็นอันตรายต่อสุขภาพ คือ เกินกว่า 3 เบ็กขึ้นไปต่อครั้ง ร้อยละ 24.67 ส่วนเพศหญิงจะดื่มเบียร์ในปริมาณที่เสี่ยงต่อการเป็นอันตรายต่อสุขภาพ คือ เกิน 1.5 ขวดขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.12 สำหรับการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ของกลุ่มเด็กและเยาวชน ระหว่างอายุ 15-19 ปี พบว่า ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ร้อยละ 32.02 จะดื่มสัปดาห์ละครั้งและดื่มเป็นประจำทุกวันหรือเกือบทุกวันร้อยละ 10.62 เมื่อแยกตามเพศแล้วกลับพบว่า เพศหญิง ที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ จะมีสัดส่วนการดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ เป็นประจำ ทุกวันหรือเกือบทุกวันมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 9.36 ในเพศชาย และร้อยละ 10.62 ในเพศหญิงนอกจากนี้ เพศหญิงที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ จะดื่มสัปดาห์ละครั้งในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 32.02 และ 29.78 ในเพศหญิงและชายตามลำดับ แต่ปริมาณการดื่มต่อครั้งในเพศชายจะสูงกว่าเพศหญิง คือ ปริมาณการดื่มสุราต่อครั้งในระดับที่เสี่ยงต่อการเป็นอันตรายต่อสุขภาพ พบในเพศชายร้อยละ 38.73 และเพศหญิงร้อยละ 18.36 และดื่มเบียร์ต่อครั้งในระดับที่เสี่ยงต่อการเป็นอันตรายต่อสุขภาพ พบในเพศชายร้อยละ 31.89 ส่วนในเพศหญิงพบได้ร้อยละ 13.77 นี่เป็นเพียงสถิติบางส่วนที่ผู้วิจัย ได้นำมาเสนอเท่านั้น (ศูนย์บำบัดรักษาเสพติชอบแก่น, "อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชน ในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก", หน้า 17-18) ส่วนเหตุผลที่ว่าคนไทยดื่มสุรามากยิ่งขึ้นนั้น เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

- (1) คนไทยมีปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ เฉพาะที่ผลิตเองภายในประเทศรวมทั้งหมดประมาณ 3,691 ล้านลิตร คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 1.5 แสนล้านบาท ในท้องตลาด
- (2) อัตราการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เฉลี่ย 58.0 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี 2556 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2532 ที่อัตราการดื่มเฉลี่ย 20.2 ลิตรต่อปี เกือบ 3 เท่าตัว
- (3) ผลจากสภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนมีกำลังซื้อมากขึ้น ในปี 2546 ที่ผ่านมารัฐเก็บภาษีจากอุตสาหกรรมเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ได้ 6.27 หมื่นล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 7.8 พันล้านบาท ในปี 2536 เป็นการเพิ่มเกือบ 10 เท่าตัว ในช่วงเวลาประมาณ 10 ปี
- (4) มีผลการวิจัยในประเทศไทยหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่า "โฆษณา" เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ชักนำเยาวชน ให้ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ และชี้ว่าสื่อที่มีอิทธิพลอย่างสูงในการสร้างค่านิยมให้เยาวชน

ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์คือ โทรทัศน์และภาพยนตร์ (ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น, “อุบัติเหตุและแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชน ในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก”, หน้า 17-18)

2. การดื่มสุราของนักศึกษาและนักเรียน

การดื่มสุราของนักศึกษาและนักเรียน โดยเริ่มดื่มตั้งแต่อายุ ประมาณ 14-16 ปี และเริ่มมีแนวโน้มว่าผู้ดื่มประเภทนี้ จะมียาυν้อยลงเรื่อยๆ ด้วยค่านิยมในสังคมที่ยังไม่ยอมรับให้ผู้หญิงและเด็กดื่มเครื่องดื่มประเภทสุรานี้ ส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่เรียนไม่เก่ง และการไม่ระมัดระวังของบิดามารดา ไม่เพียงพอ หรือขาดการเอาใจใส่ใกล้ชิดนั่นเอง ดังนั้น จึงควรใส่ใจเด็กตั้งแต่เยาว์วัย กับเด็กต่ำกว่า 10 ปี ลงมา ส่วนใหญ่ สาเหตุที่อยากดื่ม เพราะต้องการทดลองดื่ม และเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลังจากนั้น ก็จะเป็นการดื่มตามเพื่อนๆ ในวัยเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จนถึงอุดมศึกษา ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นนักเรียนชายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนนักเรียนหญิงก็มียากล่องดื่มบ้าง โดยเริ่มหัดดื่มในเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลวันสงกรานต์ และเทศกาลในวันตามประเพณี (วิชัย โปษยะจินดา และคณะ, หน้า 115-116)

3. การดื่มสุราของผู้ใช้แรงงาน

โรงงานอุตสาหกรรมเกือบทุกประเภท มักจะจ้างแรงงานผู้หญิงมากกว่าแรงงานผู้ชาย ยกเว้น โรงงานอุตสาหกรรมประเภทเหล็ก และอุตสาหกรรมก่อสร้าง คนงานส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำ คือ เป็นแรงงานที่จบระดับชั้นประถมศึกษาถึงร้อยละ 34 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 22 มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 11 ส่วนแรงงานที่จบการศึกษาอาชีวศึกษา ร้อยละ 21 ดังนั้น หากพิจารณาถึงแรงงานเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นแรงงานที่ไม่มีฝีมือถึงร้อยละ 70 ของแรงงานทั้งหมด การที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือนี้เอง จึงมีส่วนสัมพันธ์กับค่าจ้างที่ได้รับจากการทำงาน โดยเฉพาะแรงงานหญิง ซึ่งได้รับค่าจ้างเพียงวันละ 150 บาท ส่วนแรงงานชายร้อยละ 40 ได้ค่าแรงขั้นต่ำกว่า 150 บาท ส่วนแรงงานที่มีฝีมือขึ้นมาระดับหนึ่งจะได้ค่าจ้างวันละ 300 บาทขึ้นไป (วิชัย โปษยะจินดา และคณะ, หน้า 93-94) นับจากประสบการณ์การดื่มครั้งแรกถึงปัจจุบันผู้ใช้แรงงานส่วนหนึ่งเลิกดื่ม ผู้ที่ยังคงดื่มอยู่นั้น เป็นแรงงานชายมากกว่าแรงงานหญิง โดยมีแรงงานบางคนบางกลุ่มยังคงดื่มเป็นประจำ แต่อีกกลุ่มหนึ่งดื่มแต่เฉพาะเมื่อมีงานต่างๆ หรือดื่มเมื่ออยากดื่ม เรียกว่า “ดื่มบางโอกาสหรือเป็นครั้งคราว” และการดื่มบางโอกาสนั้น จะมีผู้หญิงเป็นนักดื่ม เมื่อมีงานต่างๆเช่น งานบวช งานแต่งงาน และเทศกาลต่างๆ มากกว่าผู้ชายส่วนเหตุผลในการดื่ม ผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีหลายประการ เช่นทำให้อารมณ์ดี สนุกสนาน มีปัญหาช่วยให้หายกลุ้มใจ ช่วยให้คลายเครียดจากการทำงาน บางคนก็เชื่อว่า การดื่มสุราช่วยให้เจริญอาหาร เหตุนี้เอง สุราจึงเป็นที่นิยมดื่มของผู้ใช้แรงงาน

4.8 แนวทางการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราและเมรัย

แนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดศีลข้อที่ 5 คือ ตักเตือนให้รู้ผล, กระทำด้วยความพอดี ควรสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง ดื่มให้ดื่มเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์แทน, รณรงค์การดื่มแบบ ดื่มน้ำผลไม้แทน เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สร้างความตระหนักให้เกิดระลึกได้อย่างสม่ำเสมอ ควรรู้จักหลีกเลี่ยงความอยาก ต้องรู้ว่าเหล้าเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อสุขภาพ หน้าที่การงาน ลดความอยากลง การอดทน อดกลั้น มีสติ ต้องหากิจกรรมอย่างอื่นทำ เช่น เล่นกีฬา วาดรูป อ่านหนังสือ เป็นต้น จะได้ไม่เหงา, เลิกคบเพื่อนที่ไม่ดี มีเพื่อน

ได้โดยไม่ต้องต้ม, มีสติในตัวเอง ซึ่ให้เห็นถึงโทษของสุรา ลด ละ เลิกการขายของมีนเมา, จำกัดวัยของผู้ชาย ผู้เสพและผู้ซื้อ เพิ่มบทลงโทษ ยกเลิกแหล่งอบายมุข บุคลากรต้องมีสติทุกเมื่อ, ไม่ประมาทตระหนักว่าจะขาดสติ สัมผัสัญญา เกิดความประมาท อบรมศีล 5 รัฐมีมาตรการในการควบคุมอย่างเข้มงวด ให้ความรู้แก่เยาวชนเพื่อไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ผู้ใหญ่ควรทำตัวให้เป็นแบบอย่างกับเยาวชน ประชาสัมพันธ์โทษของการเสพของมีนเมา เสียทั้งทรัพย์สิน ครอบครัว และสังคมเอาจริงกับกฎหมายและลดแหล่งอบายมุข (จำกัดจำนวน) สังคมไม่ควรส่งเสริมให้มีการผลิต, เปลี่ยน แปลงค่านิยมไม่ให้งามมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรเน้นนโยบายระดับชาติโดยการไม่ให้เกิดการผลิตสินค้าที่ต้องเป็นอบายมุข

4.9 แนวทางการกำหนดนโยบายการควบคุมทางสังคมเกี่ยวกับปัญหาสุรา เพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพของประชาชนและสังคมโดยรวม

นโยบายการควบคุมปัญหาสุราของประเทศไทยมีการกำหนดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์เรื่อยมาในประวัติศาสตร์ ซึ่งสะท้อนพัฒนาการของสังคมในการมองและแก้ไขปัญหานั้นเกี่ยวเนื่องด้วยสุรา ซึ่งอาจมองได้เป็นแนวคิดใหญ่ๆ สามแนวคิดด้วยกันคือ ประการแรก เน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายสุราเพื่อประโยชน์ของรัฐ แนวคิดที่สอง เริ่มเน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายควบคุมอุปทาน และควบคุมผลกระทบอุบัติเหตุจากรถ แนวคิดที่สาม เป็นการเน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายควบคุมปัญหาสุราเพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพของประชาชนและสังคมในปัจจุบันมีปรากฏการณ์ทางสังคมหลายประการที่เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยให้เกิดการกำหนดนโยบายในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ การมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ฉบับร่างโดยประชาชนซึ่งเน้นความสำคัญของประชาชนเป็นเป้าหมายในการพัฒนาจนต่อมาทำให้เกิดการปฏิรูปการเมือง เกิดระบอบการเมืองที่มีเสถียรภาพ ทำให้การออกกฎหมายหรือนโยบายและมาตรการต่างๆ สามารถทำได้ในปริมาณที่มากและรวดเร็ว ก่อให้เกิดกระแสการปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศไทยและมีการร่างนโยบายและมาตรการต่างๆ หลายนโยบายในระยะเวลาสั้นๆ ดังจะได้นำเสนอ ดังนี้

1. แนวทางควบคุมทางกฎหมาย

มาตรการควบคุมทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ปรากฏออกมาในรูปแบบของการป้องกันเพื่อมิให้ผู้ที่มีสุราไปก่อความเดือดร้อนวุ่นวายตามสถานที่ต่างๆ หรือก่อความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น ดังประมวลกฎหมายอาญาภาคลหุโทษ มาตรา 378 ที่บัญญัติว่า "ผู้ใดเสพสุราหรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้ตนเมา ประพฤติวุ่นวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท" (ดร. สนอง ศิริกุลวัฒนา และ พ.ศ.อ. สุวิชัย ศิริกุลวัฒนา น.บ., 2546, หน้า 90) นอกจากนี้ก็ยังมีร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) จรรยาทางบกเพิ่มเติมโดยแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.จรรยาทางบก พ.ศ.2522 เกี่ยวกับการเพิ่มโทษของผู้ขับขี่ที่ดื่มสุราหรือเสพยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 43 (2) ของร่าง พ.ร.บ.จรรยาทางบก (ขับขี่รถยนต์ในขณะที่เมาสุราหรือเมาอย่างอื่น) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี จากเดิมจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ปรับไม่เกิน 5,000-20,000 บาท จากเดิมปรับไม่เกิน 2,000-10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ไม่เกิน 7 วัน และให้พักใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า 2 เดือน

2. ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 43 (2) ของร่าง พ.ร.บ.จราจรทางบก (ฉบับที่ ๓) ๒๕๖๓ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๓ (๒) ของร่าง พ.ร.บ.จราจรทางบก (ฉบับที่ ๓) ๒๕๖๓ จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 20,000-40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน

3. ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 43 (2) ของ ร่าง พ.ร.บ.จราจรทางบก (ฉบับที่ ๓) ๒๕๖๓ จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2-6 ปี ปรับไม่เกิน 40,000-100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า 1 ปี หรืออาจเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

4. ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 43 (2) ของร่าง พ.ร.บ.จราจรทางบก (ฉบับที่ ๓) ๒๕๖๓ จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3-10 ปี ปรับไม่เกิน 60,000-200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่โดยไม่ต้องรอคำพิพากษาถึงที่สุด

ซึ่งในส่วนของผู้ขับรถที่เสพยาเสพติดให้โทษ หรือเสพวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2-6 ปี ปรับไม่เกิน 40,000-120,000 บาท และให้ศาลสั่งพักใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ถ้าฝ่าฝืนจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3-10 ปี ปรับไม่เกิน 60,000-200,000 บาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ (หนังสือพิมพ์ข่าวสด ปีที่ 28 ฉบับที่ 10048 (วันพุธที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2548): 10).

นอกจากนี้ยังมีโครงการ “เมาไม่ขับ ไม่ใช่แค่ปรับ จะถูกจับกุมประพาศ” ที่ณรงค์กันมาอย่างต่อเนื่องทางสื่อต่างๆ ซึ่งเน้นนโยบายเชิงป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดกฎหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวจึงต้องหาทางออกให้สังคมโดยติดตั้งเครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์รูปแบบดีในบริเวณสถานบันเทิง ซึ่งมีใช้ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศแถบยุโรป เครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์นี้จะช่วยให้นักเที่ยวทุกคนสามารถตรวจสอบว่าตัวเองมีระดับแอลกอฮอล์มากน้อยแค่ไหน เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ซึ่งถ้าตรวจแล้วเกิน ก็สามารถนั่งพักก่อนเพื่อความปลอดภัยได้ ดีกว่าออกไปแล้วไปประสบอุบัติเหตุหรือด่านตรวจแล้วเกิดการจับกุมขึ้น เป็นต้น

2. แนวทางควบคุมการเข้าถึงและหาซื้อ

นโยบายการจำกัดอายุผู้ซื้อและดื่มสุราที่เป็นมาตรการอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้กันกล่าวคือ การกำหนดอายุผู้ซื้อและดื่มสุราไม่ให้ต่ำกว่า 18 ปี พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (ให้ไว้ ณ วันที่ 24 กันยายน 2546). มาตรา 26 (10) ระบุว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการจำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์” และมาตรา 45 ระบุว่า “ห้ามมิให้เด็กซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่” หากฝ่าฝืน ให้เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ สอบถามเด็กเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและมีหนังสือเรียกผู้ปกครองมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาและหาแนวทางแก้ไขและการกำหนดระยะเวลาในการจัดให้เด็กทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์ (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, (อัศส้านา))

3. แนวทางการรณรงค์

มาตรการการรณรงค์ก็ถือเป็นมาตรการหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน โดยประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 274) พ.ศ. 2546 (อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 (10) แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522) กำหนดข้อความ คำเตือนมีดังนี้ "ห้ามจำหน่ายสุราแก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี" "การดื่มสุราทำให้ความสามารถในการขับชียานพาหนะลดลง" และ "เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ควรดื่ม" เป็นภาษาไทย โดยใช้ตัวอักษรเส้นทึบ ขนาดความสูงไม่น้อยกว่า 5 มิลลิเมตร อยู่ในกรอบที่แยกส่วนจากข้อความอื่นสีของกรอบและข้อความตัดกับสีของพื้นของฉลากจนอ่านได้ชัดเจน

ต่อมา 22 มีนาคม 2548 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข กำหนดหลักเกณฑ์การโฆษณา เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ว่าด้วยเรื่องคำเตือนในโฆษณา (ฉบับที่ 2) มี 6 ข้อความ ได้แก่ การดื่มสุราทำให้ความสามารถในการขับชียานพาหนะลดลง, การดื่มสุราเป็นอันตรายต่อสุขภาพและการบันทึกสถิติสัมพัทธ์, การดื่มสุราทำให้ดับแข็งและเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ, มาแล้วขับอาจพิการและตายได้, ดื่มสุราอาจทำให้ขาดสติและเสียชีวิต, และดื่มสุราผิดศีลข้อ 5 โดยผู้ประกอบการจะต้องแสดงคำเตือนตั้งแต่ 1-6 เวียนไปตามลำดับให้ครบทุกคำเตือนทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นงานโฆษณา มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 27 กรกฎาคม 2547 เห็นชอบมาตรการกำหนดให้วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัวแข็งแรง (Healthy Family Day) ของสังคมไทยโดยให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หมายมาตรการควบคุมและรณรงค์ให้มีการงดดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ รวมทั้งขายมุขสิ่งเสพติดอื่นๆ ที่ทำลายสุขภาพคนไทย ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความอบอุ่นในครอบครัวทุกวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ มาตรการนี้เป็นหลักการที่ดี แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจัง

มาตรการที่สำคัญอีกมาตรการหนึ่ง คือ มาตรการรณรงค์ดำเนินการโดยเครือข่ายองค์กรงดเหล้าสนับสนุนโดย สสส. ดำเนินการรณรงค์โครงการสำคัญ ที่สร้างกระแสการลด ละ เลิกการดื่มสุราในสังคมไทยกว้างขวาง รูปแบบการรณรงค์เพื่อการลด ละ เลิกการดื่มสุราที่ปรากฏในปัจจุบันมีดังนี้

1. การรณรงค์งดเหล้าปีใหม่
2. การรณรงค์ลดสุราเพื่อป้องกันอุบัติเหตุสังกรานต์ โดยแกนนำของเครือข่ายงดเหล้าได้เป็นหลักในการก่อตั้ง เครือข่ายลดอุบัติเหตุขึ้น และประสานภาคีต่างๆ ดำเนินการรณรงค์เพื่อลดอุบัติเหตุสังกรานต์อย่างกว้างขวาง
3. การรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา โดยในปีนี้ได้ขยายกิจกรรมที่เคยทำมาในปีที่แล้วให้กว้างขวางขึ้น และได้ร่วมในการรณรงค์การประกาศ "วันงดสุราแห่งชาติ" ซึ่งมีกิจกรรมหลักประกอบด้วย
 4. การอุปสมบทหมู่พระ 973 รูป ร่วมกับการเชิญชวน "บวชใจ" เพื่อลด ละเลิกสุราที่พุทธมณฑล ในวันที่ 25 มิถุนายน 2547 ที่ผ่านมา และปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประจำทุกปี
 5. การประกาศ "วันงดสุราแห่งชาติ" ที่ห้องสนามหลวง ในวันที่ 1 สิงหาคม 2547 ที่ผ่านมา โดยเชิญนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน
 6. การรณรงค์เรื่อง ผลกระทบสุราต่อความรุนแรงในครอบครัว โดยมีมูลนิธิเพื่อนหญิงเป็นแกนนำ ซึ่งได้นำผลการวิจัยหัวข้อ "ผลกระทบของสุราในฐานะปัจจัยร่วมการเกิดปัญหาความรุนแรง

ในครอบครัว" ร่วมกับเครือข่ายผู้หญิง 4 ภาค ที่สนับสนุนโดย สสส. ที่พบว่าร้อยละ 70-80 ของกลุ่มตัวอย่างเพศชายที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักค้นให้เกิดการใช้ความรุนแรงได้ง่าย มีการทบทวนทำร้ายภรรยาการข่มขืนกระทำชำเราบุคคลในครอบครัวและผู้อื่น ยกพวกตีกัน พุดจาหายาบคาย ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย รวมทั้งเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของเยาวชนที่เติบโตมาจากครอบครัวที่เห็นการดื่มเหล้าเป็นเรื่องปกติเคยชิน จึงได้ทำโครงการรณรงค์ลดเหล้า ลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กเพื่อเผยแพร่ผลกระทบของการดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลต่อการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กสู่สาธารณชน และรณรงค์ให้สังคมมีความร่วมมือกันป้องกันปัญหา ได้จัดกิจกรรมเปิดตัวโครงการ พร้อมกับเปิดศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ผู้ได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราและใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก

7. การรณรงค์ป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ เป็นยุทธศาสตร์หลักหนึ่งของ คบอช. ได้มีการพัฒนาการสื่อสารในสื่อมวลชน ร่วมกับกิจกรรมของภาคีต่างๆ เช่น จากกลุ่ม NO NA CLUB (No Alcohol and Nicotine Club) ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนจาก 16 สถาบันอุดมศึกษารวมตัวกันรณรงค์เพื่อการลด ละ เลิกสุราและบุหรี่ในสถาบันศึกษา รวมทั้งกิจกรรมจากกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏศูนย์พัฒนาคุณธรรม เป็นต้น

ดังจะเห็นได้ว่ามาตรการต่างๆ เหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลูกกระแสสังคมให้ตระหนักถึงโทษภัยของสุราและเชิญชวนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ โดยดำเนินการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าวอย่างเข้มข้น เข้าถึงต่อเนื่อง เน้นการสร้างค่านิยมใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อป้องกันเด็กเยาวชนและนักดื่มหน้าใหม่ รวมไปถึงมาตรการต้องมีคำเตือนที่ภาษาขบขันและภาษาโฆษณาทางป้ายกลางแจ้ง มาตรการในการกำหนดอายุผู้ซื้อ และมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืนซ้ำซาก ส่วนนักดื่มหน้าเก่ามุ่งให้ลด ละ เลิกเป็นสำคัญ มาตรการสร้างและสนับสนุนแนวร่วม โดยสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม อาทิ ในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ผู้นำในสังคมชุมชน อาสาสมัคร ตลอดจนภาคเอกชนเพื่อเป็นเครือข่ายในการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง มาตรการกำหนดพื้นที่เขตปลอดการจำหน่ายและการดื่ม (เช่น สถานศึกษา ศาสนสถาน (วัด) และร้านสะดวกซื้อในบิมน้ำมัน) อันจะเป็นการส่งเสริมให้คนไทยอยู่เย็นเป็นสุข ทั้งกาย ใจ สังคมและปัญญา สามารถดำรงชีพบนพื้นฐานความพอประมาณอย่างมีเหตุผลภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีครอบครัวที่อบอุ่น มั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และช่วยเหลือเกื้อกูล มีสัมมาอาชีพทั่วถึง มีรายได้ มีสุขภาพแข็งแรง และอายุยืนยาว

4.10 การส่งเสริมการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย กับการดำเนินชีวิตประจำวัน

ศีลข้อ 5 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่สำคัญสำหรับเป็นหลักในการดำเนินชีวิต การรักษาศีลข้อ 5 เป็นการเพียรพยายามเพื่อระงับโทษทางกายและวาจาเพื่อไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นครอบงำผลที่ได้จากการรักษาศีลมีประโยชน์แก่ตนเองรวมถึงบุคคลอื่น ผู้ที่รักษาศีลข้อ 5 คือไม่ดื่มสุราของมึนเมาทั้งหลายอันเป็นสิ่งที่ทำให้ขาดสติ เกิดความประมาท มีผลเสียต่อชีวิต อาจเกิดอุบัติเหตุหรือเกิดภัยอื่นๆ ที่มาจากการผิดศีลข้อที่ 5 การดื่มสุรานั้น มีโทษ 6 ประการ ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า

“คุณครุหนบดีบุตร การหมกมุ่นในการเสพของมึนเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาทมีโทษ 6 ประการนี้ คือ (1) เสียทรัพย์ทันตาเห็น (2) ก่อการทะเลาะวิวาท (3) เป็นบ่อ

เกิดแห่งโรค (4) เป็นเหตุเสียชื่อเสียง (5) เป็นเหตุไม่รู้จักละอาย (6) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา คุรุคฤหบดีบุตรโศข 6 ประการในการประกอบเนืองๆ ซึ่งการดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเหล่านี้แล (ที.ป. (ไทย) 11/248/202-203) คุกก่อนภิกษุทั้งหลาย การดื่มสุราเมรัย อันบุคคลเสพมากแล้ว ทำให้เกิดแล้ว ทำมาๆ แล้ว ชักนำไปให้เกิดในนรก ชักนำไปให้เกิดในกำเนิดเครื่องจวน ชักนำไปให้เกิดในแดนแห่งเปรต ผลวิบากของการพูดเท็จที่เป็นอย่างเบากว่าหังปวง ก็คือ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ชักนำไปเป็นคนบ้า”

ดังนั้นถ้าสังคมนำหลักศีลข้อที่ 5 (สุราเมรัย) มาส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวัน แก่บุคคลที่มีการดื่มสุราเมรัย โดยการกล่าวถึงผลที่ได้รับจากการงดเว้นจากการดื่มสุรา และกล่าวถึงโทษที่จะได้รับจากการดื่มสุรามาพิจารณาอธิบาย และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้ศีลข้ออื่นๆ สมบูรณ์ด้วย ความสมบูรณ์แห่งศีลก็จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การเบียดเบียนซึ่งกันและกันในสังคม ก็จะหมดไปในที่สุด

ส่งเสริมศีลข้อที่ 5 กับการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาด้านสุราเมรัย (การเสพสุราเมรัย) การปฏิบัติศีลข้อที่ 5 คือ สุราเมรัยมีขะปะมาทัญญาณา เวรมณี หมายถึง การงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย คือ ผู้ปฏิบัติต้องไม่ประพฤติดมิตทางด้านการดื่ม หรือเสพสุราเมรัยและสิ่งเสพติดทั้งหลาย เช่น มึน เฮอร์อีน ยาบ้า ยาอี กัญชา เป็นต้น การประพฤติดมิตในศีลข้อที่ 5 นี้ กล่าวว่ามีกิเลสที่คอยบงการ คือ โลภะ ความปรารถนาเพลิดเพลินยินดีอันเกิดจากการดื่มหรือเสพนั้น กิเลสตัวรองคือ โทสะ เช่น บางคนดื่มน้ำเมาหรือเสพสิ่งเสพติด เพราะความเครียดความกังวลใจ ความทุกข์จากความผิดหวัง เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเกิดมาจากกิเลสตัวใดที่คอยบงการ เพื่อไม่ให้สิ่งที่ไม่ดีเหล่านี้เกิดขึ้น ละเลิก เว้น การสูบ ฉีดสิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย คือยาเสพติดทุกประเภท อันเป็นเหตุที่ตั้งให้เกิดความประมาทและขาดสติสามารถทำให้การละเมิดศีลข้ออื่นๆ ตามมา เพื่อมิให้กระทำให้เกิดขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยมีเจตนางดเว้นจากการประพฤติดด้วยองค์ 4 ประการของศีลสุราเมรัย คือ (1) น้ำเมาเป็นสิ่งเสพติดทั้งหลาย (2) มีจิตคิดจะดื่ม จะเสพก็มีเจตนางดเว้นเสีย (3) มีความเพียรพยายามที่จะไม่ล่วงละเมิดทางกายวาจา และใจ (4) ไม่ทำให้น้ำเมา สิ่งเสพติดทั้งหลายก้าวล่วงลำคอไป ดังนั้นพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า

สุราเมรัย เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม เจตนางดเว้นจากสุราเมรัย เป็นสิ่งที่ เป็นธรรม บำปอกุศลธรรมเป็นอันมากที่เกิดขึ้นเพราะสุราเมรัยเป็นปัจจัย เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ส่วนกุศลธรรมเป็นอันมากที่ถึงความเจริญเต็มทีเพราะเจตนางดเว้นจากสุราเมรัย ปัจจัยนี้เป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์

การงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย มาตราฐานการกำหนดความผิดอย่างต่ำไว้ด้วยเมรัย เพราะฉะนั้นอะไรก็ตามที่มีแอลกอฮอล์ระดับเมรัยขึ้นไป ที่เรียกรวมว่า สิ่งเสพติดให้โทษ ถ้าสูบ เสพ ฉีด ดม ก็ได้ชื่อว่าเป็นการผิดศีลข้อนี้ เรื่องเสพสุราจึงมีองค์ประกอบอยู่มีดังนี้ คือ สิ่งนั้นเป็นเครื่องคองของเมา เราเรียกว่าเป็นเครื่องคองของเมาแล้วก็ดื่มเข้าไป สิ่งเหล่านี้เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะตามปรกติแล้ว คนจะมีความประมาทอยู่เป็นอันมาก แม้จะไม่ดื่มสุราก็ตาม เมื่อดื่มสุราเข้า การพูด การกระทำ ที่ขาดสติ ก็จะเพิ่มมากขึ้น (พระเทพศิลาภ (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2548, หน้า 226)

ดังนั้น เมื่อมีเจตนาตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติดมิตในศีลข้อที่ 5 คือ การดื่มสุราเมรัยสิ่งเสพติดทั้งหลาย เพื่อมิให้ต้องเป็นทาสของสิ่งเหล่านั้นได้ สามารถควบคุมใจควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ความประมาทพลากหลัง ความมัวเมาเสียสติสับสนปัญญา ความประพฤติดมิตในศีลข้ออื่นๆ ก็จะไม่

เกิดขึ้น เป็นผู้มีการดำเนินชีวิตที่สำรวมระวัง มีความสงบระงับจากอกุศลทั้งปวง มีความรู้ตัวทั่วพร้อม ความเป็นผู้มีสติคอยตรวจตรา ไม่เลินเล่อเผลอตัว ทั้งก่อนและกำลังทำ พุทฺธิของผู้มีสติสัมปชัญญะ ประจําในตัวเองอยู่ตลอดเวลา จนกลายเป็นนิสัยรู้เท่าทันต่ออารมณ์ สำรวมระวัง ภาย วาจา ใจ ไม่ล่วงละเมิดในศีลและธรรม โดยไม่ประมาทในเรื่องนั้นๆ แต่เป็นผู้รู้จักพิจารณาด้วยปัญญา ในการบริโภค รู้จักประมาณ รู้จักคุณค่าและโทษ ไม่เผลอเรือหรือเมเ็นในกิจการงานต่างๆหรือกิจกรรมต่างๆ รู้จักคิดวิเคราะห์เป็นเห็นถึงคุณค่าแท้คุณค่าเทียม เป็นการคิดพิจารณา เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในการใช้สอยบริโภค หรือคุณค่าในการใช้ชีวิต ในประจำวัน การพิจารณาว่าสิ่งใดที่มีคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม จะไม่ใช้กิเลส และค้นหาเป็นเกณฑ์พิจารณาหรือตัดสิน เช่น ถ้าสิ่งใดทำเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเอง และผู้อื่น โดยปราศจากกิเลส และค้นหาเป็นต้นว่า สิ่งนั้นว่าเป็นคุณค่าแท้ แต่ถ้าสิ่งใดทำเพื่อตอบสนององกิเลส และค้นหาเป็นต้นว่า สิ่งนั้นถือว่า เป็นคุณค่าเทียม ดังนั้น เพื่อสกตหรือ บรรเทากิเลสและค้นหาที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจต้องอาศัยปัญญาเป็นตัวช่วยกำกับพิจารณาอยู่เสมอ เพื่อจะได้เข้าใจและเลือกสรรเสพคุณค่าแท้ที่ประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแก่ตนเอง และผู้อื่นยอมเป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พระอริยสาวกในพระศาสนา นี้สุราเมรัยมีชะปะมาทัญฐาน เป็นผู้เว้นขาดจากสุราเมรัยมีชะปะมาทัญฐาน ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พระอริยสาวก ผู้เว้นขาดจากสุราเมรัยมีชะปะมาทัญฐานแล้ว ย่อมให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์(ความไม่พยายาม) แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้ ครั้นให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวรความไม่มีทุกข์ แก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้แล้ว ตนเองก็เป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่มีทุกข์ หาประมาณมิได้ด้วย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้เป็นทานข้อที่ 5 เป็นมหาทาน เป็นที่รู้จักว่าทานชั้นยอด รู้จักกันมานาน รู้กันว่าเป็นวงศ์อริยะ รู้กันว่าเป็นของโบราณสมณะทั้งหลายก็ดี พรพหณทั้งหลายก็ดี ที่เป็นผูู้ไม่รังเกียจแล้ว ไม่เคยรังเกียจแล้ว มิได้รังเกียจแล้ว จักไม่รังเกียจ ไม่คําหนีดิเตียน (อง.อฎฎก. (ไทย) 23/39/300)

4.11 ประโยชน์การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย กับการดำเนินชีวิตประจำวัน

เมื่อบุคคลประพฤติอยู่ซึ่งศีลข้อที่ 5 คือ การไม่ดื่มสุราเมรัย สิ่งเสถติดทั้งหลายเช่น สุรา ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาอี กัญชา เป็นต้น มีศีลเป็นที่ตั้ง กล่าวคือ เป็นผู้สำรวมระวังตามรักษากายวาจา และใจ ไม่ก้าวล่วงละเมิด ในสิ่งที่เบ็นอกุศลธรรม คือ การดื่มสุราเมรัย เป็นผู้มี ความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต กล่าวคือ เป็นผู้สำรวมระวังด้วยสติสัมปชัญญะ รู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม เป็นผู้เข้าใจ และเลือกสรรเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต การครองชีวิตยอมประสพความสุขความสำเร็จในปัจจุบัน กล่าวคือ (1) สนับสนุนการรักษาศีลข้ออื่นๆ ให้เกิดมีขึ้น (2) เป็นผู้มิตีรอบคอบสามารถควบคุมใจของตนเองได้ (3) สามารถป้องกันมิให้เกิดการทะเลาะวิวาท และทำร้ายกัน (4) ป้องกันสุขภาพทางกายและจิตมิให้เสื่อม (5) ป้องกันอาชญากรรมมีฉฉาชีพ และการกระทำทุจริตต่างๆ (6) สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (7) สามารถกําจัดภัยเวรทั้งปัจจุบันและอนาคต (ไสว มาลาทอง, 2542, หน้า 120)

“ดูก่อนท่านคฤหบดี อุบาสกผู้ดื่มสุราเมรัย ย่อมประสพภัยเวรใด ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ ย่อมเสวยทุกข์โหม่นสํใด แม้ทางจิต เพราะเหตุแห่งการดื่มสุราเมรัย ผู้งดเว้นจากดื่มสุรา

เมรัย ย่อมไม่ประสพภัยเวรนั้นทั้งในปัจจุบัน และในสัมปรายภพ ย่อมไม่เสวยทุกข์โศกอนันต์ แม้ทางจิต ของอุบาสกผู้ตเว้นจากการดื่มสุราเมรัย ย่อมสงบระงับด้วยประการฉะนี้”(อภ.ปญจก.(ไทย) 22/174/291).

สรุปได้ว่า การส่งเสริมศีลข้อ 5 กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เรียกว่า เป็นผู้ผู้มีสัมมาทิฏฐิ ย่อมรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์ และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นรากฐานให้ธรรมอื่นๆ ย่อมมีความประพฤติชอบต่อตนเอง และผู้อื่นในทางที่เป็นคุณ และการดื่มสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ก็จะไม่เกิดขึ้นโดยอาศัยศีลข้อ 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และการแสดงออกของบุคคลในสังคมทางกาย วาจา และใจ ที่เสื่อมถอยไปจึงจะเป็นเหตุให้สิ่งต่างๆ ที่ไม่ตีไม่งาม กลับเป็นความประพฤติที่ติงาม และเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติเอง กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้น และยังให้เป็นผู้รู้จักตนเอง มีทักษะเรียนรู้เท่าทันต่อกิเลสตัณหา รู้จักในการสำรวจตนเอง และสามารถประเมินตนเอง และรู้จักดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้องด้วย เช่น สามารถบอกได้ว่าตนเป็นใคร มีความสามารถอะไรบ้าง ประพฤติปฏิบัติอย่างไร (พระครูวิเทศพรหมคุณ, พุทธจักรโลกธรรมระดับเช็ดด้วยศาสนา, ปีที่ 65 ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2554) : 12) เพราะศีล 5 เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนอบรมมนุษย์ให้เป็นสัตว์ประเสริฐ จนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ มีสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมและศาสนา เป็นเครื่องขัดเกลา มีกฎหมาย และมี กติกาของสังคมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตที่สงบสันติ และยังสามารถพัฒนาตามหลักพุทธศาสนาก้าวถึงความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด เมื่อบุคคลมีสติในการทำงาน มีสติการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะทำให้บุคคลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรและยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัว ชุมชน หน่วยงาน หรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และสังคมต่อไป

4.12 สรุป

ปัญหาใหญ่ ๆ อันเกิดเพราะสุรานั้นก็จะได้แก่ปัญหาครอบครัวอันได้แก่การทะเลาะวิวาท และหย่าร้างสร้างผลกระทบต่อทายาทที่จะต้องรับผลแห่งปัญหานั้น และก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากมาย ความรุนแรงของปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องบังชีว่า การดื่มสุรานั้นกลายเป็นปัญหาใหญ่ เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมในปัจจุบันที่จะต้องหาทางหรือวิธีการที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง และเป็นไปในทางที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดความสูญเสียมากไปกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สาเหตุการละเมิดศีล 5 คือ สาเหตุการละเมิดศีลข้อที่ 5 ในสังคมปัจจุบัน คือ มีแหล่งอบายมุขเกิดขึ้นอย่างมากมายทุกๆ ที่ เครื่องดองของเมาหาซื้อได้ง่ายๆ ดื่มสุราและสิ่งเสพติด เครื่องดอง ของเมา เพื่อเข้าสังคมญาติ เพื่อนฝูงเทศกาลสำคัญต่างๆ ถ้าวาหากเป็นการฉลองต้องมีของมีนเมา อยกอวด และอยากเป็นหนึ่ง ซาดสติไม่กลัวบาป หลงว่าเป็นหนทางลดความเครียด, สร้างสัมพันธ์ระหว่างกันแสดงความชื่นชมยินดี แพชั่น สังคม ค่านิยม สังคมไทยยังเป็นการพบปะพูดคุยในทางลึกลับต้องใจ ของมีนเมามาช่วยสร้างสัมพันธ์ไมตรี มีการดื่มเหล้าจนทำให้เสียหายต่องานในหน้าที่ ความไม่เข้มแข็งในจิตใจ,วัฒนธรรม, การส่งเสริมทางเศรษฐกิจ ทางราชการคิดถึงผลประโยชน์มากกว่า จึงมีการขายสิ่งเสพติด เช่น สุรา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซาดการอบรมในเรื่องของการรักษา

ศิลปะ หรือส่งเสริมให้คนดื่มสุราหรือของมีเมา โดยมีการโฆษณาชวนเชื่อทางสื่อต่างๆว่า เหนงอยากไปสังสรรค์ตามสถานบันเทิงกับเพื่อนเยอะๆ

แนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ 5 คือ ตักเตือนให้รู้ผล, กระทำด้วยความพอดี ควรสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง ควรดื่มเครื่องดื่มที่ปราศจากแอลกอฮอล์แทน, รมรงค์ให้มีการดื่มนม ตีม้น้ำผลไม้แทนเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สร้างความตระหนักให้เกิดระลึกได้อย่างสม่ำเสมอ ควรรู้จักกลละกิเลสความอยาก ต้องรู้ว่าสุราเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อสุขภาพ หน้าที่การงาน ลดความอยากกละกิเลสความอดทน อดกลั้น มีสติ หรือหากิจกรรมอย่างอื่น เช่น การเล่นกีฬา อ่านหนังสือ อบรมภาวนา เป็นต้น คบหามิตรที่แนบประโยชน์ ช่วยชี้ทางให้เห็นถึงโทษของสุรา ละ ละ เลิกการขายของมีเมา, จำกัควียของผู้ชาย ผู้เสพ และผู้ซื้อ เพิ่มบทลงโทษ ลดจำนวนแหล่งอบายมุข ให้รัฐมีมาตรการในการควบคุมอย่างเข้มงวด ให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ผู้ใหญ่ควรทำตัวให้เป็นแบบอย่างกับเยาวชน ประชาสัมพันธ์ถึงโทษที่จะเกิดขึ้นจากการเสพติดของมีเมา เสียทั้งทรัพย์สิน เสียเวลาในการประกอบอาชีพ เปลี่ยนแปลงค่านิยมไม่ให้งานบุญมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรเน้นนโยบายระดับชาติโดยการไม่ให้เกิดสินค้าที่เป็นอบายมุข โดยตัวเราเอง ครอบครัว และสังคมมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาระเมิดลิขสิทธิ์ที่ 5

การส่งเสริมศิลปะที่ 5 กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เรียกว่า เป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิ ย่อมรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์ และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นรากฐานให้ธรรมอื่นๆ เกิดมีขึ้นในความประพฤติชอบต่อตนเอง และผู้อื่นในทางที่เป็นคุณ และ การดื่มสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ก็จะไม่เกิดขึ้นโดยอาศัยศิลปะที่ 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และการแสดงออกทางสังคมที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจ เสมอถอยไปจึงเป็นเหตุให้ สิ่งต่างๆที่ไม่ดีงาม กลับเป็นความประพฤติที่ดีงามได้ และเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติเอง กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้น และยังให้เป็นผู้รู้จักตนเอง มีทักษะเรียนรู้เท่าทันต่อกิเลสตัณหา รู้จักในการสำรวจตนเอง สามารถประเมินตนเอง และรู้จักการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องด้วย เช่น สามารถบอกได้ว่าตนเป็นใคร มีความสามารถอะไรบ้างประพฤติปฏิบัติอย่างไรเพราะศิลปะ 5 เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนอบรมมนุษย์ให้เป็นสัตว์ประเสริฐ จนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ มีสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมและศาสนา เป็นเครื่องขัดเกลา มีกฎหมาย และมี กติกาของสังคมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต และยังสามารถพัฒนาตามหลักพุทธศาสนาก้าวถึงความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด เมื่อบุคคลมีสติในการทำงาน มีสติการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะทำให้บุคคลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรและยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และสังคมต่อไป

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเชิงวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษาเชิงวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

สุรา” หมายถึง ของเมา, น้ำที่ทำผู้ดื่มให้เมา และหมายถึงไปถึงเมรัยด้วยสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทและเสพติดให้โทษสุรามีสผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของผู้เสพต่างหากที่เป็นเหตุผลสำคัญให้สุรามีบทบาทสำคัญในสังคมแทบทุกแห่งจนกระทั่งปัจจุบัน ไม่ว่าจะป็นนัยให้คุณหรือให้โทษก็ตาม แต่สุราก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นน้ำอมฤต คนจำนวนไม่น้อยเห็นว่าสุรา เป็นสิ่งเสพติด ในบางสังคม สุราเป็นทั้งสิริมงคลและสิ่งต้องห้าม และในทำนองเดียวกันสุรา ก็มีสรรพคุณเป็นยาสำหรับบางคน ขณะที่ให้โทษต่อสุขภาพมีมากกว่า หลักฐานเก่าแก่ที่สุดเท่าที่ค้นพบซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสุราในประเทศไทย คือ บันทึกของชาวจีนที่มากกรุงศรีอยุธยา ช่วงปี พ.ศ.1950-1952 โดยพูดถึงชาวพื้นเมืองไว้ว่า “ใช้ช้อยมากล้นเป็นเหล้า” ทั้งนี้ บันทึกนี้อาจจะคลาดเคลื่อนได้เพราะนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน ไม่พบว่า คนไทยกลั่นสุราจากช้อย (ซึ่ง ก็คือ เหล้ารัม) คนไทยถึงจะปลูกช้อยมานานแล้ว กระนั้นก็ไม่รู้จักการทำน้ำตาลจากช้อย จนกระทั่งชาวจีนได้นำเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 2 ดังนั้น การเอากากน้ำตาลจากช้อยมาทำสุรากลั่น จึงน่าจะเป็นวิธีการในสมัยหลังๆ เมื่อถึงสมัยพระนารายณ์ คนไทยรู้จักสุรากลั่นแล้ว โดยเรียกว่า “เหล้าโรง” ส่วนฝรั่งเรียกว่า “เหล้าอารัด” แต่ลาอูแบร์เรียกว่า “เหล้าบรันตีจากข้าว” นอกจากสุราที่กลั่นจากข้าวแล้ว ยังมีสุราที่ทำมาจากเผือกและมัน ดังในพระราชกำหนดใหม่ได้ระบุถึง “น้ำตาลส้ม น้ำกระแช่ น้ำยาช้อย” ส่วนข้าวโพดยังเป็นวัตถุดิบอีกประเภทหนึ่งที่ใช้ทำสุราในประเทศไทย

สุราที่มีมาในพระไตรปิฎกคือในวินัยปิฎก สุตตันตปิฎก และอภิธรรมปิฎก คือสุราเมรัยและยาคองในเทณี เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตรปฏิบัติของสมณะและพราหมณ์ โดยที่การงดดื่มสุราเมรัยและยาคอง พระพุทธเจ้าทรงรับรองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว แต่การจะให้ดีที่สุดต้องเจริญเมตตาจิตอันไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปิฎกวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบันซึ่งมีกฎเกณฑ์ในการห้ามที่ชัดเจน

2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพสังคมด้วยการลดเงินจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

การพัฒนาสังคม คือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดย การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น จากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ เพื่อการทำ สิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สมองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงกว่าช่วงที่ผ่านมา ในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 8-10 สังคมไทยได้อัญเชิญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนในการจัดทำแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ "สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง"การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 จึงเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ยังจำเป็นต้องบริหารจัดการแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่การกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาจึงได้วางแนวทางในการพัฒนาตนเองเสียก่อนซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาที่ถูกต้องดีงาม (กรรมดี) เพื่อที่มนุษย์เราจะนำมาจัดปิดเป้าความทุกข์ คือ การประพฤตินตามอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งแยกออกเป็นการฝึกอบรมความประพฤติ (ศีล) การฝึกอบรม (สมาธิ) และการทำปัญญาให้แก่กล้ามีความรู้แจ้งเห็นจริงในทุกซง อนิจจังและอนัตตา จนหลุดพ้นจากอวิชชา ค้นหาและอุปาทานในที่สุด การพัฒนาในพุทธศาสนา ก็คือ การปฏิบัติตนให้เกิดความรู้ที่แท้จริงนั่นเอง และมีหลายระดับด้วยกัน แต่จุดหมายของการพัฒนาหรือความรู้ในพุทธศาสนานี้มีอย่างเดียว คือ ต้องการที่

จะดับอวิชชา ทำวิชชาให้เกิดขึ้น หรือทำตัวเองให้พ้นจากความไม่รู้ไปสูความรู้ เพราะว่ามีอะไรที่มนุษย์จะรู้ไม่ได้ จะมีก็แต่สิ่งที่ยังไม่รู้เท่านั้น นั่นคือ มนุษย์มีศักยภาพในการที่จะกำหนดเองให้หลุดพ้นไปจากความทุกข์ จากปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ทำชีวิตตนเองให้บริสุทธิ์ได้ ขอเพียงให้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง มีความตั้งใจจริงสม่ำเสมอตามหลักการพัฒนาชีวิตมนุษย์ทางพุทธศาสนาก็ถือว่า มนุษย์เรามีประสาทรับรู้ 6 ทางในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์นั้น ประสาทสัมผัสทั้ง 6 อย่างนั้นต้องทำงาน (พัฒนา) ร่วมกันจึงจะเกิดผลแห่งการพัฒนาที่ถูกต้องได้ ซึ่งการจะพัฒนาได้จะต้องมีสติคือปราศจากสุราและสิ่งเสพติดอันเป็นเหตุให้ขาดสตินั่นเอง

3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาสังคมด้วยการงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

ปัญหาอันเกิดเพราะสุรานั้นก็จะได้แก่ปัญหาครอบครัวอันได้แก่การทะเลาะวิวาทและหย่าร้างสร้างผลกระทบต่อทายาทที่จะต้องรับผลแห่งปัญหานั้น และก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากมาย ความรุนแรงของปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องบ่งชี้ว่า การดื่มสุรานั้นกลายเป็นปัญหาใหญ่ เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมในปัจจุบันที่จะต้องหาทางหรือวิธีการที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ อย่างจริงจัง และเป็นไปในทางที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดความสูญเสียมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สาเหตุการละเมิดศีล 5 คือ สาเหตุการละเมิดศีลข้อที่ 5 ในสังคมปัจจุบัน คือ มีแหล่งอบายมุขเกิดขึ้นอย่างมากมายทุกๆ ที่ เครื่องคองของเมหาหื้อโด้งายๆ คืมสุราและสิ่งเสพติด เครื่องคอง ของเมา เพื่อเข้าสังคมญาติ มิตรในเทศกาลสำคัญต่างๆ ถือว่าหากเป็นการฉลองต้องมีของมีนเมา อยากอวด และอยากเป็นหนึ่ง ขาดสติไม่กลัวบาป หลงว่าเป็นหนทางลดความเครียด, สร้างสัมพันธ์ระหว่างกันแสดงความชื่นชมยินดี แพชั่น สังคม ค่านิยม สังคมไทยยังเป็นการพบปะพูดคุยในทางลึกลับจิงต้องใช่ ของมีนเมามาช่วยสร้างสัมพันธ์ไมตรี มีการดื่มเหล้าจนทำให้เสียหยตงานในหน้าที่ ความไม่เข้มแข็งในจิตใจ, วัฒนธรรม, การส่งเสริมทางเศรษฐกิจ ทางราชการคิดถึงผลประโยชน์มากกว่า จึงมีการขายสิ่งเสพติด เช่น สุรา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ขาดการอบรมในเรื่องของการรักษาศีล หรือส่งเสริมให้คนดื่มสุราหรือของมีนเมา โดยมีการโฆษณาชวนเชื่อทางสื่อต่างๆ

แนวทางการพัฒนาคุณสังคมด้วยการงดเว้นศีลข้อที่ 5 คือ ดักเตือนให้รู้ผล, กระทำด้วยความพอดี ควรสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง คืมให้คืมเครื่องคืมที่ไม่มีแอลกอฮอล์แทน, รมรณการคืมม คืมน้ำคืมไม้แทนเครื่องคืมที่มีแอลกอฮอล์ สร้างความตระหนักให้เกิดระลึกได้อย่างสม่ำเสมอ ควรรู้จักหลีกเลี่ยงความอยาก ต้องรู้ว่าเหล้าเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อสุขภาพ หน้าที่การงาน ลดความอยากลง การอดทน อดกลั้น มีสติ ต้องหากิจกรรมอย่างอื่นทำ เช่น เล่นกีฬา วาดรูป อ่านหนังสือ เป็นต้น จะได้อะไร, เลิกคบเพื่อนที่ไม่ดี มีเพื่อนได้โดยไม้อดคืม, มีสติในตัวเอง ชี้ให้เห็นถึงโทษของสุรา ลด ละ เลิกการขายของมีนเมา, จักคืบยของผู้ชาย ผู้เสพ, หลงโทษ ยกเลิกแหล่งอบายมุข บุคลากรต้องมีสติทุกเมื่อ, ไม่ประมาท ตระหนักว่าจะขาดสติ สัมปชัญญะ เกิดความประมาท อบรมศีล 5 รัฐมีมาตรการในการควบคุมอย่างเข้มงวด ให้ความรู้แก่เยาวชนเพื่อไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ผู้ใหญ่ควรทำตัวให้เป็นแบบอย่างกับเยาวชน ประชาสัมพันธ์โทษของการเสพของมีนเมา เสียทั้งทรัพย์ ครอบครัว และสังคมเอาจริงกับกฎหมายและลดแหล่งอบายมุข (จำกัดจำนวน) สังคมไม่ควรส่งเสริมให้มีการผลิต, เปลี่ยนแปลงค่านิยมไม่ให้งานมีเครื่องคืม

แอลกอฮอล์ ควรเน้นนโยบายระดับชาติโดยการไม่ให้เกิดผลผลิตสินค้าที่ต้องเป็นอาชุนุช โดยตัวเอง ครอบครัวและสังคมมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหากละเมิดศีลข้อที่ 5

การส่งเสริมศีล ข้อ 5 กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เรียกว่า เป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิ ย่อมรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์ และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นรากฐานให้ธรรมอื่นๆ ย่อมมีความประพฤติชอบต่อตนเอง และผู้อื่นในทางที่เป็นคุณ และ การดื่มสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ก็จะไม่เกิดขึ้นโดยอาศัยศีลข้อ 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และของบุคคลที่แสดงมาในทางสังคม ที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจ เสมอต่อไปจึงเป็นเหตุให้ต่างๆ ที่ไม่ติงาม กลับเป็นความประพฤติที่ติงาม และเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติเอง กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้น และยังให้เป็นผู้รู้จักตนเอง มีทักษะเรียนรู้เท่าทันต่อกิเลสตัณหา รู้จักในการสำรวจตนเอง และสามารถประเมินตนเอง และรู้จักดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้องด้วย เช่น สามารถบอกได้ว่าตนเป็นใคร มีความสามารถอะไรบ้างประพฤติปฏิบัติอย่างไรเพราะศีล 5 เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนอบรมมนุษย์ให้เป็นสัตว์ประเสริฐ จนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ มีสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมและศาสนา เป็นเครื่องขัดเกลา มีกฎหมาย และมี กติกาของสังคมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตที่สงบสันติ และยังสามารถพัฒนาตามหลักพุทธศาสนาก้าวถึงความพ้นทุกข์ได้ในที่สุด เมื่อบุคคลมีสติในการทำงาน มีสติกการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะทำให้บุคคลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรและยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัว ชุมชน หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และสังคมต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการงดเว้นศีลข้อที่ 5 การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยที่มีต่อการดำรงชีวิตครอบครัว
2. ศึกษาศีล 5 ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการทางสังคมในฐานะศีลสากลในประชาคมอาเซียน

บรรณานุกรม

ก. เอกสารปฐมภูมิ

มหาหมฏรราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาหมฏรราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: มหาหมฏรราชวิทยาลัย.

ข. เอกสารทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

- กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้. (2526). ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม. กรุงเทพมหานคร : กรุงสยาม.
ชบวน พลตรี. (2537). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา. (2549). หมู่บ้านปลอดเหล้า. กาฬสินธุ์ : จำปาทอง ปรินต์ติ้ง.
บุญเลิศ จุลเกียรติ. (2550). สุรากับสุขภาพในภูมิอรณรงค์ป้องกันปัญหาจากสุรา. กรุงเทพมหานคร : สมาคมป้องกันปัญหาจากสุรา.
บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ และคณะ. (2551). ทิศทางการรณรงค์ขับเคลื่อนผู้สังคมนตรีปลอดเหล้า : บทสังเคราะห์จากปฏิบัติการเครือข่ายศาสนาและชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สุทธิเรียพรินต์ติ้งเจ้าจำกัด.
ประกาศิร สิทธิอำไพ. (2535). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2534). วัฒนธรรมทางภาษา. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พุทธศาสนิกขุ. (2532). ฤคปิศาจ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.
_____. (2535). พิสาขทางประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
_____. หลักธรรมของผู้ครองเรือน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, มปป.
_____. (2539). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2538). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2540). โอทีภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา (ศาสนากับยุคโลกาภิวัตน์)(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
_____. (2541). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
_____. (2538). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พระราชวรมณี, (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2530). ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระเมธีธรรมารณ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). พระพุทธศาสนายุคโลกาภิวัตน์ (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2537). ประวัติศาสตร์การบริโภคสุราในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทดีไซร์ จำกัด.
- พระสัทธัมมาโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2539). ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ 5
เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธี.
- พันเอกปิ่น มุกขนันต์. (2514). แนวการสอนธรรมะ ตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- _____. (2514). แนวสอนธรรมตามหลักสูตรนักธรรมตรี (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร :
อมรการพิมพ์.
- พิสิฐ เจริญสุข. (2543). บุญจิตล - บุญจรรยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
มหาหมกุฏราชวิทยาลัย. (2531). มังคละคัมภีร์ฉบับแปล เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร :
มหาหมกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. การประชุมสัมมนาเรื่องการสอนจริยศึกษาในโรงเรียน. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
_____. (2528). พจนานุกรม. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
_____. (2539). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
_____. (2524). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
_____. (2524). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลัดดาวัลย์ สัญปริดากุล. (2532). แอลกอฮอล์ยาหรือยาพิษ. วารสารสวนดอก ฉบับที่ 4 (กค.- สค.).
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2533). มนุษยธรรม.
กรุงเทพมหานคร : ชวนการพิมพ์.
_____. (2530). พระสุตตันตปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกุฏราชวิทยาลัย.
- เสถียร โกเศศ. (2507). ทีไต่เปเทศ. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์.
- สุภัทรา สุภาพ. (2514). สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนีนิยม : ครอบครัวยุค : ศาสนาประเพณี,
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
_____. (2531). ปัญหาสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทัศน์ อีระเจริญ. (2541). ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
- สนั่น ปัทมะทิน. (2535). ภาษาไทยที่สื่อมวลชนอาจใช้ผิดพลาด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์.

- เสกสรรค์ ทองคำบรรจง. (2541). **ศุภนิยตสารรายสองเดือน**. ปีที่ 43 ฉบับที่ 510 ก.ค.- ส.ค. /2541. กรุงเทพมหานคร : บริษัททรงสิทธิ์วรรณ.
- สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย. (2540). **เหล้ากับคุณภาพชีวิต**. สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย.
- สมภพ เรื่องตระกูล. (2528). **คู่มือจิตเวชศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.
- อาภาภิรม. (2525). **สังคมวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อุทัย หิรัญโต. (2526). **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา - มนุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- องค์กรเครือข่ายจดเหล้า. (2547). **ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.

2) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รายงานการวิจัย

- กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล. (2542). "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนอาชีวศึกษาชายในกรุงเทพมหานคร". **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาไพฑูริย์ สุทธิวิจิโร. (2536). "การวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องบาปในพุทธศาสนา เถรวาท". **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินคอน). (2542). "ผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 5 ที่มีต่อสังคมไทย". **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งทิพย์ มาตงามเมืองและคณะ. (2554). "การบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักเรียนไทย : สาเหตุและการป้องกัน". **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พันตำรวจตรีหญิง หทัยรัตน์ ตีะอินทร์. (2545). "พฤติกรรมมารดื่มสุรากับการเกิดอุบัติเหตุจรรยาของคู่ประสออุบัติเหตุจรรยาที่มาบริการในห้องฉุกเฉิน และอุบัติเหตุของโรงพยาบาลตำรวจ". **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุญย์บำบัดรักษาเสาศิตตชอบแก่น. (2548). "อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก". **งานวิจัยอิสระ : สถาบันอัญญรักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข**.
- อวิสดา จันทรแสนตอ. (2541). "ปัจจัยส่งเสริมและผลกระทบจากการเสาศิตตของสตรี". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อำนาจ พิรุณสาร. (2538). “การตีพิมพ์และการให้คุณค่าของเหล่าของเยาวชนชายในกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ขับซิมอเตอร์ไซด์รับจ้างหน้า”. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชามานุษยวิทยา ประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.

3) เอกสารอื่น และทางเว็บไซต์ :

แพร่ภาพทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 3,5,7 สี และช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ช่วงปี 2539 - 2540.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, (วันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. 2541), หน้า 14. และแพร่ภาพทาง สถานีโทรทัศน์ ช่อง 3,5,7,9 ช่วงปี 2541.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), “แอลกอฮอล์ ทำร้ายตัวเองและสังคม”, 26 กรกฎาคม /2549, <[http : www. thaihealth.or.th/cms/detail.php.htmiv](http://www.thaihealth.or.th/cms/detail.php.htmiv) <26-July- 49>.[1 สิงหาคม 2556].

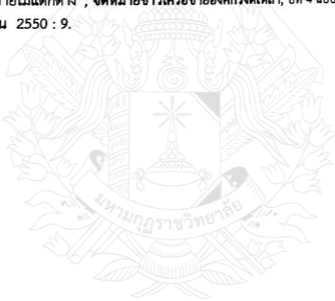
<http://www.khonkaenlink.info/news/imag/newspaper/thairath.jpg> และ

<http://www.thairath.co.th/> [1 กันยายน 2556].

<http://www2.manager.co.th/mwebboard/>[14 กันยายน 2556].

<http://www2.manager.co.th/mwebboard/>[16 กันยายน 2556].

เกล้าหรือไวน์ อันตรายไม่แตกต่าง”, *จดหมายข่าวเครือข่ายองค์กรงดเหล้า*, ปีที่ 4 ฉบับที่ 29 มิถุนายน 2550 : 9.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	พระสุชีพ วรญาโณ (อินทร์สำราญ)
วัน เดือน ปี เกิด	29 มกราคม 2515
สถานที่เกิด	ที่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 14 บ้านหนองบัว ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
อุปสมบท	เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2542 ณ วัดศาลาลอย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดหนองอีดำ หมู่ที่ 3 บ้านหนองอีดำ ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
ประวัติการทำงาน	เจ้าหน้าที่โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วัดประชานิยม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
ประวัติการศึกษา	นักธรรมชั้นเอก จากสนามหลวงแผนกธรรม ศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศน.บ) คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ จากวิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

สิ่งพิมพ์นี้เป็นสมบัติของห้องสมุด มจร.

ผู้ใดพบอยู่ในที่อื่นไม่สมควร

โปรดนำมาส่งที่แผนกห้องสมุดด้วย ขอขอบคุณ